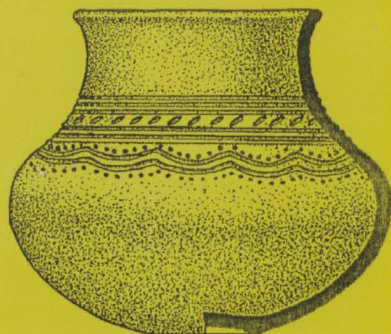

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
INSTITUTUL ROMÂN DE TRACOLOGIE
BIBLIOTHECA THRACOLOGICA
XIV

SERGHEI AGULNIKOV

NECROPOLA CULTURII BELOZERKA
DE LA CAZACLIA

București 1996

**NECROPOLA CULTURII
BELOZERKA DE LA CAZACLIA**

**LA NÉCROPOLE DE LA CULTURE
BELOZERKA DE CAZACLIA**

Redactor responsabil:

Petre ROMAN

Comenzile, cărțile și revistele pentru
schimb, orice corespondență, pe adresa:
INSTITUTUL ROMÂN DE TRACOLOGIE,
70626 str. Schitu Măgureanu 1,
București, România

Editat de: Vavila Edinf SRL
Tipărit la: Krok Service SRL
ISBN: 973-97996-2-0

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

INSTITUTUL ROMÂN DE TRACOLOGIE
BIBLIOTHECA THRACOLOGICA
XIV

Serghei Agulnikov

NECROPOLA CULTURII BELOZERKA
DE LA CAZACLIA

București 1996

CUPRINS

<i>Prescurtări</i>	7
<i>Bibliografie</i>	9
<i>Introducere</i>	15
<i>Descrierea complexelor funerare</i>	19
Morminte	19
Construcții	53
<i>Ritul funerar</i>	55
<i>Inventarul funerar</i>	61
<i>Incheiere</i>	77
<i>Anexa 1</i>	79
<i>Anexa 2</i>	83
<i>Résumé</i>	85
<i>Explication des figures</i>	87
<i>Ilustrația</i>	89

CONTENU

<i>Abréviations</i>	7
<i>Bibliographie</i>	9
<i>Introduction</i>	15
<i>Description des complexes funéraires</i>	19
Les tombeaux	19
Les constructions	53
<i>Le rite funéraire</i>	55
<i>L'inventaire funéraire</i>	61
<i>Conclusions</i>	77
<i>Annexe 1</i>	79
<i>Annexe 2</i>	83
<i>Résumé</i>	85
<i>La liste des illustrations</i>	87
<i>Illustrations</i>	89

PRESCURTĂRI/ ABRÉVIATIONS

AIM	- Arheologiceskie issledovanija v Moldavii.
AIU	- Arheologiskie issledovanie na Ukraine v 1978-1979 godah.
AKM	- Arheologiceskie kulturi Moldavii.
AO	- Arheologiceskie otrkâtia.
ASGE	- Arheologiceskie issledovanija Gosudarstvenogo Ermitaža (vyp. 11). Leningrad 1969.
CCDJ	- Cultură și civilizație la Dunărea de Jos, Călărași.
KSIA	- Kratkie soobščenia instituta arheologii Akademii nauk SSSR.
MA	- Memoria Antiquitatis.
MA IADI	- Muzei arheologii instituta arheologii i drevnei istorii.
MIA	- Materiali i issledovanija arheologii.
RA	- Rossiskaja arheologija.
RGF	- Römisch Germanische Forschungen, Berlin.
SA	- Sovetskaija arheologija.
SAI	- Sbornik arheologiceskih issledovanii.
TDK	- Tezisi dokladov.
vyp.	- Vypusk.
M	- Mormânt.
T	- Tumul.

BIBLIOGRAFIA

1. Agulnikov S. M., Issledovanija kurgannoj grupy u s. Cazaclia, AO v 1985, Moscova 1987, p. 512.
2. Agulnikov S. M., Raboty Cazacliiskogo otreada, AO v 1984, Moscova, 1986, p. 381.
3. Agulnikov S. M., Belozerskie pamjatniki stepnoi Moldavii, Actualinye problemy istorico-arheologicheskikh issledovanii, TDK, Kiev 1987, p. 4-5.
4. Agulnikov S. M., K voprosu o proishojdenii Belozerskoi kultury, Drevneiše občnosti zemledelitel'ev i skotovodov Severnogo Pričernomorja, TDK, Kiev, 1991, p. 125
5. Agulnikov S. M., Cebotarenco Gh. F., Poselenie Belozerskogo kultury u s. Ciobrucu, AIM v 1985, Kişinev, 1990, p. 90.
6. Agulnikov S. M., Chetraru N. A., Kurgan Belozerskoi kultury u s. Pohrebja v Nižnem Podnestrovije, AIM, 1986, p. 135-141.
7. Agulnikov S. M., Haheu V. P., Kurgannyi moghilnik belozerskogo vremeni u s. Taraclia, AIM v 1983, Kişinev, 1988, p. 74.
8. Agulnikov S. M., Haheu V. P., Razvedocinye raskopki na poselenii Pogrebja III, AIM v 1984, Kişinev, 1989, p. 74.
9. Agulnikov S. M., Ostroverhov A. S., Proizvodstvo stekleannyh bus v Belozerskoi kulture, Drevneiše proizvodstvo i proizvodstvennye komplekxy v Moldove, Chişinău, 1991, p. 62.
10. Beilekci V. S., Agulnikov S. M., Cirkov A. Ju., Otciot o raskopkah Budjajskoi novostroecinoi arheologicheskoi ekspedicii u s. Cazaclia v 1985, Kişinev, 1986, Arhiv MA IADI.
11. Berezanskaja S. S., Otroşcenko V. V., Cerednicenko N. N., Şarafutdinova I. N., Kultury epohi bronzy na territorii Ukrainy, Kiev, 1986, p. 164.
12. Bobulici V. G., Otciot o polevyh issledovanijah Prutskoi archeologicheskoi ekspedicii u sel Rumjancevo i Doina Kantemirovskogo raiona v 1991 gaodu, Kişinov, 1992, Arhiv IA i DI AN RM, nr. 334.
13. Bojs M., Zoroastriicy, Moscova, 1988, p. 13.

14. Bouzek I., *The Aegean, Anatolia and Europe cultural interpretations in the second millenium B. C.*, Praha, 1985, p. 261.
15. Cebotarenko Gh. F., *Moghilnik epohi bronzy u s. Calfa na Dnestre*, KSIA AN SSSR, 1965, vyp. 105, p. 101-108.
16. Cebotarenko Gh. F., *Calfa - gorodišce VIII - X vv. na Dnestre*, Kišinev, 1973, p. 90.
17. Cebotarenko Gh. F., *Kurgan X-XI vv do n. e. u s. Cazacilia*, AIM v 1977-1978, Kišinev, 1982, p. 137-145.
18. Cebotarenko Gh. F., Iarovoi E. V., Telnov N. P., *Kurgany Budjaskoi stepi*, Kišinev, 1990, p. 167.
19. Cerneakov I. T., *Plemena Severo-Zapadnogo Pricernomoriya v epohu pozdnei bronzy*, Avtoref. cand. diss. Kiev, 1975, p. 29.
20. Cerneakov I. T., *Severo-Zapadnoe Pricernomorie vo vtoroi polovine II tys. do n. e.*, Kiev, 1985, p. 170.
21. Cerneakov I. T., *Poselenie Belozersko-tudorovskogo tipa v Podunavie*, AO v 1984 g., Moscova, 1986, p. 326.
22. Cernih E. N., *Drevnejja metalloobrabotka na Iugo-Zapade SSSR*, Moscova, 1976, p. 180.
23. Dergacev V. A., *Pamiatniki epohi bronzy*, AKM, III, Kišinev, 1973.
24. Dergacev V. A., *Moldavija i sosednie territorii v epohu bronzy*, Kišinev, 1986, p. 111.
25. Evdokimov T. L., *Itoghi rabot Krasnoznamionskoi novostroecinoi ekspedicii*, Ao v 1986 g., Moscova, 1989, p. 413.
26. Evdokimov T. L., *Kurgannyi moghilnik Belozerskogo vremeni u s. Pervomaevka*, Drevnejšie skotovody Iuga Ukrainy, Kiev, 1987, p. 107-126.
27. Fabričius I. V., *Arheologhiceskaja Karta Pricernomoriya Ukrainskoi SSR*, Kiev, 1951, p. 228.
28. Feodorov Gh. B., *Raboty Pruto-Dnestrovskoi ekspedicii*, AO v 1967, Moscova, 1968, p. 286-287.
29. Golceva N. V., Kašuba M. T., *Saharnianskyi mogilnik -I (Cygleu)*, SA, 1991, p. 44.

30. Iarovoi E. V., *Raboty Slobodzeiskoi ekspedicii*, AO v 1982 g., Moscova, 1984, p. 417.
31. Iarovoi E. V., *Otciot o rabotah Prutskoi novostroecinoi ekspedicii v 1987 g.*, Arhiv MA IADI.
32. Klociko E. O., *Otciot o raskopkah Unghenskoï novostroecinoi ekspedicii u s. Chirileni v 1990 g.*, Arhiv MA IADI.
33. Kolotuhin V. A., *Kizil-Kobinskaja Keramika shidnogo Krîma*, Arhaeologhija 1990, vol. II, p. 14.
34. Krivcova-Grakova O. A., *Stepnoe Povolžie i Pricernomorie v epohu pozdnei bronzy*, MIA, Nr. 46, Moscova 1955, p. 168.
35. Kubyşev A. I., Cerneakov I. T., *Gruntovyi moghîlnik u s. Cerneanka*, SA, Nr. 3, 1986, Moscova, p. 139.
36. László A., *Grupul Tămăoani. Asupra orizontului hallstattian timpuriu cu ceramică incizată din sudul Moldovei*, MA, 1986, 12/24, p. 65-92.
37. Leskov A. M., *Predskifskii period v stepjah Severnogo Pricernomoriia*, MIA, Nr. 177, Moscova 1971, p. 75-91.
38. Oleg Leviţki şi Tatiana Demcenko, *Grupul tumular de la Corjenţi - Briceni (R. Moldova)*, Memoria Antiquitatis, XIX, 1994, p. 213-233.
39. Maleev Ju. N., *Galişatskie gorodişcea v Zapadnoi Podolii i Volyni, Mezplemennye sveazi epohi bronzy na territorii Ukrainy*, Kiev, 1987, p. 86-101.
40. Meljukova A. I., *Raboty v Podnestrovie v 1958 g.*, KSIA AN SSSR, vyp. 84, Moscova 1961, p. 113-124.
41. Meljukova A. I., *Kurgany epohi bronzy u s. Olăneşti*, KSIA AN SSSR, vyp. 84, Moscova 1961.
42. Meljukova A. I., *Skifia i frakiiskii mir*, Moscova, 1979, p. 225.
43. Morintz S., *Contribuţii arheologice la istoria tracilor timpurii. I*, Bucureşti, 1978, p. 216.
44. Morintz S., *Noi date şi probleme privind perioadele hallstattiene timpurie şi mijlocie în zona isto-pontică*, Thraco - Dacica, VIII, 1-2, 1987, p. 39-71.
45. Müller-Karpe H., *Beiträge zur Cronologie der Urnenfelderzeit nördlich und südlich der Alpen*, RGF, 1959, Bd. 22, p. 334.

46. Neagu N., Basarab Nanu D., *Considerații preliminare asupra așezării eponime de la Grădiștea-Coslogeni, jud Călărași, CCDJ, Călărași 1986, p. 99-136.*
47. Novikova L. A., *Zapadnye sveazy Severopricernomorskogo oceaga metallo-obrabotki v epohu pozdnei bronzy, SA, N. 3, Moscova 1976, p. 25-57.*
48. Otroșcenko V. V., *Novi Kurgannyi moghilnik Belozerskogo vremeni. Skify i sarmaty, Kiev, 1975, p. 193-206.*
49. Otroșcenko V. V., *Belozerskaja Kultura, Kultury epohi bronzy Ukrainy, Kiev, 1986, p. 153.*
50. Otroșcenko V. V., Șevcenko N. P., *O vestocinoi granițe i sveazeah belozerskoi Kultury, Mejplemennyi sveazi epohi bronzy na territorii Ukrainy, Kiev, 1987, p. 131.*
51. Ostroverhov A. S., *Kimmeriiskoe steklo. Steklo i keramika, 1987, nr. 1, p 26-27.*
52. Patek E., *Die Urnenfelderkultur in Transdanubien, Budapest 1968, p. 260.*
53. Petrescu-Dîmbovița M., *Depozitele de Bronzuri din România, București, 1977, p. 390.*
54. Refalovici I. A., Cerneakov I. T., *Comratskoe poselenie epohi pozdnei bronzy. Arheologhiceskie pamjatniki Severo-Zapadnogo Pricernomorija, Kiev, 1982, p. 53-66.*
55. Sawa E. N., Agulnikov S. M., Manzura I.V., *Otciot o polevyh issledovanijah Budžakskoi Novostroecinoi ekspedicii v 1984 godu, Kișinev 1985, Arhiv IAiDI AN RM, nr. 212.*
56. Segheda S.P., Litvinova L. V., *Antropologhiceskii material iz moghilnika Belozerskoi Kultury u s. Kocikovatoe, Drevnosti Severnogo Pricernomorie i Kryma. Zaporozhie, 1991, p. 181-187.*
57. Simonenko A. V., *Sarmastkie progrebena so rvami kak istoriceskii istocinik, Drevnešie obșcinoști zemledelicev i skotovodov Severnogo Pricernomorija, Kiev, 1991, p. 212.*
58. Smirnova Gh. I., *Novyi moghilnik kultury Noua u s. Starie Badragi na Prute, AISGE, vyp. 11, Leningrad, 1969, p. 48-71.*
59. Smirnova Gh. I., *Osnovy hronologhii predskifskih pamjatnikov Iugo-Zapada SSSR, SA, N. 4, Moscova 1985, p. 33-35.*

60. Subbotin L. V., Cerneakov I. T., *Frakiiskii Kenotaf u s. Zaliznicinoe*, SA, N. 2, Moscova, 1973, p. 238-240.
61. Subbotin L. V., Vančugov V.P., Dzigovskii A.N., *Kurgany primorskoj ceasti Dnestrovo Dunaiskogo Mejdurecia*, Kiev, 1992.
62. Šarafutdinova A. S., *Pamjatniki predskifskogo vremena na Nižnem Donu (Kobjakovskaja Kultura)*, SAI, 1980, vyp. B-I, p. 128.
63. Šarafutdinova I. N., *Stepnoi Podneprovie v epohy pozdnii bronzy*, Kiev, 1982.
64. Šarafutdinova I. N., *Bronzovye ukrašenija Sabatinovskoi Kultury, Mežplemen-nye sveazi epohi bronzy Ukrainy*, Kiev, 1987, p. 69-86.
65. Šmaglii N. M., Cernjakov I. T., *Kurgany stepnoi ceasti meždurecia Dunaia i Dnestra (1964-1966)*, MASP, 1970, ed. 6, p. 5-115.
66. Teleghin D. Ja., *Pitannja vidnosnoj hronologhii pam'jatok pizneoj bronzy Nižnego Podnestrov'ja*, Arheolohija, 1961, T. 12, p. 3-15.
67. Terenojkin A. I., *Osnovy hronologhii predskifskogo perioda*, SA, N. 1, Moscova, 1965, p. 63-68.
68. Terenojkin A. I., *Kimmeriicy*, Kiev, 1976, Izdatelstvo "Naukovo Dumka", p. 223.
69. Tošcev Gh. N., *Pamiatniki belozerskogo perioda u s. Strumok, Odesskoj oblasti, Ranii jelezni vek Severo-Zapadnogo Pricernomorija*, Kiev, 1984, p. 24-32.
70. Tošcev Gh. N., *Budurjeli - moghilnik Belozerskoj kultury v Nižnem Podunavie*, RA, N. 3, Moscova, 1992, p. 12-22.
71. Trogmayer O., *Beiträge zur Spätbronzezeit des südlichen Teils der ungarischen 'Tiefebene*, AAASH - 1963, T. 12-5-85-122.
72. Vančugov V. P., Subbotin L. V., *Moghilnik belozerskogo vremena v Severo-Zapadnom Pricernomorie*, AIU v 1978-1979 gg. TDK Dnepropetrovsk 1980, p. 57.
73. Vančugov V. P., *Raskopki poselenia Ial pug IV v Nijnem Podunavie, Pamjatniki drevnih kultur Severo-Zapadnogo Pricernomorija*, Kiev, 1981, p. 91.
74. Vančugov V. P., *O pojavlenii korciag v pamjatnikah pozdnego bronzovogo veka Severo-Zapadnogo Pricernomorja, Drevnosti Severo-Zapadnogo Pricernomorja*, Kiev, 1982, p. 86.

75. Vančugov V. P., **Belozerskie pamjatniki v Severo-zapadnom Pricernomorie**, Kiev, 1990, p. 151.
76. Vančugov V. P., Toščev Gh. N., Cerneakov I. T., **Zemleanski pozdnego bronzovogo veka iz Nižnego Podunavja**, Pamjatniki drevnei istorii Severo-Zapadnogo Pricernomorja, Kiev 1984, p. 5-24.

INTRODUCERE

În spațiul sud-est european sfârșitul mileniului II î. de Chr. este marcat de trecerea de la epoca bronzului (faza finală) la epoca fierului. În această etapă multe dintre culturile bazinului carpato-dunărean își încetează existența, impulsționând apariția unui șir întreg de formațiuni cultural-istorice net deosebite. Astfel, în zona de stepă a interfluviului Prut-Nistru are loc procesul de înlocuire a culturii Sabatinovka cu cultura Belozerska.

Cultura Belozerska a fost definită în cadrul descoperirilor din așezarea eponimă de pe malurile limanului Belozersk (Niprul Inferior). În cadrul așezării s-a descoperit un nou strat cultural, care, după părerea cercetătoarei O. A. Krivcova-Gracova, reprezintă o nouă fază în dezvoltarea culturii Srubnaia, fiind cunoscută în literatura de specialitate sub termenul de "cultura Belozersk" (Krivcova-Gracova, 1955, p. 122). Ulterior, în cadrul cercetărilor efectuate de V. A. Iliinskaia și D. Ia. Teleghin în așezarea cu mai multe nivele de cultură Ușkalka pe Nipru s-a constatat suprapunerea nivelului cultural Sabatinovka de către cultura Belozersk. Această constatare a infirmat apartenența materialelor Belozersk la cultura Srubnaia. Pentru prima dată s-a pus problema existenței de sine stătătoare a acestor monumente arheologice (Teleghin, 1961, p. 3-15). Mai târziu, cercetările arheologilor ucraineni au pus în evidență un mare număr de așezări și complexe funerare din această perioadă. Analizând materialele descoperite, A. I. Terenojkin datează cultura Belozersk în sec. XI-IX î. e. n. Un reper important în determinarea limitelor cronologice l-au constituit fibulele de tip premiceniian (Terenojkin, 1965, p. 85). La sfârșitul anilor '80, arheologii ucraineni evidențiază faza Belozersk din epoca bronzului, târziu într-o cultură de sine stătătoare - cultura Belozersk (Berezanskaja, Otroșcenko, Cerednicenko, Șarafutdinova, 1986, p. 151).

Pe teritoriul Moldovei, monumentele de tip Belozersk sunt cunoscute în cadrul săpăturilor tumulilor de la Tiraspol, întreprinse de soții I. Ia. și I. P. Stempkovskii la începutul secolului (Fabrițius, 1951, p. 20-27; Vančugov 1990, p. 5). Cercetarea ulterioară a vestigiilor Belozersk în interfluviul Prut-Nistru a avut loc în anii '50-'60. Ca rezultat al investigațiilor de suprafață, în zona Nistrului au fost semnalate un șir întreg de așezări din perioada prescitică. Un interes deosebit îl au săpăturile din așezarea cu mai multe straturi de lângă satul Tudorova (Nistrul Inferior), unde au fost depistate complexe de locuire și gospodărești cu un bogat material ceramic specific (Meliukova 1961, p. 113-123). În aceeași zonă, au fost cercetate și mormintele tumulare de tip Belozersk de lângă satul Olănești (Meliukova 1962, p. 30-37). Cercetările de lângă Tudorova au permis evidențierea

unei variante Belozersk-Tudorovo, specifică pentru tot spațiul nord-vest pontic, ce se caracterizează prin întrepătrunderea materialului de tip Sabatinovka cu importuri și influențe trace ale culturilor de la Dunărea de Jos (Cerneckov 1975, p. 29).

Monumentele de acest tip au fost cercetate în așezarea Comrat I, unde au fost descoperite semibordeie de tip Belozersk (Rafalovici, Cerneckov 1982, p. 52-53). Faza Belozerkă a fost semnalată și în cadrul așezării cu multe straturi culturale Calfă (Cebotarenko 1973, p. 90; Dergaciov 1973, p. 107). Tot aici, în cadrul cercetării unei necropole din epoca bronzului mijlociu a fost descoperit un mormânt de tip Belozersk (Cebotarenko 1965, p. 101-108). În anii '70-'80, în legătură cu lucrările de amploare din zonele de construcții, au fost cercetate un șir întreg de noi monumente ale culturii Belozersk din zona de stepă a Moldovei. Acestea sunt: tumulii de lângă satul Balaban (Cebotarenko, Iarovoi, Telnov 1989, p. 167), Cazaclia (Cebotarenko 1982, p. 137), Taraclia (Agulnikov, Haheu 1988, p. 74), Pogrebea (Agulnikov, Chetaru 1992, p. 135), Hlinoiaia (Iarovoi 1984, p. 417) și așezările de lângă satul Pogrebea (Agulnikov, Haheu 1989, p. 127) și Ciobruciu (Agulnikov, Cebotarenko 1990, p. 90).

Paralel cu cercetările arheologilor moldoveni, un mare număr de noi complexe Belozersk au fost descoperite în interfluviul Nistru-Dunăre din regiunea Odesa, Republica Ucraina. Sunt așezările culturii Belozersk de lângă satul Kriniknoe (Feodorov 1968, p. 286), Ialpug IV (Vančugov 1981, p. 91-102), Mirnoe (Vančugov, Toșcev, Cerneckov, 1985, p. 22-27), Prizernoe (Cerneckov, 1986, p. 326), tumuli singurari și necropole tumulare de lângă satul Baștanovka (Șmaglii, Cerneckov 1970, p. 5-115), Kocicovatoe (Vančugov, Subbotin 1980, p. 57), Ștrumok (Toșcev 1984, p. 24-32), Budurjeli (Toșcev 1992, p. 19), Vasilevka (Vančugov, Subbotin, p. 54) ș.a.

Prezenta publicație introduce în circuitul științific materialele rezultate din săpăturile necropolei plane și tumulare de lângă satul Cazaclia, raionul Ciadâr-Lunga, Republica Moldova, cercetat de către autor în anii 1984-1985 în cadrul expediției arheologice Bugeac a Secției de etnografie și studiul artelor a Academiei de Științe a Rep. Moldova (Sava, Agulnikov, Manzura 1985, p. 65). Informații sumare despre necropola Cazaclia au fost publicate în studii preliminare (Agulnikov 1986, p. 381; idem, 1987, p. 512; idem, 1987, p. 4).

În anii 1984-1985, colectivul Cazaclia al expediției arheologice Bugeac a Secției de etnografie și studiul artelor a efectuat săpături arheologice în zona de construcție a primei etape a complexului de ameliorație a câmpurilor satului Cazaclia, raionul Ciadâr-Lunga, Republica Moldova. În cadrul cercetării unui grup de tumuli (din epoca eneolitică, a bronzului timpuriu și sarmatice) a fost depistată o necropolă plană și tumulară a culturii Belozersk (Sava, Agulnikov, Manzura 1985, p. 100; Beilekci, Agulnikov, Cirkov 1986, p. 73).

Necropola era situată la 3,5 km spre SV de satul Cazaclia, în centrul unui platou întins pe o cumpănă de scurgere a apelor, la 1,7 km spre est de malul stâng al râului Ialpuș (în prezent, malul stâng al bazinului de apă Taraclia) și la 500 m spre vest de brigada de tractoare nr. 20 (fig. 1). În direcția NE-SV, pe centrul platoului, era amplasată o grupă de tumuli din diferite epoci istorice. Tumulul nr. 7, cu mormântul central aparținând culturii Belozersk, se afla la 50 m spre NE de tumulul nr. 6 (cultura ceramicii cu mai multe brâuri) și la 300 m spre SE de tumulul nr. 8 (cultura Iamnaia). În cadrul cercetării tumulului 7, în zonele lui periferice au fost descoperite morminte plane ale culturii Belozersk. Ulterior, în urma săpăturilor, s-a stabilit că tumulul ocupa poziția dominantă în centrul necropolei plane, ale cărei morminte erau dispuse în trei axe paralele, orientate pe direcția EV cu unele devieri. În cadrul zonei plane a necropolei a fost evidențiat un șir de construcții de cult în formă de șanțuri dreptunghiulare și rotunjite, cât și o excavație de formă dreptunghiulară. La sud de tumulul 7 au fost semnalate niște pete, care reprezintă grupuri locale de morminte plane sau mici mantale tumulare aplatizate. În fiecare dintre ele au fost găsite de la 1 la 6 morminte Belozersk. Petele, de asemenea, erau dispuse pe o linie orientată pe axa NE-SV la distanța de 80 m spre sud și 150 m spre SE de reperul central al tumulului 7. Excepție face doar pata nr. 1 descoperită la 85 m spre VSV de tumulul 7.

Suprafața necropolei și a tumulului 7 era intens arată. La suprafață au fost colectate fragmente de ceramică, oase izolate umane și de animale, pietre mici și cărbuni arși. La 25 m spre SE de tumulul 7 a fost găsită o piatră funerară.

Săpăturile au fost efectuate folosindu-se buldozerul și screperul, prin metoda trasării tranșeelor paralele orientate pe axa N-S, pământul fiind degajat pe straturi cu grosimea de 5-10 cm. Spațiul dintre necropola plană și pete a fost, de asemenea, verificat cu tranșee paralele. De regulă, mormintele plane se aflau la nivelul pământului galben-cenușiu, alteleori la nivelul solului viu, la adâncimea de 0,4-0,8 m, fiind observate după conturul cernoziomului din umplutura gropii. Suprafața totală cercetată a fost de 8792 m², necropola fiind săpată integral.

În istoricul cercetării trebuie să menționăm și faptul că în anul 1979, la marginea de NE a localității, expediția condusă de Gh. Cebotarenko a cercetat un tumul al culturii Belozersk, iar la 2 km spre NE de tumul, o așezare a epocii bronzului târziu cu materiale Belozersk (Cebotarenko 1982, p. 137, 144). Distanța dintre aceste obiective și necropola Cazaclia este de 4-4,5 km.

Urmare a cercetărilor de suprafață efectuate de noi în anul 1989, în zona tumulului săpat de Gh. Cebotarenko a fost semnalată o grupă de pete, ce delimitau spațiul tumulilor nivelați de arătură, de pe suprafața cărora s-au colectat fragmente

de ceramică lustruită. Nu este exclus ca săpăturile viitoare să evidențieze încă o necropolă a culturii Belozersk și în această zonă.

Pe marginile cumpenei de ape Ialpug-Lunguța, sondajele din anii 1983-85 au dus la descoperirea a încă 4 așezări ale epocii bronzului târziu, atribuite, pe baza materialelor de suprafață, culturii Belozersk. Teritorial, aceste monumente se află la distanțe egale de necropola Cazaclia, fapt ce presupune legături culturale în spațiu și timp.

DESCRIEREA COMPLEXELOR FUNERARE

MORMINTE

Tumulul 7

Face parte din grupul tumular Cazaclia I, amplasat pe un platou al cumpenelor de ape, între râurile Ialpuș și Lunguța, la 50 m spre NE de tumulul 6 (cultura ceramicii cu multe brăuri) și 300 m spre SV de tumulul 8 (cultura Iamnaia) (fig. 1, 2). Înălțimea tumulului era de 1,5 m de la nivelul antic de călcare, diametrul de 48 m. În cadrul lui a fost descoperit un singur mormânt.

Mormântul 1 (central, cultura Belozersk) (fig. 4/1). A fost descoperit în partea centrală a tumulului, la adâncimea de 1,65 m. De el este legat lutul viu provenit din săparea gropii sepulcrale și care a fost aruncat, formând un semicerc cu diametrul de 10,5 m și grosimea de 0,3-0,4 m în jurul ei. La nivelul antic de călcare, groapa a fost acoperită cu o construcție din lemn, de formă piramidală, alcătuită din 15 bârne (dimensiunile 0,2 x 3,5 m și 0,15 x 2,9 m), aranjate în cerc pe marginea de SV a gropii și 12 bârne (dimensiunile 0,15 x 4,0 m și 0,2 x 2,0 m), căzute pe marginea de NE.

Mormântul a fost jefuit în antichitate. Presupunem că bârnele de pe marginea de NE a gropii s-au deplasat prin distrugerea construcției de lemn. Dimensiunile gropii: 3,3 x 2,8 m, adâncimea la nivelul de săpare: 1,2 m. Partea de NE a gropii era întretăiată de gangul de prădare de o formă dreptunghiulară neregulată, cu dimensiunile de 1,2 x 1,7 x 2,85 m și adâncimea 1,7 m. În umplutura gropii am întâlnit bucăți de lemn, fragmente ceramice, pietre și oase umane. În partea neatinsă a gropii, pe fund, au fost semnalate două gropi circulare pentru bârne, cu diametrul 0,36-0,38 m, adâncimea de 0,35 m. Ele se aflau în colțurile de NE și SV ale gropii. De menționat că în umpluturile lor lipsesc rămășițele lemnoase ale parilor, deși lemnul de la acoperiș s-a păstrat bine. Fundul gropii era acoperit cu putregai de culoare cafenie deschisă. De la schelet s-au păstrat doar fragmente de oase umane dispersate și maxilarul inferior, lângă peretele de SV al gropii.

Inventar:

1. La 0,07 m de la peretele de SE al gropii a fost găsită o cupă de formă globulară, gâtul înalt, cilindric și buză abia evidențiată. Are corpul ușor rotunjit spre fund, care se termină printr-o albiere. Corpul este delimitat de gât printr-o bordură nu prea mare. Vasul e de culoare cenușie, cu suprafața lustruită. Fragmentul este de culoare neagră, compoziția conține șamotă mărunță. Dimensiunile: înălțimea - 10 cm, diametrul la fund - 4 cm, diametrul corpului - 9,5 cm, diametrul buzei - 8 cm (fig. 4/2).

2. În pământul de umplură și pe fundul gropii de jaf au fost găsite fragmentele unui vas de mari proporții, modelat cu mâna. Au suprafața lustruită și provin de la un chiup. Unul dintre fragmente era înfrumusețat cu caneluri orizontale.

Construcții în tumul

Tumulul 7 a fost ridicat într-o singură etapă deasupra mormântului nr. 1 al culturii Belozersk. La bază a fost săpat un șanț rotunjit, ce are diametrul 30 m și lățimea 1,8-2 m. În secțiune, șanțul era dublu și consta din două excavări cu fundul ascuțit, despărțite la mijloc printr-un perete de sol viu. Adâncimea șanțului de la nivelul antic de călcare este de 1,45-1,28 m. Umplutura consta din scurgeri de cer-noziom. În partea de SE a șanțului, în pământul de umplură, au fost găsite oase de vite mari, cornute (bovine). În sectorul de SV al tumulului, la 22 m de la centru, s-a descoperit o aglomerare de pietre calcaroase cu dimensiunile de la 0,3-0,5 până la 0,5-0,8 m. Una dintre pietre, de formă dreptunghiulară, era prelucrată pe patru părți, având dimensiunile 0,5 x 0,7 m. În jurul șanțului, la nivelul solului antic, a fost depus pământul rezultat din săpătură ($d = 28$ m, lățimea = 2-2,8 m).

Necropola plană*

În cadrul cercetării tumulului 7, în partea de SV au fost descoperite mormintele plane nr. 1, 2, 3, 13. Menționăm că aceste morminte au fost acoperite de pământul alunecat din mantaua tumulului.

Mormântul 1 (fig. 5/1). A fost descoperit la 18,2 m SV de centrul tumulului, la adâncimea de 2,04 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era axată pe direcția NV-SE. Dimensiunile: 1,75 x 1,1 m, adâncimea de 1,1 m. În umplură s-au găsit pietre și dinți de cal. Umplutura consta din pământ de cernoziom omogen tasat. Scheletul se afla în poziție chircită pe partea stângă, craniul orientat spre SE, cu partea facială spre fundul gropii. Mâna stângă era îndoită, cu laba spre craniu iar cea dreaptă era, de asemenea, îndoită cu laba pe

* Numerotarea mormintelor necropolei plane și în petele 1-8 este continuă. Distanțele mormintelor necropolei plane au fost măsurate de la centrul tumulului 7. Nivelul depistării mormintelor 1, 2, 3, 13 se fixa de la centrul tumulului 7. Toate celelalte morminte au fost fixate de la nivelul actual de călcare.

cotul mâinii stânga. Picioarele erau strânse sub corp. Dedesubtul scheletului s-au semnalat rămășițele așternutului de culoare cafenie închisă cu incluziuni de cretă. Și în partea de SV a gropii a fost semnalată o aglomerație de cretă, unde au fost găsite coaste de ovine.

Inventar:

1. În colțul de SV al camerei mortuare a fost găsită o ceașcă cu corpul rotunjit, gâtul cilindric evidențiat, marginea ușor evazată, fundul plat. Are suprafața lustruită, culoarea cenușie, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea vasului: 16 cm, diametrul fundului: 8 cm, diametrul corpului: 19,4 cm (fig. 5/3).

2. Alături de vasul nr. 1, pe o parte se găsea o cupă cu corpul rotunjit, gâtul drept cilindric și marginea ușor evazată. Fundul are o albiere. Suprafața este lustruită, culoarea cenușie, iar în secțiune neagră. Ca degresant a fost folosită șamota mărunță. Înălțimea: 8 cm, diametrul fundului: 2,5 cm, diametrul buzei: 5 cm (fig. 5/4).

3. În partea stângă a craniului a fost găsită o cupă miniaturală. Are corpul bombat, gâtul înalt cilindric, fundul evidențiat printr-o adâncitură. Partea superioară a corpului este ornamentată cu caneluri paralele oblice. Suprafața este îngrijit lustruită, are culoarea cenușie. În secțiune, ciobul are o culoare neagră. Ca degresanți conține șamotă mărunță. Înălțimea cupei: 8 cm, diametrul fundului: 2,5 cm, diametrul buzei: 5 cm (fig. 5/2).

4. În regiunea vertebrelor cervicale a fost găsită o fibulă de bronz spiralată, cu corpul arcuit asimetric (fig. 5/6). Este realizată dintr-o sârmă de bronz, rotundă în secțiune, cu lungimea: 4 cm și diametrul: 0,3 cm. Piesa este ușor turtită. Resortul formează un inel din 1,5 cercuri.

5. În regiunea craniului și vertebrelor cervicale, cât și dedesubtul scheletului au fost găsite 216 mărgelile din sticlă de o nuanță verzuie-albastră. Au formă rotundă, cu diametrul variind de la 0,7 cm la 0,4 cm (fig. 5/11).

Lângă craniu au fost găsite două mărgelile de chihlimbar, dintre care una are formă biconică (lungimea: 1 cm, diametrul maxim: 0,7 cm), iar cealaltă este rotundă (diametrul 0,5 cm).

Mormântul 2 (fig. 5/8). Descoperit la 20,7 m spre SV de centru, la adâncimea de 2,76 m. Groapa sepulcrală are formă dreptunghiulară cu colțurile rotunjite și dimensiunile 2,05 x 1,02 m, adâncimea 0,4 m. Pământul de umplutură consta din cernoziom cu incluziuni de concrețiuni de cretă. Scheletul se afla în poziție chircită, deus pe partea stângă, cu craniul spre sud și partea facială spre vest. Mâinile erau îndoite spre craniu. Dedesubtul scheletului, fundul gropii era acoperit cu putregai de culoare cafenie închisă.

Inventar:

1. În spatele craniului se găsea o cupă cu corpul rotunjit, umerii oblici, gâtul înalt cilindric, ce se lărgeste ușor spre margine, buza ușor evazată, fundul restrâns. Suprafața este îngrijit lustruită, culoarea cenușie. În secțiune, vasul are culoarea neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 14 cm, diametrul fundului: 6,5 cm, diametrul corpului: 15,2 cm, diametrul buzei: 11 cm (fig. 5/7).

2. În regiunea craniului au fost găsite mărgelile din chihlimbar în stare fragmentară și două mărgelile de sticlă de culoare verzuie (fig. 5/10).

3. În partea dorsală a scheletului a fost găsit un obiect de bronz de formă cruciformă, perforat pe mijloc, cu capetele îndoite în interior (lungimea laturilor: 4 cm). Pe suprafața laturilor sunt executate câte două nervuri verticale (fig. 5/6).

Mormântul 3 (fig. 6/1). Depistat la 23,6 m spre SV de centru, la adâncimea de 2,73 m. Groapa sepulcrală are formă dreptunghiulară cu colțurile rotunjite și era orientată pe axa SE-NV. Dimensiunile: 1,75 x 1,05 m, adâncimea: 0,15 m. Scheletul se afla în poziție chirchită pe partea stângă, craniul spre SE. Măinile ridicate spre craniu. Dedesubtul scheletului, pe fundul gropii, au fost găsite rămășițele așternutului de culoare cafeniu închisă.

Inventar:

1. La 20 cm SE de craniu era un fragment ceramic lustruit, de culoare cenușie, în secțiune de culoare neagră. Ca degresant a fost folosită șamotă mărunță.

2. În regiunea umerilor s-a găsit o cute din gresic, de culoare cenușie. Are forma trapezoidală alungită, cu un orificiu la capăt. Dimensiunile: 1,2 x 2 x 11 cm, grosimea: 0,9 cm, diametrul orificiului: 0,7 cm (fig. 6/4).

3. În regiunea craniului se găsea o aglomerație de 25 de mărgelile de culoare albastră și verzuie. Au formă rotunjită, cu capetele bombate (diametrul 0,5-0,8 cm). Printre ele se aflau două mărgelile spiralate din bronz (lungimea: 0,7 cm, diametrul: 0,4 cm) (fig. 6/14).

Mormântul 4 (fig. 6/6). Era la 27 m spre SV de centru, la adâncimea de 0,88 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile 1,2 x 1,87 m, adâncimea: 0,45 m. Mormântul a fost deranjat în vechime (posibilă reînhumarea rituală). Craniul și marea majoritate a oaselor au fost mutate în colțul de SV al gropii. Menționăm că vasele aflate lângă peretele de SE al gropii se găseau "în situ".

Inventar:

1. Cupă cu corpul rotunjit și gât cilindric. Corpul este despărțit de gât printr-o bordură. Buza ușor evazată. Suprafața vasului, de culoare cenușie, este îngrijit lustruită. Corpul este ornamentat cu șiruri de caneluri oblice. Pe fund are o adâncitură. În secțiune, vasul este de culoare neagră. Înălțimea: 10 cm, diametrul fundului: 3,5 cm, diametrul corpului: 11 cm, diametrul superior: 7 cm (fig. 6/7).

2. Alături de cupă se găsea un chiup mic cu corpul rotunjit și gât cilindric de o formă oarecum conică, buza ușor evazată. Corpul este ornamentat cu șiruri succesive de caneluri orizontale și verticale. Suprafața cenușie a vasului este lustruită. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 20 cm, diametrul corpului: 21 cm, diametrul fundului: 8 cm, diametrul buzei: 12,5 cm (fig. 6/11).

3. Alături de chiup se găsea o ceașcă cu corpul rotunjit, gâtul cilindric larg deschis. Are fundul plat și buza ușor evidențiată. În partea superioară, corpul este ornamentat cu trei șiruri de caneluri orizontale. Vasul este de culoare cenușie, cu pete negre și are suprafața lustruită. În secțiune, compoziția este de culoare neagră. Ca degresant conține șamotă. Înălțimea: 13,5 cm, diametrul fundului: 7,5 cm, diametrul corpului: 22 cm, diametrul buzei: 20 cm (fig. 6/10).

Mormântul 5 (fig. 6/3). Descoperit la 29,6 m spre SV de centrul tumulului, la adâncimea de 0,91 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Umplutura gropii consta din cernoziom dens cu incluziuni de cretă.

Scheletul a fost găsit în poziție chiricită, întors spre stânga, cu craniul spre NE, iar partea facială spre V. Mâna dreaptă este îndoită perpendicular șirii spinării, stânga ușor îndoită cu laba spre oasele tibiale. Picioarele îndoite spre stânga. Dedesubtul scheletului au fost găsite rămășițele așternutului de culoare cafenie închisă.

Inventar:

1. Lângă craniu, în zona maxilarelor, a fost găsit un inel de bronz, rotund, lucrat dintr-o bară lăjită. Diametrul: 2 cm, diametrul secțiunii: 0,4 cm (fig. 6/9).

2. În regiunea craniului erau aglomerări de mărgel:

a) 4 mărgel din chihlimbar de formă cilindrică (lungimea: 0,7-0,9 cm, diametrul: 0,4-0,5 cm) (fig. 6/5);

b) 6 mărgel din scoică în formă de "perle". Diametrul: 0,7 cm (fig. 6/4);

c) mărgel cilindrice din os (lungimea: 0,7 cm, diametrul: 0,3-0,4 cm).

3. În regiunea bazinului s-a găsit un inel de bronz, turtit la un capăt. Diametrul: 1,7 cm, diametrul barei: 0,03 cm (fig. 6/8).

Lângă peretele de SV al gropii a fost găsită o mărgică biconică de chihlimbar (lungimea: 2 cm, lățimea: 1,5 cm, la capete: 0,8 cm) (fig. 6/5). În colțul de SV se găsea un fragment ceramic lustruit de culoare cenușie, conținând șamotă mărunță.

Mormântul 6 (fig. 6/12). A apărut la 34,3 m spre SV de centru, la adâncimea de 1,08 m. Groapa sepulcrală are formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite și era orientată pe axa NS. Dimensiunile: 1,4 x 1 m, adâncimea: 0,35 m. Scheletul era chircit pe partea stângă, cu craniul spre sud, iar partea facială îndreptată spre vest. Mâinile erau îndoite spre craniu iar picioarele puternic îndoite din genunchi. Pe oasele mâinilor se aflau un craniu și coaste de ovine.

Inventar:

1. În regiunea craniului și cutiei toracice a fost găsită o aglomerare de mărgelile de două tipuri:

a) 14 mărgelile de sticlă, de formă rotunjită, de culoare verzuie și albastră, diametrul: 0,4-0,7 cm (fig. 6/15);

b) 10 mărgelile sifate, rotunjite, cu diametrul: 0,4-1,0 cm (fig. 6/13).

Mormântul 7 (fig. 7/1). S-a aflat la 30,7 m spre SV de centru, la adâncimea de 0,97 m. Groapa sepulcrală are formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite și era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,45 x 0,95 m, adâncimea: 0,1 m.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită, pe partea dreaptă, cu craniul spre SE. Mâna stângă era îndoită spre craniu, dreapta întinsă de-a lungul corpului iar picioarele puternic îndoite din genunchi.

Inventar:

În regiunea oaselor radiale ale mâinii drepte au fost găsite 5 mărgelile de sticlă de culoare albastră. Au o formă rotunjită cu marginile bombate. Diametrul: 0,5-0,7 cm (fig. 7/7).

Mormântul 8 (fig. 7/2). Depistat la 34,5 m spre SE de centru, la adâncimea de 0,85 m. Groapa sepulcrală era dreptunghiular-neregulată și era orientată pe axa NS. Dimensiunile: 1,15 x 0,75 m, adâncimea: 0,1 m. Scheletul, aparținând unui copil, a fost găsit în poziție chircită, pe partea dreaptă, cu craniul spre sud. Picioarele păstrate fragmentar erau îndoite spre dreapta. De la mâini s-a păstrat doar humerus-ul oarecum îndepărtat de schelet spre stânga.

Mormântul 9 (fig. 7/3). Descoperit la 33 m spre SV de reper, la adâncimea de 0,85 m. Groapa sepulcrală era dreptunghiular-neregulată și era orientată pe axa EV. Dimensiunile: 1,3 x 1,1 m, adâncimea: 0,15 m. Scheletul a fost deranjat din antichitate, probabil, în cadrul unor activități culturale. Oasele umane nu păstrau ordinea anatomică.

Inventar:

1. La 0,15 m de marginea peretelui nordic al gropii a fost găsit un inel rotund de bronz cu capetele neunite, executat dintr-o placă groasă de 0,5 cm. Diametrul inelului: 3 cm (fig. 7/5).

2. În aglomerarea de oase a fost găsită o mărgică de sticlă de culoare verzuie cu diametrul 0,4 cm (fig. 7/5).

Mormântul 10 (fig. 7/7). S-a găsit la 41,5 m spre SV de centru, la adâncimea de 0,62 m. Groapa sepulcrală are formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, fiind orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 2,15 x 1,45 m, adâncimea: 0,9 m. Scheletul n-a fost găsit. În partea de SE a gropii a fost observat putregai de culoare cenușie. Aici a fost găsit un dinte uman (?). În partea de SV a gropii erau un craniu și coaste de ovine.

Inventar:

1. La marginea de SE a gropii a fost găsită o ceașcă cu corpul rotunjit, ce se îngustează înspre fund, gâtul scund, drept, larg deschis și buza ușor evidențiată. Fundul este plat. Suprafața vasului, de culoare cenușie, era lustruită (se observă urmele orizontale ale acestei proceduri). Compoziția are în secțiune culoarea neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 12,5 cm, diametrul fundului: 8,5 cm, diametrul corpului: 21 cm, diametrul buzei: 20 cm (fig. 7/8).

2. Alături de ceașcă zăcea o cupă nu prea mare (culcată pe o parte). Are corpul rotunjit, gâtul cilindric, buza ușor evazată. Corpul este despărțit de gât printr-o bordură nu prea mare. Fundul este evidențiat printr-o adâncitură. Suprafața vasului este îngrijit lustruită, culoarea cenușie iar în secțiune neagră. Înălțimea: 5,5 cm, diametrul fundului: 3,5 cm, diametrul corpului: 7,5 cm, diametrul buzei: 6 cm (fig. 7/6).

Mormântul 11 (fig. 7/10). Descoperit la 38 m spre SV de centru, la adâncimea de 0,77 m, are groapa sepulcrală de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, cu orientare pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,85 x 1,4 m, adâncimea: 0,6 m. În pământul de umplură au fost găsite fragmente de cretă, tăciuni, lemn.

Scheletul era chirцит pe partea dreaptă cu craniul spre SE. Oasele sunt foarte friabile, fiind parțial răvășite de rozătoare. După oasele rămase "in situ" mâna

stângă era îndoită spre craniu iar picioarele chircite pe dreapta. În colțul de SE al gropii au fost găsite oase de ovine.

Inventar:

În colțul de SE zăcea o ceașcă cu corpul rotunjit, pe care se evidențiază o carenă. Fundul este plat, gâtul scund, cilindric, buza evazată. Având partea superioară a corpului ornamentată cu un șir de caneluri oblice, vasul este de culoare cenușie, cu suprafața frumos lustruită. În secțiune, compoziția este de culoare neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 11,5 cm, diametrul fundului: 7,5 cm, diametrul corpului: 20 cm, diametrul buzei: 16 cm (fig. 7/9).

Mormântul 12 (fig. 8/4). Descoperit la 38 m spre SV de centru, la adâncimea de 0,92 m în groapă dreptunghiulară, orientată pe axa NV-SE, cu dimensiunile de 2,0 x 1,55 m și adâncimea de 1,05 m. Pe fundul gropii, în colțuri, au fost observate 4 gropi rotunde (diametrul: 0,1-0,15 cm, adâncimea: 0,2 cm). Scheletul lipsește. În acest caz, mormântul nr. 12 a fost un cenotaf sau a găzduit fragmentele unui schelet reînhumat ulterior. În colțul de NV al gropii s-a găsit fragmentul unui obiect de bronz puternic oxidat (neidentificat) și un fragment ceramic cenușiu, cu urme de lustruire.

Mormântul 13 (fig. 8/1). Era la 25,7 m spre E de centru, la adâncimea de 0,84 m, într-o groapă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, orientată pe axa NS, cu dimensiunile 3,2 x 2,8 m și adâncimea de 1 m. Pe marginea gropii, la adâncimea de 0,3-0,4 m de la nivelul actual, a fost depus pământul excavat, în formă de 2 semicercuri (în partea de est și de vest). În pământul de umplutură s-au descoperit fragmente de lemn, cretă, tăciuni și oase umane izolate. Pe fundul gropii au fost găsite bucăți de bârne din lemn cu lățimea de 0,3-0,2 m. În colțuri și de-a lungul pereților s-au conturat 12 gropi rotunde (diametrul: 0,21-0,32 m, adâncimea: 0,2-0,12 m). Mormântul a fost distrus în vechime: craniul era în colțul de SE al gropii iar oasele împrăștiate pe tot fundul gropii. Judecând după poziția oaselor picioarelor îndoite spre dreapta, putem presupune, că scheletul a fost depus în poziție chircită pe partea dreaptă, orientat spre sud. Fundul gropii era acoperit cu fragmente de așternut de culoare maronie închisă, în unele locuri păstrându-se fragmente de rogojină de culoare cenușie închisă.

Inventar:

Lângă peretele de sud al gropii au fost găsite 2 vase:

a) O ceașcă cu corpul rotunjit, umerii evidențiați, gâtul drept și buza evazată. Pe corp au fost aplicate patru proeminențe. Vasul este de culoare neagră cu pete

cenușii, suprafața lustruită, negru în secțiune. Ca degresant s-a folosit șamotă mărunță. Înălțimea: 14 cm, diametrul fundului: 10 cm, diametrul corpului: 26 cm, diametrul buzei: 23 cm (fig. 8/2).

b) Al doilea vas, depus în colțul de SV al gropii, este o cupă cu corpul rotunjit, gâtul cilindric și buza evazată. Corpul scund este ornamentat cu patru proeminente conice. La baza gâtului are o canelură orizontală. Este de culoare cenușie, suprafața lustruită, negru în secțiune. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 8,5 cm, diametrul fundului: 4 cm, diametrul maxim: 13 cm, diametrul gurii: 11,5 cm (fig. 8/3).

Mormântul 14 (fig. 8/5). Se afla la 38,7 m spre E de centru, la adâncimea de 1,05 m. Groapa de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, orientată pe axa NV-SE, având dimensiuni de 2,4 x 2,2 m și adâncime de 0,75 m. Spre fund, groapa se lărgea, atingând dimensiunile de 2,6 x 2,2 m și păstra 4 gropi de pari, rotunde (diametrul: 0,29-0,4 m, adâncimea: 0,2 m).

Scheletul a fost găsit în poziție chirchită, depus pe partea stângă. Este orientat spre SE. Oasele mâinii drepte, în vechime, probabil, îndoită, erau deranjate de rozătoare, mâna stângă fiind întinsă înaintea scheletului: înainte și în jos. Are picioarele puternic îndoite. Craniul se afla în gropița din colțul de SV al camerei mortuare. Dedesubtul craniului, în umplutura gropiței, s-au găsit fragmente de coaste de ovine.

Inventar:

1. În colțul de SV al gropii, la 0,6 m de schelet, s-au găsit două vase:

a) o cupă lustruită cu corpul scund biconic, gâtul înalt conic, buza evazată. Fundul plat. Corpul este despărțit de gât printr-un prag. La baza gâtului, vasul este prevăzut cu un brâu orizontal. Are culoare cenușie, cu suprafața lustruită. În secțiune, vasul este de culoare neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 9 cm, diametrul fundului: 4,5 cm, diametrul corpului: 9,7 cm, diametrul buzei: 7,5 cm (fig. 8/8).

b) Vasul al doilea se găsea alături de cupă. Are un corp globular, gâtul în formă de pâlnie, umerii oblici, fundul plat. Pe umeri are mici deformații, provenite din procesul arderii. Este de culoare cenușie, iar în secțiune de culoare neagră. Are suprafața lustruită. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 16 cm, diametrul fundului: 7,5 cm, diametrul corpului: 19,5 cm, diametrul buzei: 7,5 cm (fig. 8/6).

2. La încheietura mâinii stângi a fost găsită o fibulă din bronz cu două resorturi, spatele asimetric, acul drept. Este executată dintr-o sârmă rotundă cu diametrul de 0,3 cm. Lungimea fibulei: 5 cm (fig. 8/7).

3. În regiunea cutiei toracice se afla o aglomerare de mărgelile de trei tipuri:

a) 6 mărgelile biconice de chihlimbar (lungimea: 1-2 cm, lățimea la mijloc: 1-0,5 cm, la bază: 0,6-0,7 cm) (fig. 8/10);

b) 16 mărgelile de sticlă de formă rotunjită. Au o culoare albastră (diametrul: 0,7-0,2 cm) (fig. 8/9);

c) o mărgică rotundă sidefată, cu diametrul de 0,3 cm (fig. 8/10).

Mormântul 15 (fig. 9/1). A fost localizat la 48,7 m spre E de centru, la adâncimea de 0,75 m. Groapa sepulcrală era trapezoidală, cu colțuri rotunjite, orientată pe axa NV-SE și dimensiunile 1,1 x 0,9 x 0,78 m iar adâncimea 0,4 m.

Scheletul se afla chirchit pe partea stângă, orientat spre SE. Craniul lipsește. Vertebrele superioare erau alăturate peretelui de SE al gropii. Nu este exclus ca defunctul să fi fost decapitat.

Mormântul 16 (fig. 9/4). Descoperit la 52,5 m spre E de centru, la adâncimea de 0,81 m. Groapa sepulcrală are formă dreptunghiulară, colțurile rotunjite și era orientată pe axa NS, cu înclinații neînsemnate spre E. Dimensiunile 1,7 x 0,78 m. Spre fund, groapa se lărgă, atingând dimensiunile 1,8 x 0,85 m. Adâncimea: 0,74 m.

Scheletul se afla în poziția chirchită, fiind înclinat pe partea stângă, cu craniul spre SSE. Mâna dreaptă este îndoită în unghi drept față de corp, cea stângă a fost deranjată. Are picioarele îndoite spre stânga. Lângă craniu a fost găsit un maxilar de ovină.

Inventar:

1. În colțul de SE al camerei mortuare, la distanța de 0,1 m în stânga craniului a fost găsită o ceașcă cu corpul rotunjit, gâtul cilindric, buza ușor evazată și fundul plat. Vasul are suprafața lustruită, culoarea cenușie cu pete negre, iar în secțiune de culoare neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 10 cm, diametrul fundului: 5,5 cm, diametrul maxim: 14,1 cm, diametrul buzei: 13 cm (fig. 9/5).

2. În regiunea craniului s-au găsit trei mărgelile de sticlă, rotunjite, de culoare albastră și verzuie. Diametrul: 0,5-0,3 cm (fig. 9/7).

Mormântul 17 (fig. 9/8). Descoperit la 42 m spre NE de centru, la adâncimea de 0,87 m. Groapa sepulcrală era trapezoidală, cu colțurile rotunjite și orientată pe axa NS. Dimensiunile: 1,74 x 1,05 x 0,88 m, adâncimea: 0,7 m.

Scheletul se afla în poziție chiricită, depus pe partea dreaptă, cu craniul orientat spre sud și fața spre cutia toracică. Oasele sunt îndoite spre craniu, iar cele ale picioarelor puternic chircite.

Inventar:

În colțul de sud-est al gropii s-a găsit un chiup cu corpul scund biconic, gâtul cilindric și buza evazată. Are fundul plat, suprafața lustruită, de culoare cenușie cu pete negre. Înălțimea: 19,5 cm, diametrul fundului: 7,5 cm, diametrul maxim: 20 cm, diametrul buzei: 8,8 cm (fig. 9/9).

Mormântul 18 (fig. 9/2). Depistat la 31,5 m spre SV de centru, la adâncimea de 0,77 m. Groapa era dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite și orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,37 x 0,84 m, adâncimea: 0,2 m. Scheletul a fost găsit în poziție chiricită, depus pe partea stângă, cu craniul spre SE. Are mâinile îndoite spre craniu, picioarele puternic îndoite la stânga.

Mormântul 19 (fig. 9/3). Găsit la 34,5 m spre SV de centru, la adâncimea de 1,07 m. Avea groapă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite și era orientată pe axa NS. Dimensiunile: 1,48 x 0,85 m, adâncimea: 0,2 m.

Scheletul era chiricit pe dreapta, cu craniul spre sud. Are mâinile îndoite spre craniu, picioarele puternic chircite. În colțul de SE al gropii a fost găsit un maxilar de ovină.

Inventar: Lângă craniu se găsea o oală de lut cu corpul ușor rotunjit, gâtul drept, buza netezită. Are suprafața netezită, de culoare cenușiu-cafenie. Înălțimea: 13,5 cm, diametrul fundului: 5 cm, diametrul maxim: 11 cm, diametrul buzei: 10 cm (fig. 9/6).

Mormântul 20 (fig. 10/1). Situat la 56,8 m spre E de centru, la adâncimea de 0,75 m, cu groapă trapezoidală, orientată pe axa NS. Dimensiunile: 1,67 x 0,9 x 0,8 m, adâncimea: 0,6 m. Urmele scheletului nu s-au găsit (cenotaf?).

Inventar:

În colțul de SE al gropii se găsea o ceașcă cu corpul rotunjit, gâtul cilindric, buza ușor evazată. La baza gâtului, umărul este ușor reliefat. Fundul vasului este ușor adâncit. Are suprafața lustruită, de culoare cenușie, în secțiune este de culoare neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 8,5 cm, diametrul fundului: 4 cm, diametrul maxim: 13,5 cm, diametrul buzei: 11,5 cm (fig. 10/4).

Mormântul 21 (fig. 10/2). Depistat la 48,4 m în sectorul SE, la adâncimea de 0,92 m. Groapa sepulcrală are forma dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, fiind orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,3 x 0,8 m, adâncimea: 0,15 m. În umplutura gropii se observă incluziuni de cretă.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită, depus pe partea dreaptă, cu craniul spre SE, întors spre cutia toracică. Oasele mâinilor sunt aduse spre craniu, iar picioarele puternic chircite. Dedesubtul scheletului s-au găsit rămășițele așternutului de culoare cafenie închisă.

Mormântul 22 (fig. 10/3). S-a găsit la 60,5 m spre est de centru, la adâncimea de 0,5 m. Groapa sepulcrală era dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite și orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,35 x 0,9 m, adâncimea: 0,1 m.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită, depus pe partea stângă, cu craniul spre SE. Mâna dreaptă era adusă spre craniu, stânga nu s-a păstrat. Picioarele, probabil, erau îndoite spre stânga. S-au păstrat doar oasele piciorului drept.

Inventar: Lângă umărul drept s-a descoperit un fragment ceramic cu suprafața lustruită, de la partea inferioară a unui vas. Ca degresant conține șamotă mărunță.

Mormântul 23 (fig. 10/6). Descoperit la 52,5 m spre SE de centru, la adâncimea de 1,1 m, în groapă ovală, orientată pe axa NS. Dimensiunile: 1,1 x 0,6 m, adâncimea: 0,2 m. Scheletul a fost găsit în poziție chircită pe stânga cu craniul spre sud. Măinile îndoite, îndreptate spre genunchi, picioarele chircite. Bazinul, cutia toracică și vertebrele nu s-au păstrat.

Mormântul 24 (fig. 10/8). Depistat la 45,7 m spre E de reper, la adâncimea de 0,79 m. Groapa avea formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, orientată pe axa NS. Dimensiunile: 1,6 x 1,0 m, adâncimea: 0,78 m. Groapa se lărgea spre fund atingând dimensiunile de 1,75 x 1,15 m. Scheletul a fost găsit în poziție chircită pe partea stângă, craniul orientat spre sud, partea facială spre genunchi. Picioarele puternic chircite.

Inventar:

În umplutura gropii s-au găsit două fragmente de ceramică grosieră de culoare cenușie, negre în ruptură. Ca degresant conțineau șamotă mărunță.

Mormântul 25 (fig. 10/5). Aflat la 40 m spre SV de centru, la adâncimea de 0,84 m. Groapa sepulcrală de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite era

orientată pe axa NS. Dimensiunile gropii: 1,3 x 0,85 m, adâncimea: 0,2 m. Mormântul a fost deranjat în vechime. De la schelet s-au păstrat doar craniul și două oase radius.

Inventar:

Lângă craniu a fost găsit un inel de bronz cu capetele neunite, din bară rotundă cu diametrul de 0,4 cm. Diametrul inelului: 4 cm (fig. 10/7).

Mormântul 26 (fig. 11/1). Se găsea la 62 m spre E de centru, la adâncimea de 0,78 m. Groapa era dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,65 x 1,0 m, adâncimea: 0,95 m.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită pe partea stângă, craniul spre SE. Mâna dreaptă era îndoită spre genunchi, cea stângă sub un unghi drept față de corp iar picioarele puternic chircite pe stânga. Pe fundul gropii s-au păstrat rămășițe ale așternutului. În colțul de SV s-a depus un craniu de ovină.

Inventar:

1. În colțul de SV al gropii se afla o cupă cu corpul globular, gâtul cilindric, care se lărgeste ușor spre margine, buza evazată, fundul plat. Partea superioară a corpului este ornamentată cu 3 șiruri de caneluri orizontale. Din patru părți umerii vasului sunt ornamentați cu segmente de caneluri, ce formează unghiuri cu vârful în sus, terminat cu proeminențe rotunde. Suprafața vasului este îngrijit lustruită, culoarea cenușie, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 14 cm, diametrul fundului: 5 cm, diametrul corpului: 14 cm, diametrul buzei: 10 cm (fig. 11/5).

2. Lângă craniu a fost găsită o strachină de lut cu marginea invazată. Buza este ornamentată cu caneluri scurte, oblice. Suprafața este lustruită (sunt vizibile urmele lustruirii orizontale), culoarea cenușie cu pete negre, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 8 cm, diametrul fundului: 5,5 cm, diametrul buzei: 16,5 cm (fig. 11/8).

3. În regiunea craniului și a cutiei toracice a fost găsită o grupare de 12 mărgelile de sticlă, rotunde, de culoare albastră, cu diametrul de 0,4-0,5 cm.

Mormântul 27 (fig. 11/4). Descoperit la 73 m spre E de centru, la adâncimea de 1,12 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, este orientată spre axa NV-SE. Dimensiunile: 2,5 x 2,3 m, adâncimea: 0,8 m. Umplutura consta din cernoziom cu incluziuni de cretă, cărbuni și bucăți de lemn.

Scheletul era chircit pe partea stângă, craniul spre SSE. Mâna stângă lipsea, iar dreapta era îndoită spre craniu. Dedesubtul scheletului s-au fixat resturi ale așternutului de culoare cafenie închisă.

Inventar:

1. În colțul de SE al gropii a fost găsită o jumătate de ceașcă, cealaltă parte fiind la 0,3 m în stânga scheletului. Din aceste bucăți s-a reconstituit o ceașcă cu corpul bombat, gâtul cilindric, ce se lărgeste spre margine, fundul albiat. Trecerea de la gât la corp este evidențiată printr-un prag și o canelură orizontală. Umerii sunt ornamentați cu caneluri oblice și 4 proeminențe orizontale. Înălțimea: 10 cm, diametrul fundului: 5 cm, diametrul corpului: 18 cm, diametrul buzei: 16 cm (fig. 11/7).

2. Lângă mâna stângă s-a găsit un cuțit de bronz cu spinarea curbă și două nituri (fig. 11/2, 3). Mânerul este despărțit de lamă printr-un prag triunghiular. De-a lungul mânerului se observă două nervuri. Lama are o secțiune triunghiulară, cu o nervură în partea superioară. Lungimea cuțitului: 19 cm, lățimea lângă mâner: 2,5 cm, în regiunea lamei: 1 cm, în secțiune: 0,5 cm. Alături de cuțit s-au găsit două nituri din bronz de la mâner, care, probabil, fiind lucrat din material organic, nu s-a păstrat.

3. În regiunea cutiei toracice s-a găsit o aglomerare de mărgele de două tipuri: a) o mărgică în formă de disc, executată din chihlimbar, cu orificiu în centru, diametrul: 2 cm (fig. 11/9); b) 55 mărgele din sticlă, de formă rotundă, culoarea albastră și verzuie, diametrul: 0,5-0,3 cm (fig. 11/6).

Mormântul 28 (fig. 12/2). Depistat la 81 m spre E de centru, la adâncimea de 0,6 m. Groapa sepulcrală de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NS. Dimensiunile: 1 x 1,3 m, adâncimea: 0,1 m. Scheletul (aparține unui copil, prost conservat) era orientat spre sud. Craniul aproape nu s-a păstrat iar de la mâna stângă doar oasele radius. Picioarele chircite pe stânga.

Inventar:

În regiunea craniului s-au găsit fragmente ceramice de la un vas grosier, cu suprafața netezită, culoarea cenușie, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă.

Mormântul 29 (fig. 12/3). Găsit la 86 m spre NE de centru, la adâncimea de 1,16 m. Groapa sepulcrală de formă dreptunghiulară, neregulată, fundul albiat, era orientată pe axa NS. Dimensiunile: 1,7 x 1 m, adâncimea: 0,5 m.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită pe partea dreaptă, craniul orientat spre sud, înclinat spre mâini. Mâinile sunt îndoite, laba mâinii stângi așezată pe oasele radius ale celei drepte. Piciorul drept este îndoit, cel stâng - deranjat.

Inventar:

1. În regiunea cutiei toracice au fost găsite 5 mărgele de sticlă, rotunde, de culoare albastră, diametru - 0,5 cm (fig. 12/10).

2. Tot aici a fost găsit un fragment de sârmă de bronz îndoit, lung de 1 cm.

Mormântul 30 (fig. 12/1). Depistat la 58 m spre SV de centru, la adâncimea de 1,18 m, în groapă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,4 x 0,92 m, adâncimea: 0,35 m.

Scheletul era chircit pe partea dreaptă, cu craniul spre SSE, partea facială spre N. Măinile sunt îndoite spre craniu. Picioarele chircite mijlociu spre dreapta.

Inventar:

1. Lângă mâinile defunctului s-a găsit o cană cu corpul rotunjit, gâtul cilindric, buza evazată, de la care pornește o toartă supraînălțată (ruptă în vechime), fundul plat. Suprafața este lustruită, culoarea cenușie cu pete negre, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 11,5 cm, diametrul fundului: 6,5 cm, diametrul maxim: 14,5 cm, diametrul buzei: 13 cm (fig. 12/5).

2. În spatele scheletului a fost depusă o ceașcă cu corpul rotunjit, gâtul cilindric, buza evazată, fundul plat. Corpul este despărțit de gât printr-un prag. Pe corp are patru proeminente conice dispuse oblic. Suprafața vasului este lustruită, culoarea cenușie, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 11,4 cm, diametrul fundului: 5,5 cm, diametrul maxim: 19 cm, diametrul buzei: 16 cm (fig. 12/4).

Mormântul 31 (fig. 12/9). Depistat la 86 m spre E de centru, la adâncimea de 1,3 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 2,2 x 2 m, adâncimea: 1 m.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită pe partea stângă, cu craniul spre SE. Măinile sunt îndoite în fața craniului, picioarele puternic chircite. Dedesubtul scheletului s-au găsit rămășițele așternutului de culoare cafenie închisă. La 0,38 m în stânga craniului erau oasele craniului unei ovine.

Inventar:

1. La 0,35 m în stânga scheletului s-a găsit un vas în formă de cupă cu corpul rotunjit, gâtul conic, buza evazată. Suprafața vasului era lustruită, culoare cenușie, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 19 cm, diametrul fundului: 7 cm, diametrul corpului: 19,5 cm, diametrul buzei: 9 cm (fig. 12/8).

2. În regiunea cutiei toracice a fost găsit un fragment de cuțit din bronz - fragment de lamă (fig. 12/6).

3. Tot aici s-a găsit o aglomerare de mărgele de sticlă, rotunde (fig. 12/7).

Mormântul 32 (fig. 13/1). Descoperit la 65,7 m spre SE de centru, la adâncimea de 1 m. Groapa sepulcrală de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,7 x 1 m, adâncimea: 0,7 m.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită pe partea dreaptă, craniul spre SE. Avea mâinile îndoite spre craniu, picioarele chircite mijlociu pe dreapta. În colțul de SE al gropii a fost găsit un maxilar de ovină.

Inventar:

1. În același colț de SE s-au găsit două vase:

a) o cupă cu corpul bombat, gâtul cilindric, fundul scobit. Partea superioară a corpului este ornamentată cu linii incizate orizontale formând două benzi paralele despărțite de un șir de creștături oblice. Pe umăr o bandă în zig-zag, mărginită de impresiuni circulare. Suprafața vasului este lustruită, de culoare cenușie, cu nuanță cărămizie, în secțiune cenușie. Ca degresant, conține șamotă mărunță. Înălțimea: 14 cm, diametrul fundului: 4,5 cm, diametrul corpului: 16 cm, diametrul buzei: 10 cm (fig. 13/3).

b) ceașcă cu corpul rotunjit, gâtul cilindric, buză evazată, fundul rotunjit. Corpul este despărțit de gât printr-un prag nu prea mare. Pe corp are trei proeminente conice. Suprafața este lustruită, culoarea cenușie, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă. Înălțimea: 9,5 cm, diametrul maxim: 16 cm, diametrul buzei: 12,8 cm (fig. 13/2).

Mormântul 33 (fig. 13/5). Depistat la 62 m spre SE de centru, la adâncimea de 0,78 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 2,32 x 1,75 m, adâncimea: 1,15 m. Mormântul este dublu.

Scheletul 1 a fost găsit în poziție chircită pe spate, întors spre dreapta. Craniul este orientat spre SE, partea facială în sus. Mâna stângă este îndoită sub un unghi drept față de corp, cu laba la cotul mâinii drepte. Mâna dreaptă este îndoită cu laba spre craniu. Picioarele puternic chircite în dreapta.

Scheletul 2 se găsea în poziție neanatomică, în dreapta scheletului 1. Este vorba, probabil, despre o înmormântare secundară prin care scheletul 1 a înlocuit scheletul 2, deranjându-l. Dedesubtul ambelor schelete au fost găsite rămășițele așternutului de culoare cafenie închisă.

Inventar:

Printre oasele deranjate ale scheletului 2 s-a găsit un vas în formă de cupă, corpul rotunjit, gâtul cilindric și buza evazată. Fundul este evidențiat printr-o adâncire. Partea superioară a corpului, pe locul de trecere spre gât, este ornamentată cu

trei caneluri orizontale, sub care se află două proeminențe conice. Suprafața este lustruită, culoarea cenușie, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 16 cm, diametrul fundului: 4 cm, diametrul corpului: 17 cm, diametrul buzei: 10,5 cm (fig. 13/4).

Mormântul 34 (fig. 14/1). Situat la 90 m spre E de centru, la adâncimea de 1,2 m. Groapa sepulcrală de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NS. Dimensiunile: 2,15 x 1,25 m, adâncimea: 0,7 cm. În umplutură se întâlnesc bucăți de lemn, incluziuni de cretă și cărbuni.

Scheletul a fost descoperit în poziție chircită pe partea dreaptă, orientat spre sud. Craniul a fost împins în regiunea cutiei toracice, cu partea facială spre sud. Oasele cutiei toracice sunt răvășite. Măinile sunt îndoite în fața scheletului iar picioarele chircite mijlociu spre dreapta. Dedesubtul scheletului s-au păstrat rămășițele așternutului de culoare cafenie închisă.

Inventar:

Lângă peretele de S al gropii au fost găsite 4 vase, un cuțit de bronz și coaste de bovine.

1. Ceașcă cu corpul rotunjit, gâtul cilindric, fundul plat. Pe corp are 3 proeminențe conice. Suprafața vasului este lustruită, culoarea cenușie, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 18 cm, diametrul fundului: 6 cm, diametrul maxim: 16 cm, diametrul gurii: 15 cm (fig. 14/4).

2. Cupă cu corpul rotunjit, gâtul înalt, cilindric, care se lărgeste spre gură. Fundul plat. Suprafața vasului este lustruită, culoarea cenușie, în secțiune neagră. Înălțimea: 12 cm, diametrul corpului: 10 cm, diametrul fundului: 3,5 cm, diametrul buzei: 8 cm (fig. 14/2).

3. Cupă cu corpul rotunjit și gâtul înalt, cilindric, ce se lărgeste spre margine. Corpul este ornamentat cu trei grupe formate din câte 4 caneluri oblice. Suprafața este lustruită, culoarea cenușie. Înălțimea: 11 cm, diametrul corpului: 9 cm, diametrul fundului: 3 cm, diametrul buzei: 6 cm (fig. 14/3).

4. Ceașcă cu corpul rotunjit, gâtul cilindric, buza evidențiată, fundul plat. Suprafața este lustruită, culoarea cenușie, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 19 cm, diametrul fundului: 10 cm, diametrul maxim: 24 cm, diametrul buzei: 20 cm (fig. 14/6).

5. Pumnal de bronz cu marginile paralele și nervura pe mijlocul lamei, mâner scurt dreptunghiular. Lungimea: 12,5 cm, lățimea: 2 cm, lungimea mânerului: 2 cm, lățimea: 1 cm (fig. 14/5).

Mormântul 35 (fig. 14/9). Aflat la 93 m spre NE de centru, la adâncimea de 1,17 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 2,4 x 1,9 m, adâncimea: 0,7 m. Umplutura consta din cernoziom cu incluziuni de cretă și bucăți de lemn. În colțurile gropii s-au găsit 4 gropițe cu diametrul de 0,4 - 0,35 m, adâncimea: 0,25 - 0,3 m.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită pe spate, întors spre stânga, craniul spre SE, partea facială spre SSV. Mâna stângă este îndoită înaintea corpului, cu laba pe genunchi, iar dreapta - cu laba spre craniu. Picioarele puternic chircite pe stânga. În zona craniului, pe fundul gropii, s-a găsit putregai de culoare cenușie. Dedesubtul scheletului s-au păstrat rămășițele așternutului, de culoare cafenie închisă.

Inventar:

1. În partea de SV a gropii, lângă gropița de par a fost găsit un pumnal în formă de frunză cu lamele paralele și nervură pe centru. Mânerul, de formă dreptunghiulară, are o măciulie plată pentru fixare. Lungimea: 10,5 cm, lățimea la bază: 2 cm, pe lamă: 1,5 cm, lungimea mânerului: 2,5 cm, lățimea: 0,9 cm (fig. 14/8). Lângă pumnal se găsea o claviculă de bovină.

2. În regiunea craniului și a cutiei toracice s-a găsit o aglomerare de mărgele de sticlă, rotunde, de culoare verzuie, diametrul: 0,3 - 0,5 cm (fig. 14/11).

Mormântul 36 (fig. 14/10). Depistat la 95 m spre NE de centru, la adâncimea de 0,5 m. Groapa sepulcrală n-a fost observată. De la schelet s-au păstrat doar unele oase ale craniului și mâinile care erau îndoite spre craniu. Orientat spre sud.

Mormântul 37 (fig. 15/1). Situat la 93 m spre NE de centru, la adâncimea de 0,45 m. Groapa sepulcrală n-a fost delimitată.

Scheletul, chircit pe partea dreaptă, avea craniul spre sud, mâna dreaptă întinsă de-a lungul corpului, cea stângă îndoită din est în unghi drept. Bazinul și cutia toracică nu s-au păstrat. Picioarele puternic chircite în dreapta.

Mormântul 38 (fig. 15/2). Găsit la 89,5 m spre NE de centru, la adâncimea de 0,75 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,55 x 0,95 m, adâncimea: 0,5 m. Umplutura constă din cernoziom omogen și incluziuni de cretă. Scheletul a fost găsit în poziție chircită pe spate, întors în dreapta, craniul orientat spre SE. Mâinile îndoite sunt încrucișate pe cutia toracică, picioarele puternic chircite în dreapta.

Dedesubtul scheletului s-au observat rămășițele așternutului de culoare cafenie închisă.

Inventar:

1. În colțul de SV al gropii a fost găsit un fragment ceramic lustruit, de culoare cenușie.

2. Lângă craniu s-a găsit o mărgică de sticlă, rotundă, de culoare albastră, diametrul: 0,4 cm.

Mormântul 39 (fig. 16/1). Descoperit la 105 m spre NE de centru, la adâncimea de 1,2 m. Groapa sepulcrală, de formă trapezoidală, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 2,5 x 2 x 1,8 m, adâncimea: 1m. În umplutură conținea incluziuni de cretă și bucăți de lemn. Pe fundul gropii, în colțuri, s-au găsit 4 gropițe rotunde (diametrul: 0,2 - 0,18 m, adâncimea: 0,25 - 0,3 m). De-a lungul pereților de SV și NV era un șanțuleț în formă de “Γ” care nu atingea colțurile de NE și SV. Lungimea lui în partea de SV: 1,8 m, lățimea de 8 cm, lungimea în partea de NV: 1,55 m, lățimea de 8 cm, adâncimea de 10 cm. Fundul albiat.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită pe spate, întors spre stânga, craniul spre SE, partea facială pe fundul gropii. Mandibula lipsește. Mâna stângă era întinsă de-a lungul corpului, cea dreaptă îndoită sub un unghi drept, cu laba pe radiusul stâng. Picioarele sunt chircite spre stânga. Dedesubtul scheletului s-au observat rămășițele așternutului de culoare cafenie închisă.

Inventar:

1. În regiunea craniului și a cutiei toracice a fost găsită o aglomerare de 11 mărgele de sticlă, rotunde, de culoare verde, diametrul: 0,5-0,3 cm; 3 mărgele de chihlimbar, forma biconică, lungimea: 0,8 cm, diametrul: 0,3-0,2 cm; o mărgică de sidif rotunjită, diametrul: 0,5 cm (fig. 16/4).

2. În partea de SE a gropii, la 0,35 m în spatele scheletului, a fost găsită o strachină de lut semisferică, cu marginea invazată și fundul plat. Pe peretele exterior, strachina avea o proeminență cu două orificii, lungă de 4 cm, lată de 2,5 cm, diametrul orificiilor de 0,5 cm. Suprafețele vasului erau îngrijit lustruite, de culoare cenușie cu pete galbene, în secțiune neagră. Ca degresant, vasul conține șamotă mărunță. Înălțimea: 1,2 cm, diametrul fundului: 8 cm, diametrul în partea superioară: 27,5 cm (fig. 16/3).

3. Alături de strachină se găsea o cupă cu corpul scund, rotunjit, gât înalt, cilindric, separat de corp printr-un prag și buza evazată în formă de pâlnie, fundul adâncit. Pe corp au fost aplicate 4 rânduri de caneluri oblice. De culoare cenușie cu pete negre, păstrează la exterior urmele lustruirii verticale. În interior vasul este

netețit și lustruit. În secțiune este de culoare neagră. Ca degresant conține șamotă. Înălțimea: 11 cm, diametrul fundului: 3 cm, diametrul corpului: 10 cm, diametrul buzei: 7,8 cm (fig. 16/5).

4. La 0,35 m în spatele scheletului se găsea un chiup bitronconic, cu fundul plat inelar, gât scurt, buza ușor evazată. Partea superioară este ornamentată cu 6 caneluri orizontale și 4 proeminențe. Două dintre ele formează mânere verticale cu orificii incomplete. Alte două, de formă conică, sunt circumscrise de 4 cercuri concentrice canelate. Suprafața vasului este îngrijit lustruită, culoarea variind de la cenușie închisă la cafenie deschisă. Pe gât sunt vizibile urmele lustruirii orizontale. În secțiune, vasul este de culoare neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 24,5 cm, diametrul fundului: 8 cm, diametrul maxim: 22 cm, diametrul buzei: 13,5 cm (fig. 16/7).

5. Alături de chiup se găsea o cană cu corpul scund, gâtul cilindric, și toartă supraînălțată. Fundul albiat. Pe umăr are trei proeminențe orizontale ascuțite, situate sub două linii incizate, paralele, unde se încadrează într-o friză formată din alternanțe de benzi oblice. Pe toartă a fost aplicat un ornament incizat de formă geometrică. Suprafața vasului este îngrijit lustruită, culoarea cenușie cu pete negre, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 7 cm, diametrul fundului: 4 cm, diametrul maxim: 13 cm, diametrul buzei: 12 cm, înălțimea torții: 12 cm (fig. 16/2).

6. La peretele de NE al gropii, la 15 cm de strachină, a fost găsit un pumnal de bronz cu lamele paralele, nervură pe centru și mâner scurt evidențiat. Lungimea pumnalului: 11 cm, lățimea: 1,8 cm, lungimea mânerului: 2,5 cm, lățimea: 1,2 cm (fig. 16/6). Alături de pumnal era o coastă de bovină.

Mormântul 40 (fig. 15/3). Descoperit la 124 m spre SE de centru, la adâncimea de 1,22 m. Groapa sepulcrală, de formă trapezoidală, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 2,15 x 1,37 x 1,24 m, adâncimea: 0,3 m. Umplutura conținea incluziuni de cretă. Scheletul a fost găsit în poziție chircită, depus pe partea dreaptă, craniul orientat spre SE. Mâinile sunt îndoite spre craniu. Picioarele puternic chircite. Dedesubtul scheletului au fost găsite rămășițe ale așternutului, de culoare cafenie închisă.

Mormântul 41 (fig. 15/4). Găsit la 129 m spre SE de centru, la adâncimea de 1,29 m. Groapa sepulcrală, de formă trapezoidală, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,9 x 1,25 x 1,15 m, adâncimea: 0,6 m. Scheletul a fost găsit în poziție chircită, depus pe partea dreaptă, craniul orientat spre SE. Mâinile îndoite

înainte. Picioarele chircite mijlociu. Dedesubtul scheletului au fost observate rămășițele așternutului, de culoare cafenie închisă.

Inventar:

În stânga craniului au fost găsite două vase:

a) o cupă cu corpul rotunjit, gâtul scurt cilindric, buza ușor evazată, fundul plat. Suprafața îngrijit lustruită, culoarea cenușie cu pete negre, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 10,5 cm, diametrul fundului: 4,5 cm, diametrul maxim: 12 cm, diametrul buzei: 8,5 cm (fig. 15/5).

b) o cupă cu corpul rotunjit, gâtul cilindric, buza ușor evazată, fundul îngustat. Suprafața lustruită, culoarea cenușie cu pete negre, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 10,5 cm, diametrul fundului: 4,5 cm, diametrul corpului: 12 cm, diametrul buzei: 8,5 cm (fig. 15/7).

Mormântul 42 (fig. 15/6). Descoperit la 125 m spre NE de centru, la adâncimea de 1,39 m. Groapa sepulcrală, de formă trapezoidală, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,25 x 0,75 x 0,65 m, adâncimea: 0,15 m. Umplutura conținea incluziuni de cretă.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită, deus pe partea dreaptă, cu craniul spre SE. Măinile erau îndoite înainte, picioarele chircite mijlociu. Dedesubtul scheletului au fost găsite rămășițele așternutului de culoare cafenie închisă.

Inventar:

Lângă craniu se găsea o cupă cu corpul rotunjit, ce trece lin spre gâtul cilindric, cu buza evidențiată, netezită. Se îngustează spre fund. Suprafața este lustruită, culoarea cenușie cu pete negre și galbene, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 10 cm, diametrul fundului: 4 cm, diametrul maxim: 12 cm, diametrul buzei: 10 cm (fig. 15/9).

Mormântul 43 (fig. 15/8). Depistat la 126,5 m spre SE de centru, la adâncimea de 1,57 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,55 x 1 m, adâncimea: 0,2 m.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită pe spate, întors spre dreapta (diagonal față de axul longitudinal al gropii). Mâna dreaptă este îndoită spre genunchi, cea stângă - spre oasele bazinului. Picioarele chircite în dreapta. Inventarul lipsește.

Mormântul 44 (fig. 17/2). Aflat la 127,5 m spre SE de centru, la adâncimea de 1,56 m. Groapa sepulcrală de formă trapezoidală era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,14 x 0,75 x 0,65 m, adâncimea: 0,2 m. Scheletul a fost găsit în

poziție chirchită, deus pe partea stângă, craniul spre SE. Mâna stângă oarecum deranjată. Mâna dreaptă este îndoită cu laba spre oasele bazinului. Picioarele chirchite în stânga. Inventarul lipsește.

Mormântul 45 (fig. 17/5). Depistat la 139 m spre NE de centru, la adâncimea de 1,06 m. Groapa sepulcrală nu este conturată. De la schelet s-au păstrat doar oase izolate în poziție neanatomică. Inventarul lipsește.

Mormântul 46 (fig. 17/6). Găsit la 145 m spre NE de centru, la adâncimea de 0,9 m. Groapa sepulcrală n-a fost conturată. Scheletul a fost găsit în poziție chirchită, deus pe partea dreaptă, cu craniul spre sud. Măinile sunt îndoite spre craniu. Picioarele puternic chirchite. Inventarul lipsește.

Mormântul 47 (fig. 17/3). Descoperit la 93 m spre SV de centru, la adâncimea de 1,15 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,32 x 0,9 m, adâncimea: 0,45 m. Scheletul a fost găsit în poziție chirchită, deus pe partea stângă, cu craniul spre SV. Mâna dreaptă este îndoită în unghi drept, cea stângă - cu laba spre craniu. Picioarele puternic chirchite.

Inventar:

La 0,1 m în stânga craniului a fost găsită o ceașcă cu corpul rotunjit, gâtul cilindric, buza ușor evazată, fundul arcuit. Suprafața îngrijit lustruită, culoarea cenușie-neagră, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Ceașca este puternic fragmentată.

Pata nr. 1

A apărut la 70 m spre SV de centru. Se prezenta ca o manta puternic aplătizată de lucrări agricole. Cu înălțimea maximă de 0,3 m, diametrul de 18 m, conținea mormintele nr. 48, 49, 50, 51.

Mormântul 48 (fig. 17/8). La 83 m spre SV de centru, la adâncimea de 0,85 m. La acest mormânt s-a observat lutul viu aruncat în jurul gropii, în forma unui semicerc cu dimensiunile de 3 x 1,5 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,65 x 1 m,

adâncimea: 0,47 m. Mormântul a fost deranjat în vechime. În umplutura gropii și pe fundul ei se întâlneau oase izolate umane și fragmente de ceramică lustruită, de culoare cenușie.

Mormântul 49 (fig. 17/9) (cultura scitică). Întretăia în partea de NE mormântul 48. Groapa sepulcrală, de forma dreptunghiulară, era orientată pe axa E-V. Dimensiunile: 2,25 x 1,05 m, adâncimea: 0,4 m. În umplutura gropii din cernoziom presat se întâlneau oase izolate umane.

Inventar:

1. În umplutură, la adâncimea de 0,38 m, au fost găsite 3 vârfuri de săgeți din bronz cu dulie, dintre care două s-au păstrat complet iar una fragmentar (fig. 17/4). Se datează în sec. V - IV î. e. n. (Meliukova, 1989).

2. În partea de E a gropii, la adâncimea de 0,39 m, au fost găsite două fragmente de tuburi de sulită de formă tronconică. Diametrul: 0,1 cm, lungimea: 5 cm și, respectiv, 4,5 cm (fig. 17/7).

S-au recuperat și alte mici fragmente de obiecte de fier puternic corodate, neidentificabile.

Mormântul 50 (fig. 17/1). Aflat la 86 m spre NV de centru, la adâncimea de 1,3 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NS. Dimensiunile: 1,8 x 1,2 m, adâncimea: 0,4 m. Mormântul a fost devastat în vechime. În umplutura gropii (scurgere de cernoziom) se întâlneau izolat oase umane. În partea de sud a gropii s-a găsit craniul orientat spre sud, partea facială spre vest.

Mormântul 51 (fig. 18/1). Situat la 83,7 m spre SV de centru, la adâncimea de 1,26 m. Groapa sepulcrală, de formă trapezoidală, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,95 x 1,5 x 1,45 m, adâncimea: 0,7 m. În partea superioară, umplutura era reprezentată de o masă compactă de arsură, groasă de 0,25-0,2 m.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită, depus pe partea stângă, cu craniul spre SE. Mâna dreaptă era îndoită spre craniu, cea stângă - înaintea scheletului. Picioarele puternic chircite în stânga. La 0,4 m, în stânga craniului, s-au găsit doi dinți de ovină.

Inventar:

Pe partea dreaptă a craniului, între maxilar și oasele tâmpiei, au fost găsite două inele de buclă, unul în altul. Un inel are o formă rotundă, cu capete ascuțite care nu se unesc și este lucrat dintr-o sârmă de bronz cu diametrul de 0,2 cm. Diametrul inelului de 4 cm (fig. 18/4). În inelul descris mai sus (cu un diametru

mai mare) a fost plasat un altul de dimensiuni mai mici, lucrat dintr-o bară dreptunghiulară cu capetele ascuțite ce nu se unesc. Diametrul: 2,5 cm, lățimea plăcii: 0,4 cm (fig. 18/6).

Mormântul 52 (fig. 18/2). Descoperit la 95 m spre SV de centru, la adâncimea de 1,12 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 2,1 x 1,65 m, adâncimea: 0,65 m.

Scheletul, chircit pe spate, cu craniul orientat spre SE, avea mâna dreaptă îndoită în unghi drept de la cot. De la mâna stângă s-a păstrat doar humerusul. Picioarele, chircite mijlociu, erau căzute pe dreapta. Dedesubtul scheletului s-au păstrat rămășițele așternutului vegetal, de culoare cafenie închisă.

Pata nr. 2

Era situată la 180 m spre SE de centru. Diametrul: 25 m. Pata acoperea mormintele 53 - 56.

Mormântul 53 (fig. 18/3). Găsit la 190 m spre SE de centru, la adâncimea de 1,02 m, în groapă de formă trapezoidală, orientată pe axa NS. Dimensiunile: 1,9 x 1,25 x 1,05 m, adâncimea: 0,6 m. Umplutura gropii prezenta o masă compactă de arsură ce atingea fundul gropii. În umplutură se întâlneau oase umane izolate incinerate. Fundul gropii era, de asemenea, cu urme de ardere. Scheletul era puternic deranjat. Judecând după oasele rămase "in situ" (craniul și picioarele chircite în dreapta) putem presupune că poziția inițială a fost chircită, depus pe partea dreaptă, cu craniul spre sud. Oasele scheletului sunt arse, parțial calcinate. Pe fundul gropii s-au găsit 2 fragmente ceramice lustruite, cu urme de ardere secundară.

Mormântul 54 (fig. 18/9). Aflat la 193 m spre SE de centru, la adâncimea de 1,2 m, în groapa trapezoidală, orientată NV-SE. Dimensiunile: 1,8 x 1,25 x 1,19 m, adâncimea: 1,1 m. În partea superioară, umplutura prezenta o masă compactă de arsură cu grosime de 0,2 m. Umplutura conținea fragmente de lemn.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită, depus pe partea stângă, cu craniul spre SE. Măinile, îndoite din cot, erau cu palmele în fața craniului, iar picioarele puternic chircite. Lângă mâna stângă au fost găsiți dinți de lapte ai unui copil de 3 ani.

Scheletul se găsea pe o rogojină (culoarea cenușie), care s-a păstrat în formă de fibre putrezite de-a lungul gropii. Fundul gropii era acoperit cu putregai de culoare cafenie închisă. Tot aici am întâlnit cărbuni izolați și fragmente de lemn ars.

Inventar:

1. Lângă mâna dreaptă, în regiunea palmei, a fost găsit fragmentul unei lame a unui cuțit de fier, lungă de 3 cm, lată de 1,5 cm (fig. 18/7). Încă două fragmente de fier corodat, neidentificate, se găseau în regiunea cotului.

2. Dedesubtul craniului a fost găsită o mărgică fragmentară de chihlimbar.

3. În stânga mâinilor a fost găsită o ceașcă cu corpul scund, rotunjit, gâtul cilindric, buza evazată. Trecerea de la corp la gât este evidențiată printr-un prag nu prea mare. Fundul este albiat. Corpul este ornamentat cu 3 proeminențe cilindrice bombate și 6 șiruri paralele de împunsături, dispuse vertical, executate, probabil, cu un os tubular de animal. Suprafața vasului este lustruită, culoarea cenușie deschisă cu pete negre (pe suprafață sunt vizibile urmele lustruirii orizontale). Înălțimea: 12,5 cm, diametrul fundului: 6 cm, diametrul maxim: 22 cm, diametrul buzei: 19,5 cm, lungimea gâtului: 4 cm (fig. 18/8).

4. La 0,15 m, în stânga craniului se găseau fragmentele unei cupe miniaturale (profilul a fost ulterior reconstituit) (fig. 18/5), cu corp curbat și buza evazată. Pe umăr, două linii paralele incizate sub care, pe corp, este un șir de triunghiuri umplute cu impresiuni punctiforme. Suprafața este lustruită, culoarea cenușie, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță.

Mormântul 55 (fig. 19/1). Situat la 197 m spre SE de centru, la adâncimea de 1,18 m. Groapa sepulcrală, de formă trapezoidală, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,75 x 1,1 x 0,9 m, adâncimea: 0,8 m. În partea superioară, umplutura prezenta o masă compactă de arsură groasă de 0,42 m. Mormântul a fost deranjat în vechime.

Scheletul, judecând după oasele rămase "in situ", era în poziție chircită, deus pe partea stângă, cu craniul spre SE. Mâinile sunt îndoite și aduse în față. Picioarele și oasele bazinului, deranjate, se găseau în spatele scheletului, în partea de SE a gropii. Dedesubtul scheletului s-au păstrat rămășițele așternutului de culoare cafenie-închisă.

Inventar:

1. În spațiul dintre craniu și cutia toracică au fost găsite fragmentele unei fibule de fier în formă de arcă cu urechiușă rotunjită, recipientul îndoit, acul drept (fig. 19/4).

2. În regiunea cutiei toracice erau două mărgele de sidex rotunjite-plate. Diametrul: 0,5 cm, diametrul găurilor: 0,1 cm (fig. 19/3).

3. În spatele scheletului, pe o parte, zăcea o ceașcă cu corpul scund, rotunjit, gâtul cilindric, buza evazată, fundul evidențiat printr-un "umbo". Trecerea de la corp la gât este reliefată printr-un prag. Corpul este ornamentat cu 3 proeminențe conice ascuțite. Suprafața vasului este lustruită, culoarea cenușie deschisă cu pete cafenii deschise, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Partea din interior este netezită. Înălțimea: 8,5 cm, diametrul fundului: 4 cm, diametrul maxim: 15,5 cm, lungimea gâtului: 1,5 cm (fig. 19/5).

4. Alături de ceașcă se găsea un vas cu corpul rotunjit, oarecum umflat, gâtul tronconic, buza evazată, fundul plat. În partea superioară este ornamentat cu 3 proeminențe conice. Umerii sunt evidențiați printr-un prag. Suprafața vasului este îngrijit lustruită, culoarea cenușie deschisă, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță și gresie pisată mărunț. Înălțimea: 15 cm, diametrul fundului: 5,5 cm, diametrul maxim: 17,5 cm, diametrul buzei: 9,5 cm, lungimea gâtului: 4,9 cm (fig. 18/2).

Mormântul 56 (fig. 19/10). Situat la 195 m spre SE de centru, la adâncimea de 1,2 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 2,6 x 2,2 m, adâncimea: 1,4 m. Pe fundul gropii, în colțuri, s-au găsit 4 gropițe rotunde cu diametrele de 0,18 - 0,15 m. De-a lungul pereților de NV și SV, pe fundul gropii era câte un șanțuleț. Mormântul a fost jefuit în vechime. Oasele umane dispartate erau concentrate în colțul de SE al gropii. Pe fundul gropii s-au observat rămășițele așternutului de culoare cafenie închisă.

Inventar:

1. În umplutura gropii, la adâncimea de 0,1 m a fost găsită o piatră de râșniță dreptunghiulară cu urme de uzură în partea superioară. Dimensiunile: 42 x 23 x 20 cm (fig. 19/9).

2. În colțul de NE al gropii, în umplutură, la adâncimea de 0,2 m s-a găsit un vas-ucior cu partea superioară rotunjită, gâtul cilindric, umerii evidențiați și buza evazată oblic, tăiată în formă de guler. Fundul plat. Suprafața vasului este netezită, culoarea variază de la cenușiu închis la negru, în secțiune neagră. În partea superioară erau două orificii cu diametrul de 0,7 cm. Partea interioară este, de asemenea, netezită, culoarea cenușie. Înălțimea: 27,5 cm, diametrul fundului: 9 cm, diametrul maxim: 24 cm, diametrul buzei: 16,5 cm, lungimea gâtului: 5,5 cm (fig. 19/6).

3. În concentrarea de oase umane a fost găsit fragmentul unui inel de bronz, dimensiunile: 1,8 x 0,2 cm (fig. 19/8).

4. Tot acolo era un tub-aplică de bronz în formă de clopot. Lungimea: 3 cm, diametrul: 0,7-0,01 cm (fig. 19/7).

Mormântul 57 (fig. 20/1). Descoperit la 155 m spre NE de centru, la adâncimea de 0,9 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,6 x 1 m, adâncimea: 0,3 m. Mormântul a fost deranjat în vechime.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită, depus pe partea dreaptă, orientat spre SE. Craniul se găsea în regiunea oaselor bazinului. Măinile îndoite în față. Picioarele puternic chircite sunt întoarse. Cel drept se găsea în colțul de NE al gropii, dedesubtul lui fiind fragmente ale bazinului. Piciorul stâng este întors perpendicular cu vertebrele. Tot aici era și craniul. Maxilarul inferior era pe humerus. Pe întreg perimetrul gropii s-au observat resturile așternutului, de culoare cafenie închisă.

Mormântul 58 (fig. 20/2). Depistat la 153 m spre NE de centru, la adâncimea de 1 m. Groapa sepulcrală, în formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,15 x 0,7 m, adâncimea: 0,1 m. Umplutura gropii consta din cernoziom cu incluziuni de cretă. Scheletul a fost găsit în poziție chircită, depus pe partea dreaptă, cu craniul spre SE. Măinile sunt îndoite în fața craniului. Picioarele puternic chircite.

Mormântul 59 (fig. 20/3). Aflat la 158 m spre NE de centru, la adâncimea de 1,1 m. Groapa, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,45 x 0,9 m, adâncimea: 0,27 m. Scheletul era chircit pe spate, craniul orientat spre SE, partea facială în sus. Mâna dreaptă este îndoită transversal pe cutia toracică sub un unghi ascuțit, cea stângă, înainte. Picioarele sunt chircite în stânga.

Mormântul 60 (fig. 20/6). Descoperit la 159 m spre NE de centru, la adâncimea de 1,07 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,2 x 0,72 m, adâncimea: 0,28 m. Scheletul a fost găsit în poziție chircită pe partea dreaptă, întors pe piept. Craniul este întors cu partea facială spre fundul gropii. Măinile sunt îndoite înainte. Picioarele sunt chircite mijlociu în dreapta.

Inventar: Lângă oasele mâinilor se găsea o ceașcă cu corpul scund, rotunjit, gâtul cilindric, buza ușor evazată. Suprafața este lustruită, culoarea neagră cu pete cenușii. Păstrarea insuficientă a făcut imposibilă restaurarea.

Mormântul 61 (fig. 20/5). Găsit la 165,4 m spre NE de centru, la adâncimea de 1,25 m. Groapa sepulcrală, de formă trapezoidală, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa ESE-VNV. Dimensiunile: 1,47 x 1 x 0,8 m, adâncimea: 0,5 m. În umplutură conține incluziuni de cretă. Scheletul a fost găsit în poziție chircită pe partea stângă, cu craniul spre ESE. Măinile sunt îndoite spre craniu. Picioarele chircite mijlociu.

Pata nr. 3

Era situată la 101 m spre SE de la centru. Diametrul: 19,5 m. În centrul petei a fost descoperit un mormânt.

Mormântul 62 (fig. 21/6). Situat la 111 m spre SE de centru, la adâncimea de 1,3 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 2,2 x 1,9 m, adâncimea: 1 m. Pe fundul gropii, pe întreg perimetrul, a fost delimitat un șanțuleț cu lățimea de 0,17 m, adâncimea: 0,15 m. Pereții gropii, până la fundul șanțulețului erau căptușiți cu bârne verticale (lungimea: 1m, lățimea: 0,2 m, grosimea: 0,03 - 0,04 m) de lemn. Rămășițe lemnoase erau și în umplutura gropii. Tot în umplutură au fost găsite fragmente de ceramică neagră lustruită și oase umane izolate. Mormântul a fost devastat în vechime. Pe fundul gropii, de asemenea, au fost găsite oase umane izolate. Pe întreg perimetrul gropii a fost observat putregai vegetal de culoare cafenie închisă.

Inventar:

1. Pe fundul gropii, pe diagonală către peretele de NE, a fost găsită o lespede de piatră pe o parte, dreptunghiulară, alungită, cu laturile prelucrate și rotunjită în partea superioară. Executată din piatră calcaroasă. Dimensiunile: lungimea: 1,6 m, lățimea: 0,65 m-0,55 m, grosimea: 0,3 m. Nu este exclus să fi fost folosită în calitate de "capac" pe mormânt.

2. Alături de lespede, în colțul de SE al gropii a fost găsit profilul unei cupe cu gât cilindric, buza evazată și un prag prin care se trece de la buza gâtului spre corpul rotunjit. Suprafața este lustruită, culoarea cenușie, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Diametrul buzei: 11 cm, lungimea gâtului: 4,5 cm.

3. Pe fundul gropii, lângă centrul lespedei, a fost găsit un perete de ceașcă cu corpul rotunjit, care trece lin spre gâtul cilindric, buza evazată. Suprafața este lustruită, culoarea neagră. În secțiune cenușiu închisă. Ca degresant conține șamotă mărunță.

Pata nr. 4

Este situată la 98 m spre SE de centru. Diametrul petei este de 18 m. În centrul petei a fost găsit un mormânt.

Mormântul 63 (fig. 20/4). Se afla la 110 m spre SE de centru, la adâncimea de 0,9 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 2,3 x 1,9 m, adâncimea: 0,7 m. Pe fundul gropii, în colțuri, au fost găsite 4 gropițe rotunde cu diametrul de 0,2-0,28 m, adâncimea: 0,1-0,8 m. Scheletul era chirцит pe partea dreaptă, cu craniul spre SE. Mâna dreaptă era îndoită înainte. De la cea stângă s-a păstrat doar osul radius. Vertebrele și cutia toracică nu s-au păstrat. Picioarele puternic chircite în dreapta. Pe întreg perimetrul fundului gropii s-au observat rămășițele așternutului vegetal de culoare cafenie închisă.

Pata nr. 5

Este situată la 100 m spre SE de centru. Diametrul petei este de 17,5 m. Acoperea mormintele 64, 76, 77.

Mormântul 64 (fig. 21/1). Situat la 109,6 m SE de centru, la adâncimea de 0,75 m. Groapa sepulcrală, de formă trapezoidală, era orientată pe axa N-S. Dimensiunile: 2,8 x 1,9 x 1,7 m, adâncimea: 0,75 m. Scheletul a fost găsit în poziție chirцитă, deșus pe partea stângă, cu craniul spre sud. A fost distrus în vechime. De la mâini s-au păstrat doar oasele radius. De la picioare s-au păstrat oasele femurului, probabil chirцит în stânga. Oasele tibiale, deranjate, se găseau în spatele scheletului. În partea de NV a gropii se aflau oasele mâinilor, și ele deranjate. Dedesubtul scheletului au fost observate rămășițele așternutului vegetal de culoare cafenie închisă.

Inventar:

1. În regiunea craniului și a cutiei toracice a fost găsită o aglomerare de 12 mărgelile de sticlă, rotunjite, de culoare verzuie. Diametrul: 0,5-0,7 cm, diametrul găurilor: 0,1-0,2 cm (fig. 21/4).

2. Pe oasele femurului se găsea un pumnal din bronz cu mâner și lamele paralele. Lungimea: 13 cm, lățimea lamei: 1,9 cm, lățimea de la bază: 1 cm, la capăt: 0,6 cm (fig. 21/2).

3. La marginea de NE a gropii, la distanța de 0,4 m în spatele scheletului se găsea un chiup cu corpul rotunjit, biconic, gâtul cilindric și buza ușor evazată, fundul plat. Partea superioară a corpului este ornamentată cu 3 proeminente conice, suprafața lustruită, culoarea variind de la cenușiu deschis la cafeniu deschis cu pete negre, în secțiune cenușie. Pe suprafața vasului sunt vizibile urmele lustruirii orizontale. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 29 cm, diametrul fundului: 11 cm, diametrul corpului: 29 cm, diametrul buzei: 14 cm, lungimea gâtului: 7 cm (fig. 21/3).

4. Alături de chiup a fost găsită o cupă cu corpul rotunjit, gâtul cilindric, evidențiat de un prag, buza ușor evazată. Fundul este evidențiat printr-un "umbo". Suprafața vasului este lustruită, culoarea cenușie deschisă cu pete negre, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 8,5 cm, diametrul fundului: 3 cm, diametrul maxim: 9,5 cm, lungimea gâtului: 4 cm (fig. 21/5).

Pata nr. 6

Se găsea la 102 m spre S de centru. Diametrul petei: 14 m. Pata acoperea mormintele 65-67.

Mormântul 65 (fig. 22/1). Descoperit la 111,5 m spre S de centru, la adâncimea de 0,91 m. Groapa, de formă ovală, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,2 x 0,65 m, adâncimea: 0,35 m.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită pe spate, întors spre stânga, craniul orientat spre SV. Mâna dreaptă este îndoită transversal corpului sub un unghi drept, cea stângă - pe oasele bazinului. Picioarele sunt chircite în stânga. Dedesubtul scheletului au fost observate rămășițele așternutului de culoare cafenie închisă.

Inventar: În regiunea craniului a fost găsită o aglomerare din 5 mărgelile de sticlă, rotunde, de culoare albastră. Diametrul: 0,4-0,6 cm.

Mormântul 66 (fig. 22/2). Aflat la 109 m spre S de centru, la adâncimea de 0,85 m. Groapa, de formă dreptunghiulară, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,2 x 0,73 m, adâncimea: 0,7 m. Umplutura gropii consta din cernoziom cu incluziuni din cretă. Scheletul a fost găsit în poziție chircită, depus pe partea dreaptă, cu craniul spre SE. Mâinile erau îndoite spre craniu, picioarele puternic chircite. Dedesubtul scheletului au fost găsite rămășițele așternutului vegetal de culoare cafenie închisă.

Mormântul 67 (fig. 22/4). Situat la 114 m spre SV de centru, la adâncimea de 0,89 m. Groapa, de formă trapezoidală, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,2 x 0,65 x 0,44 m, adâncimea: 1,1 m. Spre fund, groapa se lărgea, atingând parametrii 1,45 x 0,92 x 0,57 m. Mormântul a fost devastat în vechime. S-au păstrat doar oase umane izolate. Craniul, fragmentat, se găsea în partea de SE a gropii.

Pata nr. 7

Este situată la 105 m SV de centru. Diametrul petei este de 22 m. Acoperea mormintele 68-72.

Mormântul 68 (fig. 22/5). Situat la 116 m spre SV de centru, la adâncimea de 0,92 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,3 x 0,8 m, adâncimea: 0,65 m. Spre fund, groapa se lărgea, atingând parametrii 1,5 x 1 m. Umplutura consta din cernoziom și incluziuni de cretă. Scheletul a fost găsit în poziție chircită, depus pe partea stângă, cu craniul spre SE. Mâna dreaptă este îndoită, oasele palmei pe genunchi, stânga pe oasele coapsei. Picioarele erau puternic chircite pe stânga. Dedesubtul scheletului au fost găsite rămășițele așternutului vegetal de culoare cafenie închisă.

Mormântul 69 (fig. 22/3). Aflat la 120 m spre SV de centru, la adâncimea de 0,96 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 2,1 x 1,6 m, adâncimea: 0,65 m.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită, depus pe partea dreaptă, cu craniul spre SE. Mâna dreaptă este îndoită cu radiusul și cubitusul spre corp, cea stângă cu palma pe umărul mâinii drepte. Picioarele chircite mijlociu în dreapta. Pe întreg perimetrul gropii s-au observat rămășițele rogojinii de culoare cenușie. Dedesubtul ei era un strat de putregai de culoare cafenie închisă.

Inventar: În colțul de SE al gropii se găseau coaste și o claviculă de ovină. Alături de ele, era o cupă cu corpul rotunjit, gâtul cilindric, separat de corp printr-un prag, buza ușor evazată. Corpul este ornamentat cu 3 rânduri de caneluri orizontale. Fundul este evidențiat printr-un "umbo". Suprafața vasului este îngijit lustruită, culoarea cenușie cu pete negre, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 10 cm, diametrul fundului: 3 cm, diametrul maxim: 13 cm, diametrul buzei: 10 cm, lungimea gâtului: 3,2 cm (fig. 22/6).

Mormântul 70 (fig. 22/7). Situat la 123 m spre SV de centru, la adâncimea de 0,88 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,35 x 0,65 m, adâncimea: 0,53 m. Umplutura gropii consta din cernoziom cu incluziuni de cretă.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită, deus pe partea dreaptă, cu craniul spre SE. Mâna dreaptă îndoită spre craniu, cea stângă - în fața corpului. Dede-subtul scheletului au fost găsite rămășițele așternutului de culoare cafenie închisă.

Mormântul 71 (fig. 23/1). Descoperit la 127 m spre SV de centru, la adâncimea de 0,9 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile după conturul superior: 1,75 x 0,8 m, adâncimea: 0,7 m. Groapa se lărgeste spre fund, atingând parametrii 2 x 1,1 m. Scheletul a fost găsit în poziție chircită, deus pe partea dreaptă, cu craniul spre SE. Mâna dreaptă este îndoită spre corp, stânga transversal corpului. Picioarele chircite mijlociu.

Inventar:

La 0,18 m în stânga craniului, în colțul de SE al gropii, se găsea un maxilar de ovină. Alături de ea a fost găsită o ceașcă cu corpul rotunjit, gâtul cilindric, separat de corp printr-un prag. Buza ușor evazată, fundul plat. Suprafața vasului este lustruită, culoarea cenușie, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 12 cm, diametrul fundului: 8 cm, diametrul maxim: 20,5 cm, diametrul buzei: 17,5 cm, lungimea gâtului: 4,5 cm (fig. 23/2).

Mormântul 72 (fig. 23/4). Aflat la 126 m spre SV de centru, la adâncimea de 0,87 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,4 x 0,8 m, adâncimea: 0,6 m.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită, deus pe partea stângă, cu craniul spre SE. Lângă craniu au fost găsite oase de la radius. Picioarele puternic chircite în stânga. Pe întreg perimetrul fundului gropii au fost observate rămășițele așternutului vegetal de culoare cafenie închisă.

Inventar:

În stânga craniului se găsea un vas în formă de cupă cu corpul rotunjit, gâtul cilindric, separat de corp printr-un prag. Buza evazată, fundul cu "umbo". Suprafața vasului este lustruită (pe gât sunt vizibile urmele lustruirii), culoarea cenușie, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 16 cm, diametrul fundului: 6 cm, diametrul corpului: 16,7 cm, diametrul buzei: 11 cm, lungimea gâtului: 7,5 cm (fig 23/3).

Mormântul 73 (fig. 23/8). Găsit la 109 m spre SE de centru, la adâncimea de 0,98 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 2,2 x 0,8 m, adâncimea: 0,9 m.

Scheletul (păstrare insuficientă) a fost găsit în poziție chircită, deus pe partea dreaptă, craniul fragmentar orientat spre SE. De la mâini s-au păstrat doar oasele unui antebraț orientate spre craniu. Vertebrele și oasele bazinului nu s-au păstrat. Picioarele sunt chircite în dreapta. Dedesubtul scheletului au fost observate rămășițele așternutului vegetal de culoare cafenie închisă.

Inventar:

Lângă craniu se găsea un vas în formă de cupă, cu corpul rotunjit, gâtul cilindric separat de corp printr-un prag. Buza evazată, fundul cu "umbo". Suprafața vasului este lustruită, culoarea cafenie, în secțiune neagră (fig. 23/7).

Pata nr. 8

Este situată la 100 m spre SE de centru. Diametrul petei: 14 m. Acoperea mormântul 74, de care este legat un șanțuleț dreptunghiular cu dimensiunile 7 x 5 m cu capetele neunite în partea de NV. Lățimea: 0,5 m, adâncimea: 0,6 m.

Mormântul 74 (fig. 23/5). Situat în centrul petei nr.8, la 107 m spre SE de centru. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,55 x 1 m, adâncimea: 0,65 m. Umplutura gropii conținea fragmente de lemn și incluziuni de cretă.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită, deus pe partea dreaptă, cu craniul fragmentar orientat spre SE. Mâinile erau îndoite spre craniu, picioarele chircite. Dedesubtul scheletului au fost observate rămășițele așternutului de culoare cafenie închisă.

Inventar: În spatele craniului se găsea un vas în formă de cupă, cu corpul rotunjit, gâtul tronconic, buza evazată. Fundul albiat. Suprafața vasului este lustruită, culoarea cenușie, în secțiune neagră. Ca degresant conține șamotă mărunță. Înălțimea: 13,5 cm, diametrul fundului: 6 cm, diametrul maxim: 16 cm, diametrul buzei: 11,5 cm, lungimea gâtului: 5,5 cm (fig. 23/6).

Mormântul 75 (fig. 24/1). Aflat la 118 m spre SE de centru, la adâncimea de 0,91 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,25 x 0,75 m, adâncimea: 0,55 m. Umplutura

conținea incluziuni de cretă. Scheletul a fost găsit în poziție chircită, deus pe partea stângă, cu craniul spre SE. Mâna stângă este întinsă de-a lungul corpului, dreapta este îndoită în față. Picioarele sunt puternic chircite în stânga.

Mormântul 76 (fig. 24/2). Găsit la 111 m spre SE de centru, inclus în perimetrul petei Nr. 4, la 3,5 m spre NE de mormântul 63, la adâncimea de 0,97 m. Groapa sepulcrală, de formă trapezoidală, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,4 x 1 x 0,75 m, adâncimea: 0,43 m. Umplutura conținea incluziuni de cretă.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită, deus pe partea stângă, cu craniul spre SE. Măinile erau îndoite spre craniu, picioarele puternic chircite. Pe întreg perimetrul fundului gropii au fost găsite rămășițele așternutului vegetal de culoare cafenie închisă.

Mormântul 77 (fig. 24/3). Depistat la 110 m spre SE de centru, în perimetrul petei Nr. 4, la adâncimea de 0,97 m. Groapa sepulcrală, de formă ovală, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,25 x 0,67 m, adâncimea: 0,25 m. Mormântul a fost deranjat în vechime. În umplutură și pe fundul gropii se găseau fragmente de ceramică și oase umane izolate. În partea de SE a gropii au fost găsite fragmentele unui vas cu suprafața lustruită, culoare neagră. Forma nu poate fi restaurată.

Pata nr. 9 (diametrul 16 m)

Mormântul 78 (fig. 24/4). Descoperit la 136 m spre SE de centru, la adâncimea de 1,03 m. Groapa sepulcrală, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,9 x 1 m, adâncimea: 0,55 m. Umplutura conținea fragmente de lemn și incluziuni de cretă.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită, deus pe partea stângă, cu craniul spre SE. Măinile erau îndoite spre craniu, picioarele puternic chircite. Pe întreg perimetrul gropii au fost aflate rămășițele așternutului vegetal de culoare cafenie închisă.

Mormântul 79 (fig. 24/5). Aflat la 134 m spre SE de centru, la distanța de 3 m spre SE de mormântul 78, la adâncimea de 1,15 m. Groapa sepulcrală, de formă trapezoidală, era orientată pe axa NV-SE. Dimensiunile: 1,3 x 0,75 x 0,6 m, adâncimea: 0,4 m.

Scheletul a fost găsit în poziție chircită, deus pe partea stângă, cu craniul spre SE. Măinile îndoite spre craniu, picioarele puternic chircite. Dedesubtul scheletului erau rămășițe ale așternutului vegetal de culoare cafenie închisă.

CONSTRUCȚII LEGATE DE NECROPOLA CAZACLIA

În procesul cercetării necropolei au fost evidențiate o serie de construcții cu caracter de cult, situate la 35 m spre ESE de centru.

Construcția 1 prezintă o suprafață dreptunghiulară, delimitată de 4 șanțulețe, care nu sunt unite la colțuri. Dimensiunile: 5,5 x 4,5 m, lungimea șanțulețelor: 3,9-3,8 m, lățimea: 0,5-0,45 m, adâncimea: 0,45 m. Construcția era orientată longitudinal pe axa VNV-ESE. Fundul fiecăruia era albiat. Pe fund au fost găsiți tăciuni și oase calcinate de animale. Fundul fiecărui șanțuleț este parțial ars.

Construcția 2 este situată la 28 m spre NE de reper și prezintă o suprafață dreptunghiulară delimitată de 4 șanțulețe, care nu sunt unite la colțuri. Dimensiunile: 5,5 x 6 m, lungimea șanțulețelor: 4-4,5 m x 0,5 x 0,45 m. Adâncimea șanțulețelor de la nivelul de săpare varia de la 0,45 m până la 0,5 m. În secțiune sunt albiate. Construcția era orientată longitudinal pe axa VNV-ESE. Umplutura conținea tăciuni și oase calcinate de animale. Pe fundul șanțului de NV a fost găsit fragmentul unei pietre de râșniță cu urme de ardere intensă, executată din granit. Lungimea: 10 cm, lățimea: 7,5 cm.

Construcția 3 era situată la 35,5 m spre NE de reper, la adâncimea de 0,7 m. Prezenta o suprafață dreptunghiulară delimitată de 4 șanțulețe, care nu se unesc între ele, orientată longitudinal pe axa NV-SE. Dimensiunile: 5,6 x 5,3 m; 4/4,5 x 0,45/0,50 m. Adâncimea șanțulețelor: 0,45 m. Umplutura conținea tăciuni și oase calcinate. Fundul și pereții șanțulețelor sunt parțial arse. În șanțul de SE, pe fund, au fost găsite fragmente ceramice atipice, de culoare cenușie cu pete negre, suprafața lustruită.

Construcția 4 era situată la 42,2 m spre NV de centru, la adâncimea de 0,67 m. Prezintă o suprafață de formă dreptunghiulară, delimitată de 4 șanțulețe, care nu se unesc între ele la colțuri. Este orientată longitudinal pe axa NV-SE.

Dimensiunile: 45,7 x 5,4 m, dimensiunile șanțulețelor: 4-4,5 x 0,5 x 0,6 m, adâncimea: 0,6 m. În secțiune sunt albiate. Fundul și pereții șanțurilor au urme de ardere. Umplutura conține tăciuni și oase calcinate de animale. În partea de NE a șanțului de nord a fost găsit fragmentul unei pietre de râșniță din granit, care corespunde fragmentului din construcția 2. Are urme de ardere.

Construcția 5 era situată la 29 m spre SE de centru, la adâncimea de 0,69 m. A fost precizată după conturul unei pete de culoare mai închisă cu dimensiunile de 6 x 7 m, orientată NV-SE. Conturul a fost urmărit la adâncimea de 0,36 m. În partea inferioară a construcției s-au găsit fragmente ceramice atipice, având ca degresant șamotă și oase de bovine puternic fragmentate.

RITUL FUNERAR

Ca urmare a săpăturilor din necropola plană/tumulară de lângă satul Cazaclia au fost studiate 80 de morminte. O poziție dominantă în cadrul necropolei o ocupă tumulul 7, în jurul căruia gravitează rânduri de morminte plane, dispuse în trei șiruri, rândul central corespunzând, longitudinal, cu mormântul central din tumulul 7. Distanța dintre unele morminte plane oscila între 1,2-4 m și doar într-un caz (mormintele nr. 42, 43) între ele este semnalat un perete de 0,1 m. Al patrulea rând îl formează mormintele puse în evidență de petele din zona de SE a necropolei, care, la rândul lor, sunt aranjate în două rânduri. Două morminte (nr. 73, 75) au fost găsite în afara petelor și nu se evidențiau cu nimic pe suprafața arabilă. Pata nr. 9 (mormintele 78, 79) se găsea la 15 m depărtare de al patrulea rând de morminte cu pete. La rândul ei, distanța dintre grupurile de morminte cu pete varia de la 1 m la 50 m. Distanța dintre mormintele de bază ale necropolei plane și pete era de 100-70 m. În spațiul dintre ele nu a fost găsit nici un mormânt. Cum arătam mai sus, petele pot fi considerate mantale tumulare aplatizate prin arătură sau rămășițele lutului viu provenit din săparea gropilor (și contopit între ele). Mantalele aplatizate ale tumulilor, probabil, erau legate de mormintele 48, 13, unde a fost delimitat atât stratul de lut viu provenit din săparea gropilor, cât și mormântul secundar scitic (nr. 49) care întretăia mormântul central (Belozerka, nr. 48). Ultimul caz denotă existența, pe acest loc, în epoca scitică, a unui tumul bine evidențiat, în care a fost efectuată înmormântarea secundară. Cu excepția acestui caz, alte morminte secundare din alte epoci mai târzii n-au fost semnalate în cadrul necropolei. Este de menționat că mormintele grupate în pete-tumul, în număr de 2 la 5, probabil reprezentau necropole familiale. Cu o anumită doză de scepticism se poate presupune că necropole familiale, de asemenea, erau și grupele de morminte plane 34, 35, 39, cât și mormintele 42-44, unde corespund poziția, orientarea defuncțiilor și anumite piese ale inventarului funerar.

În cadrul necropolei au fost descoperite 75 gropi sepulcrale păstrate "in situ" iar 4 morminte au fost evidențiate doar după oasele scheletelor în cernoziom și în solul viu. În antichitate, mormintele aveau un acoperiș lemnos, fapt demonstrat de vestigiile acoperișului din mormântul 1 al tumulului 7, cât și descoperirea fragmentelor de lemn din umplutura gropilor. În mormântul 62 au fost evidențiate scânduri subțiri de lemn, cu care erau placați pereții gropii pe întreg perimetrul.

Gropile sepulcrale se divid în trei tipuri de bază:

Tipul I - gropi dreptunghiulare (58);

Tipul II - gropi ovale (4);

Tipul III - gropi trapezoidale (13).

În cadrul tipurilor I, III se constată variante:

Tipul I:

- a) dreptunghiulare cu gropițe pentru pari (5);
- b) dreptunghiulare ce se largesc spre fund (3);
- c) dreptunghiulare cu șanțuleț pe perimetrul fundului gropii (1);

Tipul III:

- a) trapezoidale ce se largesc spre fund (1);
- b) trapezoidale cu gropițe pentru pari și șanțulețe ce se unesc câte două pe perimetru (2).

Atrage atenția faptul că mormintele cele mai bogate în inventar au fost cele din gropi dreptunghiulare sau trapezoidale, cu construcții “de pari” și șanțulețe pe fund. Ele se evidențiază și prin dimensiuni mai mari, care variază în limitele 2,2 x 1 m-3,2 x 1,8 m, în comparație cu mormintele în gropi de dimensiuni mai mici 1,5 x 0,7-1,8 x 1,2 m și care sunt sărace în inventar.

Mormintele în gropi ovale, de regulă, de dimensiuni nu prea mari, erau fără inventar.

Se poate deci presupune, că dimensiunea gropilor sepulcrale era un indicator al statutului social al defunctului. Este semnificativ faptul că cele “mai bogate” morminte formează un șir unic cu mormântul central nr. 1 al tumulului 7, care, după dimensiunile sale, putea aparține unui reprezentant al aristocrației tribale. Existența mormintelor “bogate”, cu un șir de trăsături specifice: dimensiuni mari ale mormintelor; un număr mare de obiecte de inventar; construcții complicate ale camerelor mortuare au fost semnalate de cercetători la multe din necropolele din nord-vestul Mării Negre. Ca o caracteristică socială servește, de asemenea, și folosirea focului, interpretată ca acțiune rituală, ce însoțește înmormântările defuncțiilor proeminenți (Vančugov 1990, p. 57). În cadrul necropolei predomină orientarea spre sud a defuncțiilor, cu devieri neînsemnate spre est și vest care au un caracter sezonier și este caracteristică pentru cultura Belozerka. Poziția defuncțiilor a fost clar precizată în 64 de cazuri. Tipul de bază a inhumațiilor este chircirea.

Din numărul total de morminte ale necropolei Cazaclia se evidențiază trei tipuri de bază a inhumațiilor:

1. Poziție chircită pe partea stângă: 32 (25,6%);
2. Poziție chircită pe partea dreaptă: 26 (20,8%);
3. Poziție chircită pe spate cu întoarcere spre dreapta sau stânga: 6 (4,8%).

Poziția n-a fost posibil de determinat în 15 cazuri (12%); acestea sunt mormintele prădate sau cu distrugeri rituale și două cenotafuri. Chircirea mijlocie a scheletelor a fost în 25 de morminte, chircirea puternică în 27. În general, chircirea puternică și mai puțin evidentă pe o parte este constatată în cazuri aproape egale numeric. În mormintele chircite cu întoarceri, picioarele sunt puțin strânse, fiind semnalat doar în două cazuri. Se evidențiază o reînarmorântare în mormântul 32 și o incinerare parțială în mormântul 53.

Inventarul este așezat, de regulă, în stânga sau în dreapta craniului, concentrându-se în partea de sud a camerei, la colțuri. În morminte se găseau de la 1 la 4 vase. În general, inventarul este reprezentat, în primul rând, de ceramică. Obiectele din metal, (pumnale, fibule) se plasau, în majoritatea cazurilor, în regiunea cutiei toracice; mărgelile, cerceii, inelele de buclă se concentrau în regiunea craniului.

Rămășițele hranei de ofrandă (de regulă, oase ale craniului, maxilare și coaste de ovicaprine) se găseau în dreapta sau în stânga craniului defuncților, în colțurile gropii sepulcrale.

La 60 de morminte ale necropolei Cazaclia, au fost efectuate determinări antropologice, rezultatele fiind următoarele (vezi anexa 1):

1. Bărbați: 35 (21%);
2. Femei: 20 (12%);
3. Copii/adolescenți: 5 (3%).

Durata medie a vieții, la bărbați, este estimată până la 35-50 de ani, în timp ce pentru femei predomină vârsta de 20-35 de ani. Mortalitatea printre copii era, relativ, nu prea mare: din cinci morminte două aveau vârsta de la 2 la 9 ani și trei aparțineau unor adolescenți de la 10 la 18 ani.

Datele de mai sus sunt un indiciu al unei durate de viață relativ ridicate a populației necropolei Cazaclia, fapt confirmat și de procentul nu prea mare al mortalității infantile. În general, indicatorii duratei vieții, după materialele necropolei Cazaclia sunt mai ridicați decât la necropolele Kocikovatov, Budurjeli din interfluviul Dunăre-Nistru și Șirokoe, Cerneanka de pe Niprul Inferior, unde bărbații trăiau în medie până la 40-43 ani, iar femeile mureau în limita vârstei de 30 ani (Segheda, Litvinova 1992, p. 181).

Analizând materialele necropolelor culturii Belozerka de pe teritoriul regiunii Odesa din interfluviul Dunăre-Nistru, V. P. Vančugov a constatat, că cele mai bogate în inventar sunt mormintele de bărbați și, respectiv, mai sărace cele de femei și copii (Vančugov 1990).

În mormintele de bărbați, predomină descoperirile de obiecte de bronz și fier (pumnale, fibule), podoabe (mărgele de sticlă și chihlimbar), vase ceramice și obiecte din aur. În mormintele de femei, descoperirile de obiecte sunt mult mai puține sau rare. La necropola Cazaclia observăm un tablou principal diferit. Cele mai bogate în inventar, incluzând piese din bronz (pumnale, fibule), aglomerări din zeci de mărgele de sticlă și chihlimbar, de la două la patru vase (reprezentate prin veselă fină, lustruită), sunt mormintele de femei nr. 2, 14, 32, 39, 54, 55, 64. Cantitativ și prin diversitatea inventarului intră în această categorie mormintele de adolescenți nr. 1, 34. Din 6 morminte, în care au fost găsite pumnale, doar 2 (27, 35) sunt de bărbați. În mormintele de femei 54, 55 au fost găsite câte un obiect de fier - cuțit și fibulă. Pentru cultura Belozerka, în general, descoperirea obiectelor din fier - metal destul de rar în epoca bronzului târziu -, indică un statut social destul de înalt al defuncțiilor. În 6 din 9 tumuli-pete, mormintele centrale aparțineau unor femei (nr. 54, 55, 63, 64, 65, 66, 74), în două cazuri genul n-a fost determinat (nr. 62, 48) și doar într-un caz a fost semnalat un mormânt central aparținând unui bărbat (nr. 69). Datele aduse mai sus în discuție, într-o oarecare măsură, caracterizează poziția specială a femeii în grupul de populație ce a lăsat necropola Cazaclia.

Una din trăsăturile caracteristice necropolei Cazaclia este semnalarea mormintelor distruse ritual sau deranjate, în care inventarul funerar a fost lăsat în poziție inițială (in situ), iar scheletul defunctului deranjat. A fost semnalată distrugerea completă a scheletelor în mormintele nr. 4, 9, 10, 56 și parțială în mormintele 55, 57, 64, 29, 14. Este interesant faptul unei reînarmorântări în mormântul 33, unde oasele primului defunct au fost împinse și aranjate unul peste altul, iar în spațiul eliberat a fost plasat al doilea schelet. În mormintele 55, 64 au fost observate elemente specifice de distrugere rituală. În ambele cazuri, membrele inferioare ale defuncțiilor ce se găseau chirșiți pe o parte, au fost împinse și aranjate la spate, alături de inventarul însoțitor, mai aproape de colțurile camerei. În mormintele 14, 34 au fost împinse craniile defuncțiilor, în mormântul 14 craniul se găsea într-una din gropile construcțiilor "de pari". În opinia unui șir de cercetători asemenea deranjări rituale erau legate de exhumarea defuncțiilor în scopul "purificării" (Bois 1988, p. 54).

De ritualul "purificării" poate fi legată, de asemenea, folosirea rugului funerar în mormintele 51, 53, 54, 55, pe care-l indică arsurile la adâncimea de până la 0,3-0,5 m de la partea de sus a gropii. În mormântul 53 camera sepulcrală era umplută până la fund cu sol ars, în care se întâlneau oase calcinate și fragmente de ceramică cu ardere secundară. Pe fundul gropii s-au găsit rămășițele unei

incinerării parțiale, partea de jos a scheletului păstrându-se în poziție chircită pe partea dreaptă.

Pe suprafața necropolei au fost depistate un șir de construcții dreptunghiulare, formate din 4 șanțulețe, neunite între ele la capete. Toate se găseau spre est de periferia tumulului 7. Construcțiile 1-4 formau un șir orientat pe axa SE-NV și doar construcția 5, orientată spre SSE, se găsea izolată. Fundul fiecărui șanțuleț era ars. În umplutură și pe fundul lor au fost găsite oase calcinate de animale, fragmente ceramice cu urme de ardere secundară, fragmente arse de râșnițe de piatră. Asemenea construcții pot fi interpretate ca suprafețe de cult, unde avea loc purificarea corpurilor defuncților prin foc înainte de înmormântare. La vechii iranieni asemenea loc era dreptunghiular, fiind conturat pe margini cu tranșee sau brazde, în care se făcea focul și se practicau sacrificii. În timpul acțiunilor rituale înainte de înmormântare, corpul defunctului era așezat pe suprafața în al cărui perimetru ardea focul. În acest fel, avea loc purificarea de acțiunea diferitelor forțe rele (Bois 1988, p. 13). Mormântul 74 era înconjurat de un șanț dreptunghiular cu capetele neunite în partea de nord. Faptul că în șanț n-au fost găsite descoperiri ne arată că el, probabil, funcționa ca îngăditură de cult a mormântului. Astfel de construcții existau la străvechii nomazi (crescători de vite) ai Eurasiei din epoca eneoliticului până în epoca scito-sarmatică. În cultura Belozerka asemenea șanț, de formă dreptunghiulară, fără despărțitură, a fost găsit sub mantaua tumulului 2 de lângă satul Strumok (Toșcev 1984, p. 24-27). Într-o epocă mai târzie, șanțuri dreptunghiulare cu urme de foc și rămășițe de sacrificii întâlnim la necropolele sarmatice din nordul și nord-vestul Mării Negre (Simonenko 1990, p. 212). Un interes aparte îl prezintă construcția 8 de forma unei excavații largi dreptunghiulare, ce amintește forma unui semibordei. În umplutură și pe fundul ei au fost găsite fragmente ceramice, oase izolate de vite mari cornute și ovicaprine. Pereții și fundul construcției sunt drepecți. Ea nu putea fi de locuit, deoarece se găsea nemijlocit pe teritoriul necropolei. În plus, aici lipseau atât vatra, cât și gropile gospodărești, obișnuite pentru epoca Bronzului târziu. Este posibil ca acest complex să reprezinte așa-zisa "casă a morților", unde se aducea corpul defunctului și se păstra o anumită perioadă de timp până era înmormântat. Nu este exclusă prezența în antichitate a unor pereți ușori și a acoperișului, care nu s-au conservat până în prezent. Descoperirea fragmentelor ceramice și a oaselor de animale ar confirma într-o oarecare măsură folosirea construcției pentru practicarea unor obiceiuri de pomană. Construcția 9, ce prezintă un șanț inelar rotunjit, poate fi legată de cultul solar practicat la multe culturi de nomazi și agricultori în antichitate.

În necropolă au fost găsite două stele funerare. Una dintre ele se afla în camera mortuară a mormântului 62. Avea o formă dreptunghiulară, partea superioară rotunjită, suprafețele fiind prelucrate. Este executată dintr-o piatră calcaroasă sură. Dimensiunile: 1,6 x 0,55 x 0,65 m, grosimea muchiei: 0,3 m (fig. 21/7). A doua stelă a fost găsită pe nivelul actual de călcare, la distanța de 0,35 m spre SE de tumulul 7. Executată din piatră calcaroasă de culoare cenușie, avea o formă dreptunghiulară alungită, partea superioară rotunjită, suprafețele fiind prelucrate. Dimensiunile: 1,9 x 0,8 m, grosimea muchiei: 0,3 m. După toate probabilitățile, ambele erau deasupra mormintelor (la suprafață). Una dintre ele a fost aruncată în groapa mormântului 62 ca urmare a jefuirii acestuia, alta a fost deplasată ulterior și nu mai poate fi pusă în legătură cu un anumit mormânt.

Cercetarea necropolei Cazaclia a culturii Belozerka a permis evidențierea unor aspecte noi ale ritului funerar, sesizat în prezența unui șir de construcții rituale, legate de procedeele și obiceiurile de depunere a ofrandelor. În general, planul necropolei, folosirea înmormântărilor în tumul- necropolă plană, permit apropierea necropolei Cazaclia atât de materialele cimitirului Budurjeli de la Dunărea de Jos cât și de necropola Șiroceansk din zona Chersonesului. În ambele cazuri, a fost semnalat caracterul plan-tumular al necropolelor. La apropiere, de asemenea, și dispunerea în șir a mormintelor. Construcțiile funerare sunt specifice pentru multe monumente ale culturii Belozerka atât din interfluviul Dunăre-Nistru, cât și din regiunea Niprului Inferior. Camerele mortuare (gropile funerare), deseori construcții complicate, de forme ovale și dreptunghiulare, se întâlnesc la necropole ca Kocikovatoe, Șirokoe, Cerneanka, Vasilieva ș. a. din nordul și nord-vestul Mării Negre.

O caracteristică deosebită a necropolei Cazaclia o constituie prezența gropilor funerare de formă trapezoidală, care n-au fost semnalate la alte necropole menționate mai sus. Referitor la alte trăsături, cum ar fi orientarea, chircirea defuncțiilor, plasarea inventarului în morminte, materialul necropolei Cazaclia nu se separă de grupul de monumente funerare ale culturii Belozerka.

În momentul actual, necropola Cazaclia este cea mai mare dintre cele studiate în nord-vestul Mării Negre (80 morminte), comparativ cu necropola Budurjeli (46), Kocikovatoe (28), Vasilievka (29), deși, după numărul de morminte, este în urma necropolelor Șiroceansk (120) și Brilevski din regiunea Cherson.

Pe malurile râurilor Ialpuș și Lunguța, în împrejurimile satului Cazaclia, în urma peregrinajelor din ultimii ani, a fost semnalat un șir de așezări din epoca Bronzului târziu. Cercetarea în viitor a acestor monumente ne va permite să precizăm cu care dintre ele se poate lega necropola Cazaclia.

INVENTARUL FUNERAR

Din numărul total de morminte cercetate (80) în necropola Cazaclia, la 43 dintre ele a fost găsit inventar funerar, iar la 37 lipsește. Inventarul este reprezentat de ceramică și piese din metal, unelte și obiecte de podoabă. Un tip aparte de podoabe îl constituiau mărgelile de diferite tipuri.

Ceramica. Categoria dominantă de descoperiri o constituie ceramica. În 43 morminte cu inventar au fost găsite 52 de vase. Materialul ceramic este prezentat prin: cupe, cești, căni, chiupuri, străchini și oale. Procentual, tabelul comparativ al tipurilor de ceramică este următorul:

1. Cupe	19 (36,5%)
2. Cești	19 (36,5%)
3. Chiupuri	7 (13,4%)
4. Străchini	2 (3,8%)
5. Căni	2 (3,8%)
6. Oale	2 (3,8%)
7. Vase atipice	1 (1,9%)

În total: 52 vase

După cum reiese din tabelul comparativ, raportul dintre cupe și cești este egal, pe locul doi fiind chiupurile. Străchinile, cănilile și oalele, de asemenea, au fost găsite în proporții egale.

În ceea ce privește asocierea anumitor forme în complexele funerare, nu există o anumită regulă. Numărul vaselor în fiecare mormânt variază de la 1 la 4. Astfel, cupele au fost găsite împreună cu ceștile (mormintele 1, 3, 34, 54) sau cu chiupuri (mormintele 4, 39, 63), iar oalele au fost găsite câte un exemplar, neasociate cu alte tipuri ceramice. Nu s-a stabilit nici-o legătură în ceea ce privește corelația dintre ceramică și piesele din metal.

Cupe. Forma cea mai răspândită a cupelor în necropola Cazaclia are un corp rotunjit cu gâtul cilindric; uneori buza abia evidențiată. Deseori, gâtul este separat de corp printr-un prag. În aceste cazuri, forma corpului poate fi atât rotundă cât și biconică. Fundul cupelor este evidențiat printr-o albiere "umbo". Suprafața vaselor este lustruită. Uneori, sunt ornamentate cu caneluri orizontale sau verticale, în

partea superioară a corpului. Canelurile orizontale pot fi atât drepte cât și oblice (fig. 4/2; 5/2, 7).

Următorul tip de cupă are corpul rotunjit, de proporții scunde și gâtul lung, cilindric. Fundul, de asemenea, are o albiere "umbo". Pe suprafața corpului întâlnim șiruri de caneluri verticale (fig. 14/2, 3).

Al treilea tip de cupe are corpul scund și gâtul larg deschis. Asemenea cupe, de regulă, se evidențiază prin dimensiuni mai mari și ornamentație orizontală cu caneluri late paralele, având, de asemenea, și proeminențe conice pe maxima rotunjime a corpului (fig. 23/6).

Cele mai simple forme de cupe au un gât nu prea înalt, care trece lin în corpul bombat. Fundul este plat sau puțin rotunjit. Suprafața, de regulă, este neornamentată și doar în două cazuri, la acest tip de cupe, a fost semnalat ornamentul incizat în formă de val sau geometric (fig. 15/5, 7; 13/3).

Ca tipuri individualizate sunt cupele din mormintele 14 și 26. În primul caz, avem un vas nu prea mare, cu gâtul conic și corpul scund biconic cu o muchie oblică, pe marginea căreia este o proeminență cu vârful ascuțit. Fundul este plat. În al doilea caz, avem un vas cu corpul înalt globular, gâtul scund cilindric, care se lărgeste în partea superioară, buza ușor evazată, fundul plat. Partea superioară a corpului este ornamentată cu 3 rânduri de caneluri orizontale. În patru părți umerii vasului sunt ornamentați cu triunghiuri din segmente de caneluri, care formează unghiuri ascuțite cu vârful în sus. La capetele triunghiurilor erau împunsături rotunjite (fig. 11/5).

Dimensiunile cupelor variază de la înălțimea de 6 m, diametrul corpului 9 cm, la înălțimea de 14 cm, diametrul corpului de 16 cm.

Cești. Această categorie de vase constituie a doua formă dominantă în necropolă. Au un corp scund rotunjit, de regulă bombat, gâtul scurt, buza evazată. Fundul cu "umbo". Suprafața este lustruită, culoarea cenușie deschisă sau cenușie închisă. Ca și cupele, sunt ornamentate cu șiruri de caneluri orizontale sau oblice. Uneori, conțin proeminențe-mâner, orizontale sau conice (fig. 11/7; 6/10). Ca excepție se prezintă doar ceașca din mormântul 54 al cărui corp este ornamentat cu 6 rânduri de împunsături rotunjite paralele, plasate vertical și care sunt executate cu un os. Împunsăturile se combină cu proeminențe-mâner cilindrice (fig. 18/8).

În general, dimensiunile ceștilor variază în limitele: înălțimea între 8 și 19 cm, diametrul corpului între 12 și 28 cm.

Chiupuri. De regulă, sunt vase cu corpul rotunjit, deseori biconic, cu gâtul conic sau cilindric, separat de corp printr-un prag sau muchie (bordură). Gâtul are buza evidențiată, puțin evazată. Suprafața vaselor este lustruită, culoarea variază de la cenușiu la cafeniu deschisă. Sunt ornamentate cu caneluri orizontale, mai rar verticale, ornament incizat concentric, proeminențe-mâner conice sau dreptunghiulare. Fundul este plat, uneori evidențiat printr-un suport inelar. În mormântul 4, pe chiup se îmbină rânduri de caneluri orizontale și verticale. Un interes aparte îl prezintă chiupul din mormântul 39, al cărui corp este ornamentat cu caneluri orizontale combinate cu ornamente incizate concentrice și proeminențe-mâner orizontale sau conice. Separarea gâtului de corp printr-un prag în relief a fost remarcată mai ales la chiupurile de forme biconice (mormintele 4, 31, 55, 64). Din mormântul central 1 al tumulului 7 provine un fragment de chiup cu 3 proeminențe oblice. Înălțimea chiupurilor variază în limitele 15-30 cm iar diametrul corpului de la 17,5 la 30 cm (fig. 6/11, 16/7).

Străchini. În necropolă sunt reprezentate de 2 exemplare (mormintele 26 și 39). Strachina din mormântul 26 are o formă semisferică, marginea invazată, fundul plat. Suprafața este lustruită iar marginea ornamentată cu caneluri oblice scurte. Dimensiuni: înălțimea de 8 cm, diametrul buzei de 16,6 cm.

Strachina din mormântul 39 are, de asemenea, o formă semisferică și fundul evidențiat printr-un suport inelar nu prea mare. Pe pereți, proeminențe-mâner orizontale cu 2 găuri verticale. Dimensiuni: înălțimea: 12 cm, diametrul buzei: 27,5 cm (fig. 16/3; 11/8). De regulă, asemenea strachină se întâlnește mai des în așezări.

Căni. Una dintre ele, descoperită în mormântul 32 are corpul rotunjit, gâtul cilindric, buza evazată. De la buza la corp are o toartă în formă de buclă. Suprafața este lustruită relativ și se deosebește, printr-o mai mare zgrunțurozitate, de celelalte materiale ale necropolei (fig. 12/5). A doua cană provine din mormântul 39. Are un corp rotunjit, scund, gâtul cilindric. Toarta, în formă de buclă supraînălțată, unește marginea gâtului cu corpul. Pe corp se combină două elemente ornamentale: incizat în șiruri de creștături oblice ce formează triunghiuri și proeminențe plate cu vârful ascuțit. Fundul este evidențiat printr-un "umbo". Suprafața vasului, îngrijit lustruită, are o culoare cenușie deschisă (fig. 16/2).

Oale. Au fost descoperite 2 exemplare care, convențional, pot fi atribuite categoriei grosiere, caracteristică mai mult așezărilor decât complexelor funerare.

Oala din mormântul 19 avea un corp svelt, puțin rotunjit, cu umerii înclinați și buza ușor evidențiată. Suprafața netezită are o culoare cenușiu-cafenie. Oala din mormântul 56 se deosebea prin dimensiunile mari și suprafața neglijent lucrată. Vasul avea un profil în formă de "S", buza, bine evidențiată, răsfântă spre exterior. În locul de trecere de la corp spre gât are 2 găuri rotunjite - urme de reparație. În general, aceste oale nu se evidențiază în masa materialelor provenite din așezările culturii Belozerka. Mult mai rar, ele se întâlnesc în complexe funerare. Atrage atenția faptul că oala din mormântul 56 a fost găsită în complex cu o piatră de rășniță, atribut evident cu aspect de așezare.

Vase de forme neobișnuite. Descoperit într-un singur exemplar. Provine din mormântul 14. Corpul rotunjit, de formă globulară, cu gâtul scurt, în formă de pâlnie, buza ușor evazată. Umerii oblici, fundul plat. Suprafața lustruită, de culoare cenușie. Diametrul corpului este mai mare decât înălțimea vasului: diametrul corpului: 19,5 cm, înălțimea: 16 cm (fig. 8/6). Acest exemplar reprezintă, în sine, ceva intermediar între chiup și amforă (fragmente de la astfel de vase au fost colectate de noi în timpul peregrinării asupra cenușarilor culturii Sabatinovka de lângă satul Grozești pe Prut).

Piese din metal

Pumnale. Din necropola Cazaclia provin 7 cuțite-pumnale metalice, dintre care 5 întregi și 2 fragmentare. Dintre ele, 6 sunt lucrate din bronz, 1 din fier. Patru pumnale din bronz aparțin uneia dintre cele mai răspândite forme ale culturii Belozerka: pumnale cu lame paralele și baza modelată; 3 dintre ele având o nervură pe mijlocul lamei (mormintele 34, 35, 39). Pumnalul din mormântul 35 are lama în formă de frunză, ce se lărgeste spre mâner. La pumnalul din mormântul 35 nervura ajunge la capătul mânerului, pe când la cele din mormintele 34, 39 aceasta ajunge doar până la mâner. În toate cazurile, mânerele sunt turtite prin modelare. Pumnalul din mormântul 64, de asemenea cu lame paralele, nu are nervuri și formă de elipsă a lamei în secțiune. De acest tip de pumnale se apropie fragmentul de lamă cu mâner scurt din mormântul 31. El, de asemenea, nu are nervură, în secțiune este dreptunghiular și, judecând după dimensiunile reconstruibile, reprezintă mai degrabă un brici. Menționăm că acest fragment a fost găsit în regiunea cutiei toracice, între oasele defunctului. Dimensiunile pumnalelor cu lame paralele variază în limitele: 10,5 x 0,9 cm și 13 x 2 cm.

În mormântul 27 a fost găsit un cuțit de bronz cu spinarea curbă, triunghiular în secțiune, îndoit la capăt, lângă lama ascuțită. Pe mâner avea două nervuri scurte; pe lamă era executată o nervură lungă. Mânerul are formă de dublu "T" în secțiune. S-au păstrat două nituri din bronz. Alte două nituri identice au fost găsite alături de cuțit. După toate probabilitățile, niturile fixau mânerul de lemn, ce nu s-a păstrat în prezent. Dimensiunile cuțitului: 19 x 2,5 x 1 cm (fig. 11/2).

Din mormântul 54 provine un fragment de lamă cu tăiș de la un cuțit din fier cu marginile paralele. Fragmentul păstrat are dimensiunile 3 x 1,5 cm. Forma nu se poate reconstrui. Putem presupune doar că era apropiată de cuțitele-pumnal din bronz cu lamele paralele.

Podoabe din metal

Fibule. În morminte au fost găsite 3 fibule metalice, dintre care două sunt din bronz și una (fragmentară) din fier. În mormântul 1 al necropolei plane a fost găsită o fibulă din bronz, a cărei spirală avea spatele asimetric încovoiat. Executată dintr-o sârmă subțire, rotundă în secțiune. Corpul fibulei este îndoit, puțin turtit. Spirala este executată în 1,5 cercuri. Dimensiuni: 4 x 0,3 cm (fig. 5/5). Următoarea fibulă a fost găsită în mormântul 14. Lucrată din bronz, are 2 spirale cu spinarea dreaptă, acul drept și cu capul rupt din vechime. Spiralele au fost executate în 1,5 cercuri, corpul ușor turtit. Dimensiuni: lungimea - 5 cm, diametrul sârmei - 0,3 cm (fig. 8/7). Din mormântul 55 provin fragmentele unei fibule de fier cu spatele asimetric, în formă de arcă. Spirala este rotunjită în 1,5 cercuri, corpul îndoit, rotund în secțiune și acul drept. Lungimea fibulei: 4,9 cm, diametrul în secțiune al sârmei: 0,4 cm (fig. 19/4).

La obiectele de podoabă se include și o piesă din bronz în formă de cruce cu capetele îndoite înăuntru, în centrul căreia este un orificiu cu diametrul de 0,5 cm. Fiecare dintre capetele obiectului avea câte 3 nervuri, care se întretaiau spre orificiul din centru. Presupunem că acest obiect servea sau ca pandantiv la un toiaș din lemn sau la vestimentație (fig. 5/6).

Inele. La categoria obiectelor de podoabă se includ și inelele de buclă, descoperite în mai multe morminte. În total, au fost găsite 6 inele și un fragment. Toate se găseau în regiunea craniului. În mormântul 5 s-au găsit 2 inele cu diametrul de 2 cm și respectiv 1,8 cm, în secțiune: 0,3 - 0,4 cm. Ambele au formă rotundă, executate dintr-o sârmă de bronz, cu capetele turtite (fig. 6/8, 9).

În mormântul 9 a fost găsit un inel din bronz, executat dintr-o placă subțire cu capetele neunite, diametrul de 3 cm. Din mormântul 25 provine un inel din bronz masiv, executat dintr-o sârmă rotundă în secțiune (diametrul: 0,4 cm). Diametrul inelului: 4 cm (fig. 10/7). În mormântul 51 au fost găsite 2 inele de buclă, dintre care unul lucrat dintr-o sârmă (diametrul: 0,2 cm), avea capetele neunite. Diametrul inelului: 4 cm. Al doilea, lucrat dintr-o placă de bronz, avea capetele ascuțite neunite (fig. 18/4, 6). Un fragment de inel din sârmă lățit prin modelare a fost găsit în mormântul 56. Diametrul în secțiune: 0,15 cm (fig. 19/8). Tipologic, toate aceste piese sunt apropiate între ele: toate sunt executate fie din bare de sârmă, fie din plăci. Doar inelele din mormântul 5 se deosebesc prin procedura executării. Este posibil ca ele să fi fost turnate în forme. Urme de întreruperi sau îmbinări nu se observă. În continuare, capetele lor au fost turtite prin modelare.

Tot ca obiect de podoabă este și aplica în formă de clopot din mormântul 56. Este un obiect de formă rotundă (în secțiune - conică), gol în interior, cu capetele superioare strânse în formă de pălărie. Asemenea piese se foloseau ca podoabe vestimentare, cât și la harnașamente.

Mărgele. Sunt de diferite tipuri. În morminte apar în număr de 5 - 6 la 200 exemplare. Materia primă de bază din care se obțineau era sticla, chihlimbarul și sidiful. Majoritatea erau din sticlă. Mărgelele erau circulare sau în formă de butoi. Diametrul lor varia de la 0,4 la 0,7 - 0,9 cm. Culoarea, de asemenea, era diferită: de la verde-strălucitor la albastru turcesc și violet. Toate se lucrau prin metoda rulării unui fir de sticlă subțire, rotund în secțiune, pe o bară de bronz, care lăsa o gaură cilindrică în secțiune. Unele exemplare de mărgele au păstrat ondulațiile spiralice - urme ale dispersării barei de bronz de firul de sticlă. La unele dintre ele, în găuri se observă resturi ale sârmei din bronz sau ale spiralei. După răcirea masei de sticlă, spirala se tăia în mărgele (Agulnikov, Ostroverhov 1991, p. 62).

Mărgelele din chihlimbar se găseau deseori în context cu cele de sticlă și sidif. După formă se împart în 4 tipuri: în formă de butoi, cilindrice, biconice și în formă de disc. Diametrul lor variază de la 0,2 la 2,5 cm. Cele biconice (mormântul 5) și discoidale (mormântul 27) erau dintre cele mai mari exemplare (fig. 6/5; 11/9). Al treilea tip îl reprezintă mărgelele lucrate din sidif. Au forma unor inelușe plate cu orificiu la mijloc. Diametrul variază în limitele 0,5 - 1 cm, al orificiilor: 0,1 - 0,3 cm (fig. 5/10).

Alte descoperiri

În mormântul 56 a fost găsită o râșniță din granit de formă dreptunghiulară, albiată, cu importante urme de folosire în partea superioară. Fragmente de râșnițe, executate din granit, au fost găsite în construcțiile 2, 4. Menționăm că ele aveau puternice urme de arsură. Tot din construcții provin și fragmente ceramice cu urme de ardere secundară. Din mormântul scitic nr. 48, provin 3 vârfuri de săgeată din bronz cu dulie și aripioarele în formă de pană și 2 - cilindrice din fier pentru sulite. Toate aceste piese se datează în limitele sec. IV î. e. n. și au analogii în multe monumente scitice din nord-vestul Mării Negre.

Clasificarea inventarului funerar (de ofrandă)

Patru tipuri de cupe, analoge celor descoperite în necropola Cazaclia, sunt caracteristice pentru majoritatea monumentelor culturii Belozerka din nord-vestul Pontic, inclusiv din așezări și necropole. Problema originii unui asemenea tip de veselă este încă în discuție. În opinia A. I. Meliukova, aceste cupe au o origine vestică și sunt legate de cultura câmpurilor de urne din Ungaria și culturile bronzului târziu de la Dunărea de Jos (Meliukova 1979, p. 23) de tip Râmnicelu, Sihleanu, Coslogeni, prima fază a culturii Babadag (Meliukova 1979, p. 24). Pe de altă parte, analizând coplexele ceramice de la Babadag, în special din prima fază, S. Morintz semnalează descoperiri izolate de cupe cu gât cilindric și leagă apariția lor de influențe estice datorate purtătorilor culturii Belozerka (Morintz 1987, p. 39-71). Există și o altă abordare a acestei probleme, conform căreia prezența acestor cupe cât și a altor tipuri ceramice lustruite este rezultatul pătrunderii purtătorilor culturilor Hallstattului tracic în stepile nord-pontice (Novikova 1976, p. 25-57). I. T. Cernjakov crede că originea cupelor Belozerka este legată de influența culturilor premergătoare (Sabatinovka, Noua, Coslogeni), arătând că, într-o anumită cantitate, asemenea cupe sunt cunoscute în colecția de materiale a așezării eponime Sabatinovka (Kuibâșev, Cernjakov, 1986, p. 154). În același timp, I. T. Cerneakov nu neagă influența monumentelor de la Dunărea de Jos de tip Babadag-Stoicani-Cozia, de care, în particular, leagă prezența pe cupe a ornamentului plastic, ca și a culturilor tracice cu ceramică canelată din regiunea Carpaților Răsăriteni de tip Gáva-Holihrad și Chișinău-Corlăteni (Cernjakov 1985, p. 150). V. V. Otroșcenko demonstrează, dăstul de corect, că tipul dominant de veselă fină pentru cultura Belozerka îl reprezintă cupele lustruite. În același timp, el consideră că pe cupele

din zona Niprului ornamentul este mai bogat și mai variat decât în nord-vestul Mării Negre. În acest sens, aduce exemple de motive ornamentale ale cupelor din nordul Mării Negre (triunghiuri hașurate, zig-zaguri, unghiuri, creștături încadrate de linii orizontale, amprente circulare, caneluri, diferite proeminențe ș. a.: Otroșcenko 1986, p. 135-136). Este de menționat că ornamentația cupelor din necropola Cazaclia conține toate caracteristicile enumerate mai sus. Mai mult decât atât, ele apar uneori în combinație unele cu altele. Modalitatea dominantă de ornamentare a cupelor din Cazaclia o constituie canelurile. V. P. Vančugov crede că această formă ceramică, răspândită la un șir de culturi sincrone din zona carpatodunăreană și descoperirea lor sporadică în complexe tracice timpurii, s-ar datora contactelor cu populația Belozerka din nord-vestul Mării Negre (Vančugov 1980, p. 86). Pe de altă parte, este imposibil să nu remarcăm ornamentația tipic tracică timpurie a cupelor cu gâtul cilindric, exprimată prin ornamentul canelat, incizat și uneori imprimat. Fără îndoială, este vorba de o influență tracică externă, care pătrunde spre răsărit atât de departe încât elementele ei se găsesc în cultura Kobjakov din zona Donului Inferior (Șarafutdinova 1980, p. 15) ca și într-un șir de alte culturi ale bronzului târziu/fierului timpuriu din Caucazul de Nord, inclusiv complexe timpurii Kizil-Kobinsk din Crimeia (Kolotuhin 1990, p. 14). Concentrarea în masă a descoperirilor cupelor cu gâtul cilindric revine spațiului din nord-vestul Mării Negre, fapt ce poate servi ca bază pentru teza originii și constituirii acestei forme ceramice anume în aceste teritorii.

Cești cu corpul rotunjit și gâtul cilindric scund sunt forme specifice, caracteristice pentru cultura Belozerka. Anumite exemplare se întâlnesc și în mormintele culturii Sabatinovka. Ele sunt cunoscute printre materialele cenușarului Sabatinovka de lângă satul Novoselovka, regiunea Odesa și în așezarea Sabatinovka (Cernjakov 1985, p. 54). Cești de acest tip se găsesc și în cultura Noua, în cenușarele de lângă satul Cotiujeni din zona de nord a Moldovei (Demcenko, Levițki 1992, p. 132). Un interes aparte îl prezintă descoperirea unei cești cu corpul rotunjit, gâtul cilindric și torți nu prea mari în mormântul culturii Noua din necropola plană de lângă satul Chirileni, pe Prutul de Mijloc (Klociko 1991, p. 23). Ca și cupele, ceștile sunt ornamentate cu șiruri de caneluri, proeminențe, impresiuni, ce sunt caracteristice pentru ceramica tracică timpurie. Ceasca din mormântul 54 al necropolei Cazaclia este ornamentată cu o ștanță circulară, caracteristică pentru complexe ceramice ale așezării Babadag (Morintz 1987, p. 42-43). Ceștile constituie, de asemenea, una dintre formele ceramice dominante la monumentele culturii Belozerka din interfluviul Nistru-Dunăre. La monumentele culturii Belozerka din zona Niprului și Cherson, ele sunt prezente, dar

într-o cantitate mult mai mică. În necropola Șiroceansk, din 60 de vase, sunt doar 7 cești; în necropola de lângă satul Cernjanska, la 20 de vase revine doar o ceașcă (Kubâșev, Cernjakov 1986, p. 141). În necropola Cazaclia, numărul ceștilor este egal cu al cupelor: câte 19 exemplare. În necropola Kocikovatoe, una dintre cele mai mari din nord-vestul Mării Negre, la 20 vase revin 7 cești, iar în necropola Vasilievsk, la 17 vase revin 3 cești. Este posibil că aceste forme de ceramică lustruită, cu pereții subțiri (ceștile cu corpul rotunjit și gâtul scund) au avut cea mai mare răspândire în nord-vestul Mării Negre.

Pe de altă parte, tipul ceramic este cunoscut în cultura câmpurilor cu urne din Ungaria și este caracteristic pentru etapa II a acesteia. Forme analoage ceștilor și cupelor lustruite Belozerka sunt cunoscute între materialele necropolelor Șaghedi și Kaksad (Patek 1968, p. 14). Probabil că ceștile din culturile Noua și Sabatinovka au avut, în continuare, o răspândire în cultura Belozerka, cu o puternică influență a culturilor bronzului târziu din zona Dunării de Mijloc. Nu se exclude nici pătrunderea inversă a acestor forme ceramice de la SE la NV.

Chiupurile (vasele bitronconice de mari dimensiuni) constituie, de asemenea, una din formele caracteristice ceramicii culturii Belozerka. Chiupuri asemănătoare celor de la Cazaclia au fost descoperite în așezările și mormintele din interfluviul Prut-Nistru, ele găsindu-se între materialele așezărilor Calfa, Tudora, Jovtnevoe, Ialpuș IV, Krinicinoe, cât și în cadrul tumulilor de lângă satul Pogrebea, satul Hlinoia și satul Cazaclia I. Apariția chiupurilor în cultura Belozerka din nord-vestul Mării Negre este legată de influența culturilor tracice timpurii Gáva-Holihrad și Chișinău-Corlăteni, cât și de culturile bronzului târziu de la Dunărea de Jos de tip Babadag (Vančugov 1982, p. 44-51). Materialele necropolei Cazaclia sunt o confirmare a acestor contacte. Astfel, chiupul biconic cu proeminențe conice din mormântul 64 și cel cu corpul rotunjit și ornament complicat, ce include caneluri, ornamente concentrice incizate și proeminențe din mormântul 39 au analogii directe la Babadag și sunt sincrone cu faza I a acestei culturi (Morintz 1987, p. 43). Chiupul cu corpul rotunjit, ornamentat cu proeminențe și incizii, este cunoscut după materialele așezării Suceveni din Moldova de la vest de Prut (Dragomir 1983, p. 82-114, fig. 4, 3). Chiupurile de dimensiuni mai mici sunt interpretate de unii cercetători ca vase în formă de cupă. Menționăm că aceste vase repetă formele celor de mari proporții și, de aceea, nu are rost să divizăm acest tip de ceramică după dimensiuni. Astfel, în opinia lui V. P. Vančugov, la categoria de chiupuri se introduc vasele cu înălțimea de peste 23 cm (Vančugov 1982, p. 44-52), deși în materialele necropolei Cazaclia, de fapt, predomină chiupurile de dimensiuni mai mici, de la 15 la 23 cm.

Chiupurile reprezintă, de asemenea, o formă ceramică caracteristică monumentelor Belozerka din nord-vestul Mării Negre. În complexe de așezărilor și mormintelor din zona Chersonului, ele nu sunt cunoscute. Excepție face doar mormântul 2, tumulul 15 de lângă satul Kairi de pe Nipru, unde a fost găsit un chiup tipic Babadag de formă rotunjit, gâtul cilindric și proeminențe conice pe corp (Agulnikov, Șilov 1990, p. 42) și fragmentele de funduri de chiupuri, câte unul în necropolele Șiroceansk și Cerneansk (Kubâșev, Cernjakov 1986, p. 148-150). În perioada postbelozersk-prescitică, chiupurile ornamentate au o răspândire destul de largă în complexe cimeriene din nordul Mării Negre.

Străchinile din necropola Cazaclia, prezintă un șir de analogii în culturile epocii bronzului târziu/fierului timpuriu de la Dunărea de Jos și de Mijloc. Astfel, strachina de formă semisferică cu buza ușor evazată, ornamentată cu caneluri oblice, are analogii la Babadag, unde asemenea forme sunt atestate în straturile I și II ale monumentului (Morintz 1987, p. 39-71). Strachina larg deschisă de formă conică și buza evezată, decorată cu mici caneluri oblice și proeminențe-mâner orizontale are analogii directe în necropola de la Csorva (după O. Trogmayer) a culturii câmpurilor cu urne din Ungaria (Trogmayer 1963, p. 85-122). În general, străchinile canelate lustruite sunt caracteristice pentru un șir întreg de culturi traciice timpurii de tipul Gáva-Holíhrad și Chișinău-Corlăteni.

Ceașca adâncită în formă de cană cu corpul rotunjit, gâtul cilindric și toarta supraînălțată din mormântul 32 nu este specifică culturii Belozerka. Forma este prezentă în cadrul materialelor multor necropole și așezări. Aceste cești constituie o formă arhaică Sabatinovka, fiind cunoscute în materialele așezărilor Sabatinovka și Kirovsk ale epocii bronzului târziu (Cernjakov 1985, p. 57). Totodată, aceste vase reprezintă forma dominantă în culturile Noua și Coslogeni (Cernjakov, Kubâșev 1986, p. 148). O serie întregă de asemenea vase se găsește în cadrul materialelor necropolelor culturii Noua de lângă satul Bădrajii Vechi (Smirmova, 1969, p. 48-71) și de lângă satul Pererâta (Iarovoi 1990, p. 35-36) pe Prutul de Mijloc. Cana din mormântul 39, cu gât evidențiat, corpul scund bombat, toarta în formă de panglică supraînălțată, cât și un prag în relief, ce evidențiază gâtul de corp, fundul în formă de "umbo", ornamentat cu ornament incizat și proeminențe are analogii directe în mormintele de tipul Babadag. Menționăm că din stratul Babadag I provine o cană identică celei din Cazaclia. Căni asemănătoare se găsesc și în cadrul materialelor așezărilor grupului Tămăoani din Moldova de la apus de Prut (László 1986, p. 65-92, fig. 12/14). Foarte apropiată după formă este și cana din stratul culturii Belozerka de la Calfa (Cebotarenko 1973, p. 26). O cană asemănătoare a fost găsită în tumulul culturii Belozerka de lângă satul Pogrebi (Agulnikov, Chetaru 1991, p. 135-141).

O anumită răspândire au asemenea căni în grupul Balta al mormintelor culturii Belozerka din interfluviul bugo-nistrean (Vančugov, 1983, p. 88-101).

Vasele de tip oală din mormintele necropolei Cazaclia constituie tipul de veselă grosieră, caracteristică mai mult așezărilor, decât complexelor funerare, deși un anumit număr de oale provin anume din unele necropole cunoscute la momentul actual. Deci, vasul din mormântul 19 se aseamănă cu cele din mormintele 75, 115 și 117 ale necropolei Șiroccansk. Un exemplar asemănător provine din așezarea Tămăoani (László 1986, p. 67). Oale asemănătoare au fost găsite în mormintele necropolei Budurjeli la Dunărea de Jos - tumulul 22, mormântul 1, tumulul 14, mormântul 1 (Toșcev 1992, p. 19-31). Se caracterizează printr-un corp de abia profilat, fundul plat și un gât cilindric scund. Oala din mormântul 56 reprezintă o formă arhaică Sabatinovka. Un vas asemănător s-a găsit și în cadrul materialelor culturii Coslogeni la Dunărea de Jos. O oală apropiată ca formă provine din necropola Cerneansk din zona Chersonului (Kubâșev, Cernjakov 1986, p. 147, fig. 6/20).

Cuțitele-pumnal cu lamele paralele, descoperite în mormintele necropolei Cazaclia, după tipologia lui E. N. Cernâh (Cernâh, 1976, p. 180) se divizează în următoarele tipuri: cuțite din bronz cu mâner, lamele paralele și nervură pe lamă din mormintele 34, 39 și care se atribuie tipului N-22. Cuțitul cu mâner din mormântul 64, cu lama în formă de elipsă în secțiune, fără nervură se atribuie tipului N-18. Aceluiași tip i se poate atribui, probabil, și fragmentul de cuțit din mormântul 31, la care nervura lipsește, lamele sunt paralele și are un mic mâner. Menționăm forma, oarecum netipică, a cuțitului din mormântul 35, la care nervura apare doar pe lamă, netrecând pe mâner, însăși lama fiind în formă de frunză. În cazul acesta avem combinația de două tipuri: N-8 și N-22. Fragmentul cuțitului de fier cu lamele paralele, dar fără nervură, poate fi atribuit tipului N-18, dacă admitem că tipologia lui E. N. Cernâș este valabilă nu numai pentru cuțitele din bronz, ci și pentru cele din fier. Cuțitul cu mâner din bronz cu spinare curbă, lama îndoită cu nervură, mânerul în secțiune în formă de dublu "T" din mormântul 27 este o producție tipic tracică și se atribuie tipului N-4. Cuțite asemănătoare au avut o largă răspândire în Europa de SE, îndeosebi în spațiul carpato-nistrean, unde sunt cunoscute din perioada BII (Petrescu-Dâmbovița 1977, p. 115-124). Descoperirea lor în cadrul tezaurului de la Novogrigorovka și în cea mai vestică necropolă a culturii Belozerka, de lângă satul Cazaclia, vorbește despre succesiunea acestui tip de obiecte la triburile tracice timpurii, ce locuiau la vest de râul Prut și pe cursul mijlociu al Dunării, unde ele aveau o mai largă răspândire. Totodată, fragmentul unei forme de turnat pentru cuțite cu o lamă, din așezarea culturii Sabatinovka

târzie - Suvorovo IV de pe malul stâng al Dunării, confirmă faptul că ele ar fi putut fi turnate pe loc (Vančugov, 1990, p. 89). La rândul lor, cuțitele-pumnal cu lame paralele sunt dintre cele mai răspândite în cultura Belozerka din nordul și nord-vestul Mării Negre. Descoperirile formelor de turnat pentru realizarea acestor cuțite se concentrează pe Niprul Inferior, fiind legate de atelierele de turnat Kardašinsk și Zavadovka (Cernâș 1978, p. 387), fapt ce permite, cu certitudine, să le considerăm ca produse ale centrului Kardašinsk de prelucrare a metalelor (Černyh 1978, p. 115-117). Un cuțit asemănător, cu lamele paralele, a fost găsit în așezarea Hallstattului tracic Chișinău (Meljukova 1961, p. 5-52). Nu este exclus ca aceste cuțite să provină din spații mai îndepărtate decât zona Niprului Inferior. În împrejurimile satului Popeasca, raionul Ștefan Vodă, Republica Moldova, pe malul drept al fluviului Nistru, a fost găsit un fragment de formă de turnat a unui cuțit cu nervură de tipul N-22 (informație A. V. Vâsoțkii, 1991).

Din necropola Cazaclia provin trei fibule: două din bronz și una din fier (fragmentară). În mormântul 1 al necropolei tumulare a fost găsită o fibulă în formă de arcă cu resort (spirală), îndoitura de pe spate fiind asimetrică, acul drept, receptorul îndoit. La est de Dunărea de Jos, analogii apropiate acestor fibule găsim în materialele necropolei culturii Belozerka de lângă sovhozul Stepnoy, reg. Zaporojie, din zona Niprului Inferior (Otroșcenko 1975, p. 193-206). Fibulele acestui tip se datează în sec. XI-X î. e. n. Cele mai apropiate analogii ale acestor fibule se găsesc în zona Mediteranei, în necropola Pantalicea din Sicilia, în tumulii 13, 20, 23 (Müller Karpe 1959, BD-22, 344). La vest de Cazaclia, pe malul stâng al Dunării, o fibulă asemănătoare a fost găsită în primul strat al așezării eponime de la Grădiștea -Coslogeni. Autorii săpăturii, în baza mai multor analogii, o datează în sec. XI-X î. e. n. (Neagu, Basarab Nanu, 1988, p. 114 și o includ în seria Bogenfibel). Fibula din bronz din mormântul 14 al necropolei Cazaclia are spinarea dreaptă, ne paralelă cu acul de prindere și un nod deasupra recipientului. Acestui tip se atribuie și fibula din necropola Șiroceansk din zona Chersonului, tumulul 2, mormântul 2 (Leskov, 1967, p. 143 - 178), cât și fibula cu două spirale (fragmentară) din tumulul 2, mormântul 1 de lângă satul Șirokoe, raionul Belgorod-Dnestrovsk, reg. Odesa (Vančugov, 1990, p. 111). Tipologic, acestor fibule le sunt apropiate cele din tumulul Lukianovsk și necropola Pervomaisk de pe Niprul Inferior (Otroșcenko 1986, p. 519-526). A. I. Terenojkin și V. V. Otroșcenko datează asemenea fibule în sec. XI-X î. e. n. C. I. Smirnova, de asemenea, datează această serie în sec. XI-X î. e. n., în analogie cu fibula din Valesnice din Serbia (Smirnova 1985, p. 45). Din zona de silvostepă a Moldovei, de la Lucașeuca, provine o fibulă asemănătoare, datată în perioada existenței grupului tracic Chișinău-Corlăteni - sec. XI-X î. e. n. (Meljukova 1981, p. 44; Smirnova 1985, p. 46).

Conform clasificării lui Ja. Bouzek, fibulele din bronz cu 1 și 2 spirale se atribuie tipului E și se datează în perioada Ha. A1 (Bouzek 1985, p. 261). Fibula fragmentară de fier din mormântul 55 se consideră că aparține celor cu o spirală cu acul drept și spatele în formă de arcă, asimetric, repetând în general, analogiile sale din bronz, fapt ce permite a fi datată în perioada BD după Ja. Bouzek și atribuită tipului E (Bouzek 1985, p. 261). Fibule de fier au fost găsite în materialele necropolei Saharna I (Țiglău). Autorii le compară cu fibulele din bronz Belozërka de la Lukianovka, Širokoe, Pervomaevka și, în baza acestor comparații, cât și a descoperirii unei brățări de bronz, lucrată din placă cu striuri din tumulul III, într-un complex cu o fibulă, le datează nu mai târziu de sec. X î. e. n. (Golceva, Kașuba, 1991, p. 197-209).

Comparând datele enumerate mai sus, putem presupune că fibulele din 3 morminte ale necropolei Cazaclia a culturii Belozërka au existat în limitele sec. XI-X î. e. n. Avem în vedere acest moment deoarece datarea fibulei din fier nu se deosebește esențial de datarea celor din bronz.

Obiectul în formă de cruce din bronz, în formă de rozetă cu 4 petale, orificiu în centru și 3 nervuri pe petale, care se întâlnesc la orificiul din centru, are un șir de analogii în cadrul monumentelor epocii bronzului târziu din sud-estul Europei. O serie de 3 obiecte asemănătoare provine din tezaurul de la Băleni, jud. Galați, la Dunărea de Jos. Spre deosebire din cele din Cazaclia, toate aveau câte o nervură pe centrul petalei (Petrescu-Dâmbovița 1977, p. 74). O placă analoagă, cu nervura executată în ornament de poinson, a fost găsită în așezarea Sabatinovka Stepovoe la Niprul Inferior (Șarafutdinova 1987, p.80). O descoperire asemănătoare a fost făcută în tumulul 10, mormântul 2 de lângă satul Sivașevka, la estul reg. Cherson. Obiectul a fost determinat ca încheietoare din bronz în formă de cruce cu 4 petale cu marginile îndoite în interior și orificiul rotunjit în centru (Kubâșev, Dorofeev, Șilov 1981, p. 216; Ostroșcenko, Șevcenko 1987, p. 136, fig. 3). După formă este apropiată celei din Cazaclia și plăcii în formă de cruce cu capetele îndoite globular și orificiu pe centru din cetatea Lisiciniki a gupului tracic Gava-Holigrad (Maleev 1987, p. 86-101) din Podolia de Vest. Aplice asemănătoare sunt cunoscute și în Caucazul de Nord, printre descoperirile din Zajukovo din împrejurimile orașului Nalcik (Kabardino-Balkaria) (Șarafutdinova, 1987, p. 81, fig. 22). Destinația acestor obiecte în formă de cruce este socotită de autorii cercetărilor fie ca aplice pentru curele, fie ca detalii de harnașament sau cataramă pentru haine (Ostroșcenko, Șevcenko 1987, p. 143). În particular, V. V. Ostroșcenko invocă ca analogie pentru ele descoperiri din necropola de la Kolhida Brili de lângă satul Raci din Transcaucazia. Aplicele în formă de cruce se datează în perioada existenței

culturilor Noua-Sabatinovka-Belozerka. Necropola Băleni, atribuită culturii Noua, conține tipurile de bază de bolduri și aplice, caracteristice pentru cultura Sabatinovka (Șarafutdinova 1987, p. 84). La rândul său, aplica din Sivașevka a fost găsită în complex cu inventar tipic Belozerka: o cupă cu gâtul cilindric, mărgelile din chihlimbar și sticlă, brățări din bronz cu capetele neunite (Otroșcenko, Șevcenko 1987, p. 134-137). În tezaurul Băleni de la Dunărea de Jos sunt și aplice-bumbi (nasturi) semisferici și rotunjiți, care sunt răspândiți și în cultura Belozerka (Petrescu-Dâmbovița 1977, p. 74).

Inelele de buclă cu capetele unite sau neunite, executate din bronz, sunt interpretate fie ca brățări, dacă diametrul variază de la 3 la 8 cm, fie ca aplice când diametrul este de la 1,5 la 2,5 cm. O parte a inelelor de la Cazaclia au fost executate din sârmă rotundă în secțiune, o altă parte din plăci dreptunghiulare torsionate. Deci, inelele din mormântul 5, judecând după diametru, pot fi încadrate la aplice; cele din mormântul 9 și 25 - brățări nu prea mari. Inelul din mormântul 51, cu diametrul de 4 cm, trebuie atribuit inelelor de buclă, așa cum a fost găsit pe craniul defunctului împreună cu un inel mai mic de 2,5 cm. Asemenea inele/brățări sunt larg cunoscute la monumentele Belozerka, dar, de cele mai dese ori, ele se întâlnesc în necropolele din nordul și nord-vestul Mării Negre (Șiroceansk, Cernjanka, Budurjeli, Vasilievka).

Un interes aparte îl prezintă descoperirea aplicei în formă de clopot din mormântul 56. Are o formă conică, rotunjită în secțiune, capătul superior turtit în formă de pălărie și se atribuie tipului I (după V. P. Vančugov). Dimensiunile ei corespund cu dimensiunile medii ale aplicilor găsite la monumentele culturii Belozerka. De obicei, lungimea lor este de 3 - 3,5 cm, diametrul inferior: 1 cm, cel superior: 0,6 - 0,7 cm. În nordul Mării Negre, asemenea aplice au fost găsite în cadrul materialelor mormintelor necropolei Stepnoi, în tumulul Lukianovsk și Zbruevki (Otroșcenko 1975, p. 193-206). Este urmărită proveniența lor locală după matrițele din atelierile Zavadovsk și Novoalexandrovsk de pe Niprul Inferior, cât și după forma de turnat din satul Ranjevoe (Șarafutdinova 1982, p. 158; Vančugov, 1990, p. 97). O aplică asemănătoare provine din mantaua tumulului 3 de lângă satul Doina, raionul Cantemir, R. Moldova, pe Prutul Inferior (Bubulici 1992, p. 14). Grație descoperirii aplicelor asemănătoare de pe teritoriul României, poate fi precizată cea mai timpurie dată a apariției lor. Sunt aplicele în formă de clopot din tezaurile Moldova Veche și Suseni, datate în perioada Ha A1 (sec. XII î. e. n.) (Petrescu-Dâmbovița 1977, p. 390, pl. 165-33, 192 6-14-16). Aplicele în formă de clopot înfrumusețau probabil harnașamentul. Asemenea obiecte erau folosite și în epoca scitică, în același mod.

Mărgelele din sticlă sunt cele mai numeroase descoperiri din necropola Cazaclia. Numărul lor în morminte varia de la 5 la 200 exemplare. Sunt de același tip, fiind executate în formă de inele cu diametrul de la 4 la 6 mm. După culoare, între ele se evidențiază 2 varietăți: mărgele lucrate din sticlă transparentă de culoare albastru turcesc și mărgele cu nuanță violet-albastru. În urma analizei efectuată în laboratorul Institutului Culturii Materiale din Skt. Petersburg pe 22 mostre din diferite morminte ale necropolei, s-a demonstrat că mărgelele din necropola Cazaclia sunt executate din sticlă. Conținutul chimic nu corespunde nici centrelor de sticlărie mediteraneene nici celor din Orientul Apropiat. Acesta este tipul de sticlă cu două componente de cenușă. Corelația dintre kaliu și natriu din componența sa variază în limite largi, cu excepția mărgelei din mormântul 6 unde alcalinele sunt reprezentate doar prin oxid de natriu. O analiză succintă comparativă a permis determinarea coloranților folosiți la sticla din Cazaclia, dovedindu-se a fi îmbinări de cupru, bronz cu plumb și cobalit (Agulnikov, Ostroverhov 1991, p. 61-73). Aceste materiale se foloseau pentru culoarea albastră-turcescă a mărgelelor. Până nu demult se socotea că mărgelele din sticlă găsite în mormintele culturii Belozerka se aduceau din zona de Est a Mediteranei sau din Egipt (Terenojkin 1976, p. 195; Otroșcenko 1975, p. 201). Într-adevăr, în cadrul culturii Belozerka sunt cunoscute importuri din Orientul Apropiat și Egipt, cu toate că ele constituiau un procent neînsemnat și nimeresc în nord-vestul Mării Negre ca rezultat al contactelor comerciale sau a invaziilor militare ale cimerienilor (Ostroverhov 1987, p. 51). Masa de bază a mărgelelor din mormintele Belozerka este realizată din sticlă de tip chimic, necunoscut în Mediterană și Răsăritul Apropiat. Aceasta înseamnă că în afară de centrele egiptene și din Orientul Apropiat la sfârșitul mil. II-începutul mil. I î. e. n., exista încă un centru de producere a sticlei. Caracteristicile lui de bază erau: aplicarea încărcăturii duble, folosirea cenușii vegetale în care acizii de kaliu predomină asupra celor de natriu, fapt caracteristic pentru vegetația zonei de stepă din regiunea Mării Negre. În legătură cu folosirea în sticla de proveniență Belozerka, în calitate de coloranți, a cuprului pur și bronzului cu plumb, atragem atenția asupra activității centrului metalurgic Kardașinsk.

Rezultatul analizei spectrale a spiralelor de bronz, ce constituiau baza pentru turnarea acestor mărgele, a arătat asemănarea între componența chimică a metalului din Kardașinsk și metalul din Cazaclia. Centrul de prelucrare a metalelor de la Kardașinsk a funcționat în sec. XI-IX î. e. n. Arealul de răspândire a produselor acestui centru corespunde cu teritoriul ocupat de cultura Belozerka și, totodată, cu zona în care sunt concentrate descoperirile de sticlă de un tip necunoscut mai înainte și care este nord-vestul Mării Negre. Aceasta ne-a permis să denumim,

convențional, noul centru de producție a sticlei Cimerian (Agulnikov, Ostroverhov 1991, p. 70). Mărgelile descoperite în necropolele culturii Belozerka din interfluviul Dunăre-Nistru corespund, conform parametrilor analitici, cu cele din necropola Cazaclia. Din păcate, încă nu este studiată sticla din perioada bronzului final/epoca fierului timpuriu de pe teritoriul Europei Centrale și de Sud (Agulnikov, Ostroverhov 1991, p. 70).

Mărgelile din chihlimbar și sidef erau, probabil, de producție locală. Materia primă, chihlimbarul putea pătrunde în stepele din nord-vestul Mării Negre de pe teritoriul Balticeii. Au fost semnalate descoperiri de chihlimbar și în zona Niprului Inferior (Ostroverhov 1987, p. 51). Materia primă pentru executarea mărgelilor de sidef (scoicile) se găsește într-o cantitate suficientă în râurile și limanurile din stepa interfluviului Dunăre-Nistru. Mărgelile de sticlă, chihlimbar și sidef asemănătoare celor Belozerka au fost găsite pe teritoriul României în cadrul tezaurului Cioclovina, care se datează în perioada Ha A1 - sec. XII î. e. n. (Petrescu-Dâmbovița 1977, p. 312, fig. 132, 9). Luând în considerare corelarea mărgelilor Belozerka cu obiectele metalice - mărgelile și pumnale cu lame paralele (mormintele 39, 64), cât și cu fibule în formă de arcuș (mormintele 1, 14) -, se poate presupune existența mărgelilor în sec. XI-X î. e. n. Datarea tezaurului Cioclovina, unde au fost descoperite câteva mii de mărgelile de diferite tipuri, permite a considera sec. XII î. e. n. ca limită superioară de datare a culturii Belozerka. În general, datarea mărgelilor de sticlă ale culturii Belozerka se încadrează în limitele sec. XII-X î. e. n., aceasta fiind și perioada existenței monumentelor culturii Belozerka.

ÎNCHEIERE

În prezent, necropola Cazaclia a culturii Belozerka este cea mai mare și intens cercetată dintre toate cele existente în nord-vestul Mării Negre. Ca rezultat al investigațiilor arheologice, au fost descoperite 80 de morminte. Ceramica din necropolă este reprezentată, prioritar, prin veselă lustruită (cupe, cești, căni, chiupuri), forme caracteristice pentru cultură în general. Alături de aceasta nu putem să nu remarcăm și existența importurilor tracice, reprezentate de străchini canelate, cupe și căni cu ornament incizat, caracteristice pentru monumentele de la Dunărea de Jos. Împreună cu formele ceramice tipic Belozerka este prezentat și un anumit procent de influențe ale altor culturi.

Între materialele necropolei găsim și o colecție de piese din bronz. Acestea sunt seria de cuțite-pumnale cu lame paralele, tipic Belozerka, ce-și au analogii în formele de turnat ale atelierelor Kardașinsk și Zavadovsk de pe Niprul Inferior. Pe de altă parte, la Cazaclia au fost găsite trei fibule submiceniene (una din fier, două din bronz), ce permit a vorbi de pătrunderea lor din teritoriile Mediteranei răsăritene. O confirmare elocventă a contactelor triburilor Belozerka cu culturile Europei Centrale din epoca bronzului târziu o constituie descoperirea unui cuțit tipic hallstattian cu spinarea curbată.

Obiectele de podoabă sunt reprezentate de inele de bronz, mărgelile de sticlă și chihlimbar, caracteristice multor complexe funerare Belozerka. Trebuie subliniată proveniența locală a pieselor de sticlă.

Fibulele din bronz în formă de arcă, pumnalele cu lame paralele, permit a încadra perioada de funcționare a necropolei în limitele sec. XI-X î. e. n. Piesele din fier (fragmente de fibulă, lama de cuțit), nu pot fi datate într-o perioadă mai târzie, deoarece fibula de fier asemănătoare din necropola Saharna Țiglaș a fost găsită împreună cu o brățară de bronz, executată dintr-o placă care nu se datează mai târziu de sec. X î. e. n.

Pe de altă parte, piese ca aplica în formă de clopot, analoagă cu cele de la Moldova Veche și Suseni, cât și cuțitul cu spinarea curbă se datează în perioada Ha A1 (sec. XII î. e. n.). Descoperirea unor astfel de piese, databile în complexe cu ceramică, permite concretizarea cronologiei mai multor monumente ale culturii Belozerka din nord-vestul Mării Negre.

Necropola Cazaclia avea un caracter plan-tumular. În particularitățile constructive, exprimate în dispunerea mormintelor în teren, dimensiunile și orientarea complexelor funerare, pot fi sesizate elemente de diferențiere socială. Sunt vizibile

deosebiri între mormintele "bogate" și "sărace", semnalate de cercetători și la alte monumente ale culturii Belozerka din interfluviul Dunăre-Nistru. Nu este exclusă existența unor mici necropole "de familie" în cadrul general al necropolei. În general, elemente ale ritului funerar cum ar fi: orientarea dominantă spre sud, existența mormintelor cu o construcție complicată, poziția chircită a defuncțiilor, sunt caracteristice pentru întreg arealul culturii Belozerka. O trăsătură deosebită a necropolei Cazaclia o prezintă complexele rituale în forma șanțulețelor dreptunghiulare cu capetele neunite, suprafețe excavate de formă dreptunghilară (care probabil imita locuința) și a unui șanț rotunjit, posibil, un simbol solar. Cultul focului semnalat la aceste construcții și cazul incinerăției parțiale denotă legături complicate ale credințelor religioase indo-ariene și tracice în epoca respectivă.

Ritul funerar din cultura Belozerka la nivelul cercetărilor actuale este în stadiul discuțiilor. Ne este exclusă influența culturii Noua, ale cărei necropole conțin multe tangențe cu cele Belozerka.

Materialele necropolei Cazaclia prezintă în sine o bază în rezolvarea unui șir de probleme legate nu numai de ritul funerar, dar și cu referire la constituirea culturii Belozerka în genere. Din ele rezultă relații complexe între triburile Europei Centrale și populația din nordul Mării Negre. Studiarea, în continuare, a fenomenului apariției culturii Belozerka în interfluviul Dunăre-Nistru, ne va permite să confirmăm influența purtătorilor acestei culturi asupra procesului de trecere de la epoca bronzului târziu la epoca fierului timpuriu pe un important spațiu din stepele Eurasiei.

Tabelul sinoptic al materialului antropologic
din necropola Cazaclia *

Nr. d/o	numărul mormântului	sex	vârsta
1	1	nedeterminat	15 - 16 ani
2	2	femeie	20 - 35 ani
3	3	bărbat	24 ani
4	4	bărbat	35 - 45 ani
5	5	bărbat	20 - 25 ani
6	7	nedeterminat	11 - 12 ani
7	8	copil	2 - 3 ani
8	9	bărbat	20 - 30 ani
9	11	bărbat	35 - 45 ani
10	13	bărbat	45 - 55 ani
11	14	femeie	20 - 35 ani
12	15	bărbat	35 - 45 ani
13	17	femeie	25 ani
14	19	femeie	16 - 19 ani
15	21	bărbat	25 ani
16	24	bărbat	45 - 55 ani
17	25	bărbat	45 - 55 ani
18	26	femeie	16 - 19 ani
19	27	bărbat	20 - 35 ani
20	29	femeie	20 - 35 ani
21	30	femeie	20 - 35 ani
22	31	femeie	20 - 35 ani
23	32	bărbat	50 - 60 ani
24	33	bărbat	45 - 55 ani
25	33/2	bărbat	45 - 55 ani
26	34	copil	9 - 10 ani
27	35	bărbat	20 - 35 ani

* Determinările au fost efectuate de N. D. Romanova (Moscova) și R. V. Orel (Chișinău).

Nr. d/o	numărul mormântului	sex	vârsta
28	36	bărbat	45 - 55 ani
29	37	bărbat	20 - 35 ani
30	39	femeie	20 - 35 ani
31	40	bărbat	45 - 55 ani
32	41	bărbat	45 - 55 ani
33	42	bărbat	16 - 19 ani
34	43	bărbat	45 - 55 ani
35	44	femeie	20 - 35 ani
36	46	bărbat	20 - 35 ani
37	47	copil	7 - 9 ani
38	50	femeie	20 - 35 ani
39	51	femeie	35 - 45 ani
40	52	bărbat	45 - 55 ani
41	54	femeie	20 - 35 ani
42	55	femeie	20 - 35 ani
43	56	bărbat	20 - 35 ani
44	57	bărbat	45 - 55 ani
45	58	bărbat	20 - 35 ani
46	59	bărbat	20 - 35 ani
47	60	bărbat	20 - 35 ani
48	61	bărbat	45 - 55 ani
49	62	bărbat	45 - 55 ani
50	63	bărbat	45 - 55 ani
51	64	femeie	16 - 19 ani
52	65	femeie	20 - 35 ani
53	66	femeie	20 - 35 ani
54	67	bărbat	35 - 45 ani
55	70	bărbat	20 - 35 ani
56	72	femeie	16 - 19 ani
57	73	femeie	35 - 45 ani
58	74	femeie	20 - 35 ani
59	75	femeie	20 - 35 ani

Concluziile antropologice suplimentare au fost efectuate de către colaboratorul Institutului de Antropologie al Ucrainei, L. Litvinova.

Cazaclia

- M. 1 - Femeie ??? (sexul determinat cu îndoieli), vârsta - juvenis.
- M. 2 - Posibil, femeie, nu mai mult de 25 ani.
- M. 5 - Femeie, 25 - 30.
- M. 6 - Femeie, 35 - 40.
- M. 7 - Copil, 12 - 14 ani.
- M. 8 - Copil, infantilis - I
- M. 11 - Bărbat, 25 - 30.
- M. 12 - Bărbat, 25 - 30.
- M. 13 - Bărbat, maturus.
- M. 14 - Copil, infantilis - II
- M. 15 - Bărbat, 40 - 45.
- M. 17 - Bărbat ?? (sexul determinat cu îndoieli), 35 - 40.
- M. 21 - Bărbat, 25 - 30.
- M. 25 - Femeie ??? (determinat cu îndoială), vârsta - 40 - 45 ani.
- M. 26 - Femeie ???, vârsta - juvenis - adultus.
- M. 27 - Bărbat ???, 25 - 30.
- M. 29 - Femeie, 20 - 22.
- M. 30 - Bărbat, 30 - 35.
- M. 33 - sch.1 - Bărbat, 40 - 45.
sch.2 - Femeie, 45 - 50.
- M. 35 - Femeie, până la 25 ani.
- M. 37 - Bărbat, 25 - 35.
- M. 39 - Sexul nedeterminat, vârsta - adultus.
- M. 42 - Femeie, 22 - 25.
- M. 43 - Bărbat, 35 - 40.
- M. 46 - r25 - 30.
- M. 50 - Sexul imposibil de determinat, vârsta - 40 - 50 ani.
- M. 52 - Bărbat, 50 - 55.
- M. 55 - Femeie, 22 - 25.
- M. 56 - Femeie, 30 - 35.

- M. 58 - Bărbat ???, vârsta - nu mai mult de 25 ani.
- M. 61 - Bărbat ???, 35 - 40.
- M. 64 - Femeie, vârsta - nu mai mult de 25 ani.
- M. 71 - Sexul imposibil de determinat, vârsta - adultus.
- M. 72 - Sexul imposibil de determinat, vârsta - juvenis - adultus.
- M. 74 - Femeie ???, vârsta - nu mai mult de 25 - 35 ani.
- M. 75 - Femeie, 45 - 50.
- M. ? - Femeie ???, 25 - 30.

Determinări paleozoologice
Resturile faunistice din necropola Cazaclia

M - 1

Vite mari cornute - 1

Ovicaprine - 1

Cal - 1

M - 2

Ovicaprine - 2/1

(fragmente de craniu)

M - 3

Ovicaprine - 9/1

Oameni - 2

M - 4

Ovicaprine - 1

M - 8

Ovicaprine - 7/3

(alcic)

M - 14

Vite mari cornute - 22/2

M - 19

Ovicaprine - 17/1

M - 26

Ovicaprine - 21/1

(fragmente de craniu)

M - 31

Ovicaprine - 27/1

(fragmente de craniu și dinți)

M - 32

Ovicaprine - 6/1

(maxilarul de jos și dinți)

M - 34

Vite mari cornute - 19/1

M - 35

Cal - 7/1

Inmormântarea 24

Ovicaprine - 3/1

Tumul II, M. 4

Cal - 3/1

Om - 2

Construcția 3

29 fragmente de oase calcinate

Morm. fără număr

Ovicaprine - 16/1

Morm. fără număr

Vite mari cornute - 6/1

La nécropole de la culture Belozerka de Cazaclia

Résumé

L'expédition "Bugeac" de l'Académie des Sciences de la République de Moldavie, effectuée pendant les années 1984-1985, a réalisé des fouilles de sauvetage dans la zone de construction des systèmes d'irrigation et hydroamélioration dans le sud de la République de Moldavie.

Pendant les fouilles on a découvert quelques complexes tumulaires depuis l'énéolithique jusqu'au Moyen Âge. On a recherché une nécropole tumulaire-plaine de la culture Belozerska près du village de Cazaclia, département Ciadîr Junga.

La nécropole de Cazaclia est située sur un plateau entre les rivières Ialpuș et Lunguța, dans la stêpe de Bugeac, région Nistru-Prut-Dunăre.

Les complexes étudiés à Cazaclia sont: un **tumulus** avec un seul tombeau principal, des tombeaux de la nécropole plane et des **tumuli** très nivelés.

La typologie des chambres funéraires est:

- a) rectangulaire;
- b) ovale;
- c) trapézoïdale.

Au fond des fosses on a trouvé des détails constructifs. Ce sont des fosses des palis en forme ronde en nombre de 4-12 et aussi des fosses rondes. Le rit principal est l'inhumation en position recroquevillé à droite ou à la gauche et très rare on a rencontré la position recroquevillé sur le dos. On peut compter encore un cas d'incinération. L'orientation des tombeaux est nord-sud, avec des petites déviations vers ouest ou vers est. Les crânes sont orientés vers sud, avec des déviations saisonnières, une caractéristique de la culture Belozerska.

La nécropole Cazaclia de la culture Belozerska, recherchée entière, est la plus grande des sites similaires de N-O de la Mer Noire, avec ces 80 tombeaux découvertes. La céramique découverte est représentée de la poterie brillante de coupes, des tasses, de cruches, dolia - formes caractéristiques en général pour cette culture.

On doit souligner les imports thraciens représentés par des bols, des coupes avec l'ornement incisé, rencontré aux monuments du Bas Danube. Aussi est remarquable l'influence des autres cultures.

Des matériaux de la nécropole provient une collection des pièces en bronze. Il s'agit des couteaux-poignards, avec les lames parallèles, typiques Belozerska, qui ont des analogies avec moules des ateliers Kardavinsk et Zavadonsk du Dniepre Inférieur. D'autre part à Cazaclia on a trouvé trois fibules sousmicéniennes (une en fer, deux en bronze) qui permettent annoncer leur provenance à la zone Est Méditerranéenne.

Une confirmation claire des liaisons de tribus Belozerska avec les cultures de

l'Europe Centrale, dans l'époque du bronze tardif est la découverte d'un couteau hallstattien courbé.

Les objets de parrure sont représentés par les anneaux en bronze, des perles en verre et en ambre jaune, caractéristique aux complexes funéraires Belozerska. Les pièces en verres sont de provenience locale. Les fibules en bronze en forme d'arche, les poignardes avec les lames parallèles permettent la datation de la nécropole dans les XIe - Xe siècles av. J. Chr. Les pièces en fer (fragment de fibule, lame de couteau) ont la même datation parce qu'un fibule analogue en fer a été trouvée dans la nécropole Saharna Tîglău, est datée dans le Xe siècle av. J. Chr., ou plus tard.

On a découvert aussi, des apliques en forme de cloche et un couteau courbe, qui ont analogies dans les trésors de Moldova Veche et Suseni et se datent dans Ha AI (sec. XIIe av. J. Chr.).

La découverte des telles pièces datables dans le complexe avec des formes céramiques permet un contour de la chronologie des monuments Belozerska dans le N-O de la Mer Noire.

On peut dater la nécropole Cazaclia, de la culture Belozerska, au milieu de la culture Babadag (I-II) du Bas Danube et aussi avec les cultures Chişinău-Corlăteni et Stoicovo-Cozia-Saharna-Solonceni (I) de la zone de silvo-stêpe, dans les siècles XIe-X^e av. J. Chr.

La nécropole Cazaclia a eu un caractère tumulaire-plane et d'après les dimensions et l'orientation des complexes funéraires on peut attester des éléments de distinction sociale.

On a signalé des différences entre les tombeaux "riches" et "pauvres" rencontrées, aussi, aux autres sites de la même culture, et on peut supposer l'existence des petites nécropoles "de familles" dans la grande nécropole.

Une caractéristique de la nécropole Cazaclia est représenté par les complexes rituels en forme des petites fossés rectangulaires, les surfaces rectangulaires (imitation de l'habitation), et la fosse ronde, peut être, un symbol solaire. Le culte du feu signalé et l'incinération partielle prouvent des liaisons compliquées avec les cultes indoariens et thraciques, dans l'époque.

Est possible que le rite funéraire de la culture Belozerska, maintenant en cours de discussion, a influencé la culture Noua, dont les nécropoles ont des analogies avec celles de la culture Belozerska.

Les matériaux de la nécropole Cazaclia présentent un point de départ pour résoudre des problèmes liés à la culte funéraire et à la culture Belozerska, en général.

Les études prouvent des compliquées relations entre les tribus de l'Europe Centrale et la population du nord de la Mer Noire.

Des futures recherches permettront une confirmation de l'influence de la culture Belozerska dans le processus de passage de l'époque du bronze tardif au Hallstatt, dans un grand espace des stêpes de l'Éurasie.

Explications des figures

- Fig. 1 La nécropole Cazaclia et les monuments archéologiques d'environs.
a - tumulus de la culture Belozerka, b-c - la nécropole tumulaire/plane, d - tumulus des différentes cultures, e - tumulus solitaire dans la vallée de la rivière Lunguța, f - agglomérations de l'âge du bronze tardif.
- Fig. 2 Le plan général de la nécropole des environs de Cazaclia.
- Fig. 3 Le plan et les profils du tumulus 7.
- Fig. 4 1 Tb (tombe) 1 Tum (tumulus) 7; 2 coupe dans Tb. 1, Tum. 7.
- Fig. 5 La nécropole plane. 1 Tb. 1; coupe Tb. 1; 3 tasse Tb. 1; 4 coupe Tb. 1; 5 fibule Tb. 1; 6 applique Tb. 2; 7 coupe Tb. 2; 8 Tb. 2; 9 perles Tb. 2; 10 perles Tb. 1.
- Fig. 6 1 pierre à aiguiser; 3 Tb. 5; 4 perles Tb. 5; 5 perles Tb. 5; 6 Tb. 4; 7 coupe Tb. 4; 8-9 anneau de boucle Tb. 5; 10 coupe Tb. 4; 11 jarre Tb. 4; 12 Tb. 6; 13 perles Tb. 6; 14 perles Tb. 3; 15 perles Tb. 6.
- Fig. 7 1 Tb. 13; 2 Tb. 8; 3 Tb. 9; 4 perles Tb. 7; 5 anneaux et perle Tb. 9; 6 coupe Tb. 10; 7 Tb. 10; 8 tasse Tb. 10; 9 tasse Tb. 11; 10 Tb. 11.
- Fig. 8 1 Tb. 13; 2 tasse Tb. 13; 3 coupe Tb. 13; 4 Tb. 12; 5 Tb. 14; 6 vase d'argile Tb. 14; 7 fibule Tb. 14; 8 coupe Tb. 14; 9 perles d'ambre jaune Tb. 14; 10 perles de verre Tb. 14.
- Fig. 9 1 Tb. 15; 2 Tb. 18; 3 Tb. 19; 4 Tb. 16; 5 tasse Tb. 16; 6 vase d'argile Tb. 19; 7 perles Tb. 16; 8 Tb. 17; 9 jarre Tb. 17.
- Fig. 10 1 Tb. 20; 2 Tb. 21; 3 Tb. 22; 4 coupe Tb. 20; 5 Tb. 25; 6 Tb. 23; 7 anneau Tb. 25; 8 Tb. 24.
- Fig. 11 1 Tb. 26; 2 couteau Tb. 27; 3 rivet de couteau Tb. 27; 4 Tb. 27; 5 coupe Tb. 26; 6 perles Tb. 27; 7 coupe Tb. 27; 8 écuelle Tb. 26; 9 perle d'ambre jaune Tb. 27.
- Fig. 12 1 Tb. 30; 2 Tb. 28; 3 Tb. 29; 4 coupe Tb. 30; 5 cruche Tb. 30; 6 couteau Tb. 31; 7 perles Tb. 31; 8 vase d'argile Tb. 31; 9 Tb. 31; 10 perles Tb. 29.
- Fig. 13 1 Tb. 32; 2 coupe Tb. 32; 3 coupe Tb. 32; 4 jarre Tb. 33; 5 Tb. 33.
- Fig. 14 1 Tb. 34; 2 coupe Tb. 34; 3 coupe Tb. 34; 4 tasse Tb. 34; 5 couteau Tb. 34; 6 tasse Tb. 34; 7 polisseur fragmentaire Tb. 34; 8 couteau Tb. 35; 9 Tb. 35; 10 Tb. 36; 11 perles Tb. 35.

Fig. 15 1 Tb. 37; 2 Tb. 38; 3 Tb. 40; 4 Tb. 41; 5 coupe Tb. 41; 6 Tb. 42; 7 coupe Tb. 41; 8 Tb. 43; 9 coupe Tb. 42.

Fig. 16 1 Tb. 39; 2 cruche Tb. 39; 3 écuëlle Tb. 39; 4 perles Tb. 39; 5 coupe Tb. 39; 6 couteau Tb. 39; 7 jarre Tb. 39.

Fig. 17 1 Tb. 50; 2 Tb. 44; 3 Tb. 47; 4 flèches Tb. 49; 5 Tb. 45; 6 Tb. 46; 7 manchon d'une lance Tb. 49; 8 Tb. 48; 9 Tb. 49.

Fig. 18 1 Tb. 51; 2 Tb. 52; 3 Tb. 53; 4 anneau Tb. 51; 5 coupe Tb. 54; 6 anneau Tb. 51; 7 couteau en etat fragmentaire Tb. 54; 8 tasse Tb. 54; 9 Tb. 54.

Fig. 19 1 Tb. 55; vase Tb. 55; 3 perles Tb. 55; 4 fibule Tb. 55; 5 tasse Tb. 55; 6 vase Tb. 56; 7 applique Tb. 56; 8 fragment d'un anneau Tb. 56; 9 meule Tb. 56; 10 Tb. 56.

Fig. 20 1 Tb. 57; 2 Tb. 58; 3 Tb. 59; 4 Tb. 63; 5 Tb. 61; 6 Tb. 60.

Fig. 21 1 Tb. 64; 2 couteau Tb. 64; 3 jarre Tb. 64; 4 perles Tb. 64; 5 coupe Tb. 64; 6 Tb. 62; 7 stèle découverte dans la nécropole; 8 stèle Tb. 62.

Fig. 22 1 Tb. 65; 2 Tb. 66; 3 Tb. 69; 4 Tb. 67; 5 Tb. 68; 6 tasse Tb. 69; 7 Tb. 70.

Fig. 23 1 Tb. 71; 2 tasse Tb. 71; 3 coupe Tb. 72; 4 Tb. 72; 5 Tb. 74; 6 coupe Tb. 74; 7 coupe Tb. 73; 8 Tb. 73.

Fig. 24 1 Tb. 75; 2 Tb. 76; 3 Tb. 77; 4 Tb. 78; 5 Tb. 79.

Fig. 25 La carte des monuments appartenant à la culture Belozerk de l'interfluve Prut-Nistru (Prout-Dniestr). a - tumulus solitaire, b - agglomerations tumulaires, c - nécropoles tumulaires/planes, d - tombeaux solitaires. 1 Budurgeli, 2 Vasilievka, 3 Zaliznicinoe, 4 Kalcevo, 5 Balaban, 6 Taraclia, 7 Cazaclia, 8 Cazaclia I, 9 Dzinilor, 10 Strumok, 11 Baştanovka, 12 Kociokovatoe, 13 Divizia, 14 Şirokoe, 15 Hadjilar, 16 Olăneşti, 17 Limanskoe, 18 Olăneşti II, 19 Novo Kotovsk, 20 Hlinnoe, 21 Suclea, 22 Parcani, 23 Pohrebea, 24 Calfa, 25 Petreşti, 26 Cairaclia.

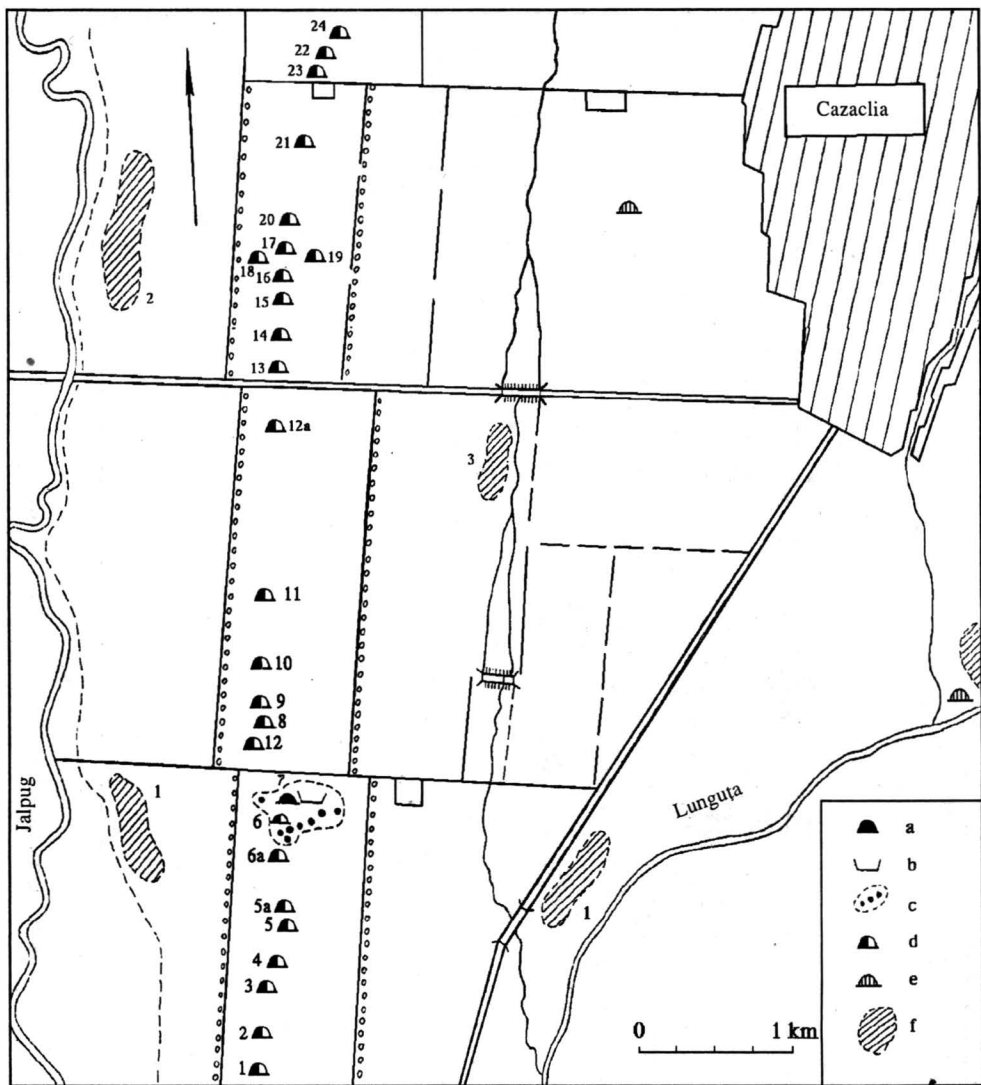

Fig. 1

Necropola de la Cazacia și monumentele arheologice din împrejurimi.
 a tumul al culturii Belozerka, b-c necropola tumulară/plană,
 d tumuli ai-altor culturi, e tumul izolat în valea râului Lunguța,
 f așezări din epoca Bronzului târziu.

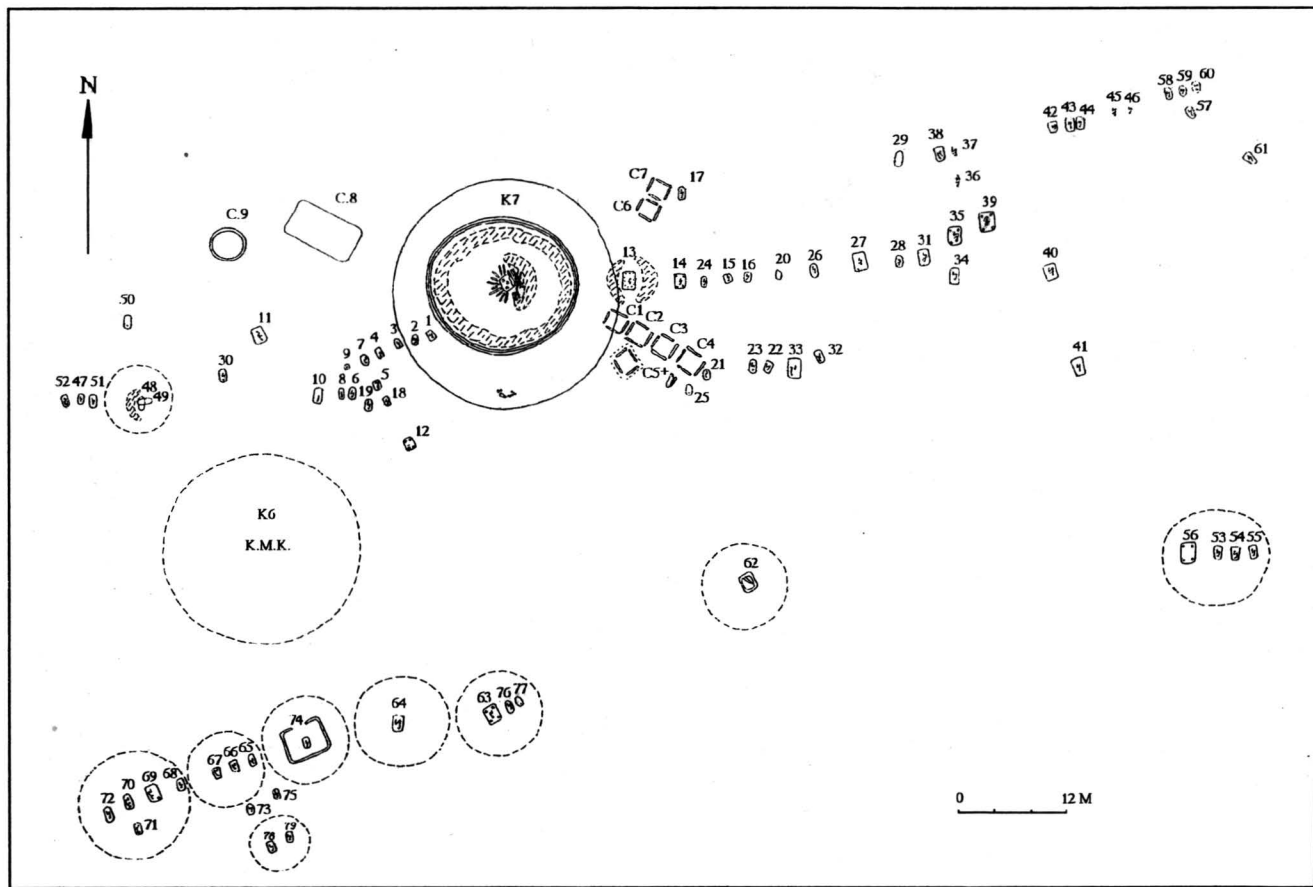

Fig. 2
Planul general al necropolei de lângă satul Cazaclia .

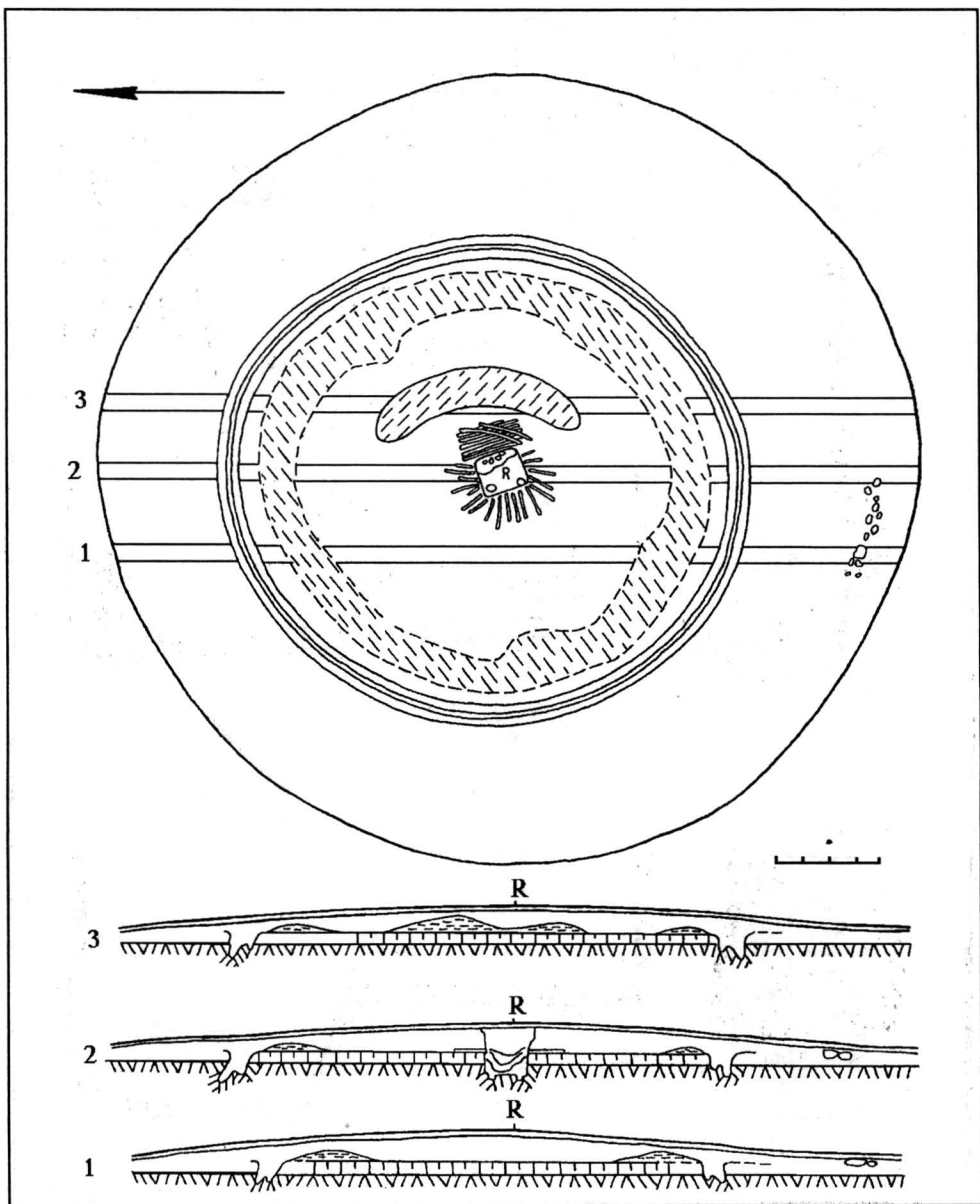

Fig. 3
Planul și profilele T. 7

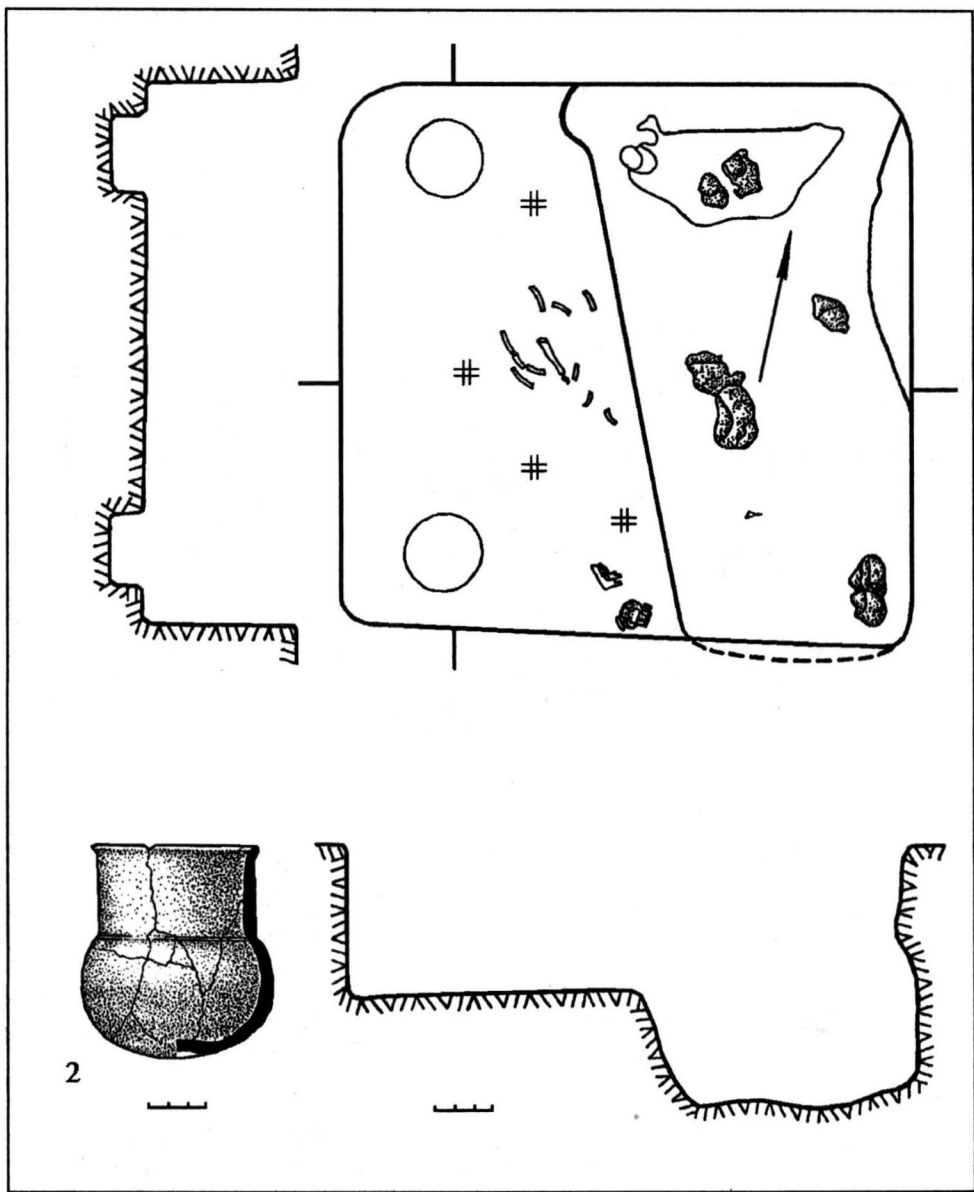

Fig. 4
 1 - M. 1, T. 7; 2 - cupa din M.1, T. 7.

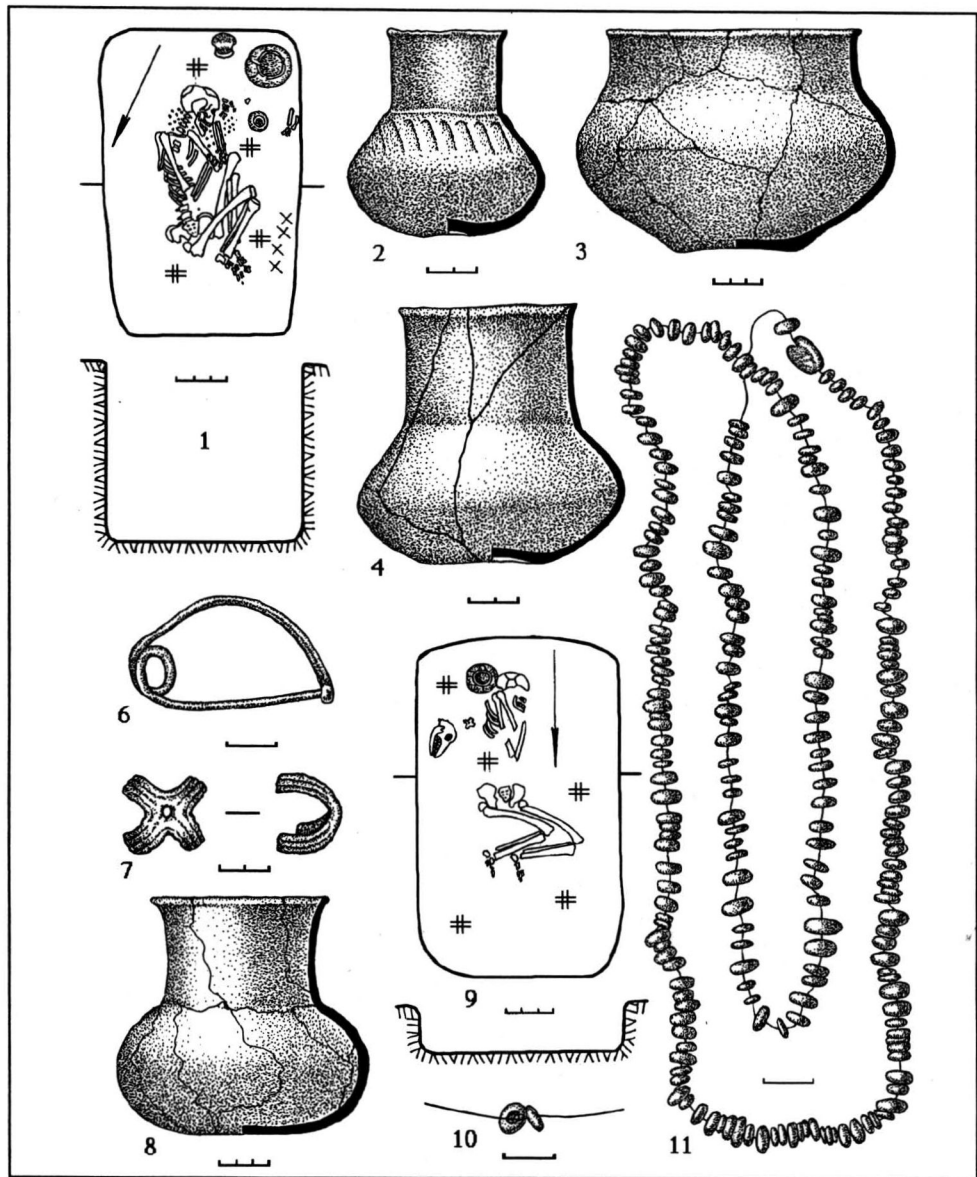

Fig. 5 Necropola plană.

1 - M. 1; 2 - cupă (M. 1); 3 - ceașcă (M. 1); 4 - cupă (M. 1); 5 - fibulă (M. 1); 6 - aplică (M. 2); 7 - cupă (M. 2); 8 - M. 2; 9 - mărgelă (M. 2); 10 - mărgelă (M. 1).

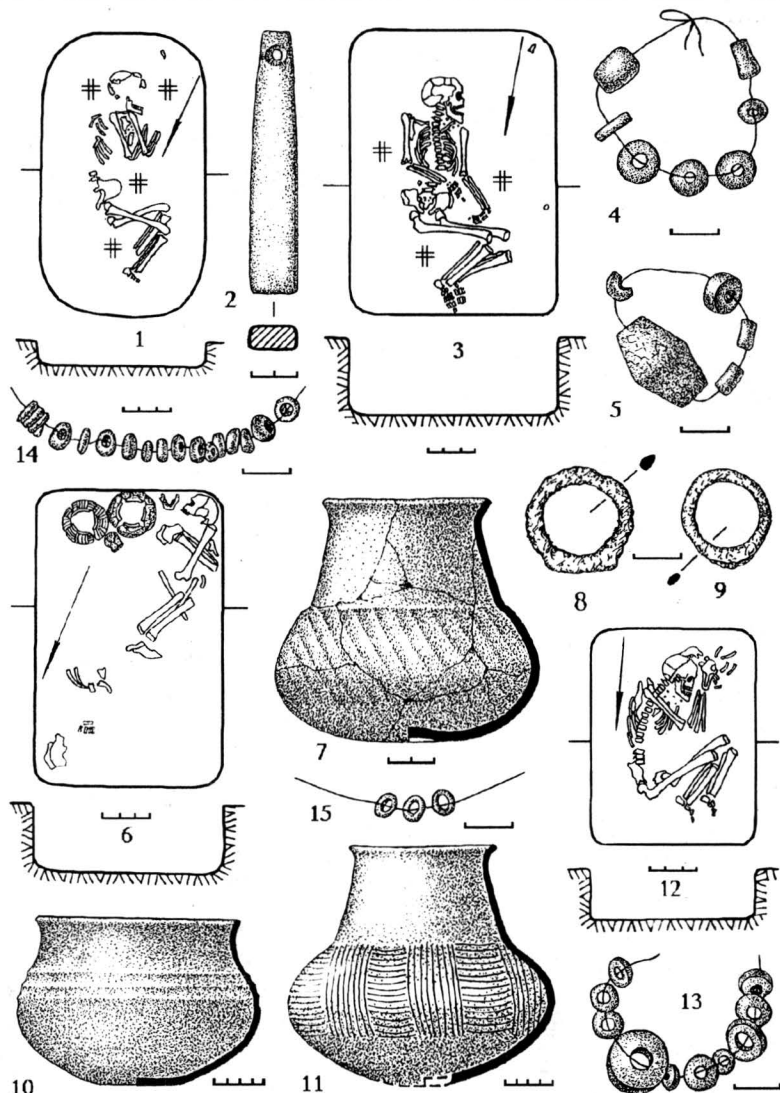

Fig. 6

1 - M. 3; 2 - cute (M. 3); 3 - M. 5; 4 - mărgele (M. 5); 5 - mărgele (M. 5),
 6 - M. 4; 7 - cupă (M. 4); 8-9 - inele de buclă (M. 5); 10 - cupă (M. 4);
 11 - chiup (M. 4); 12 - M. 6; 13 - mărgele (M. 6); 14 - mărgele (M. 3);
 15 - mărgele (M. 6).

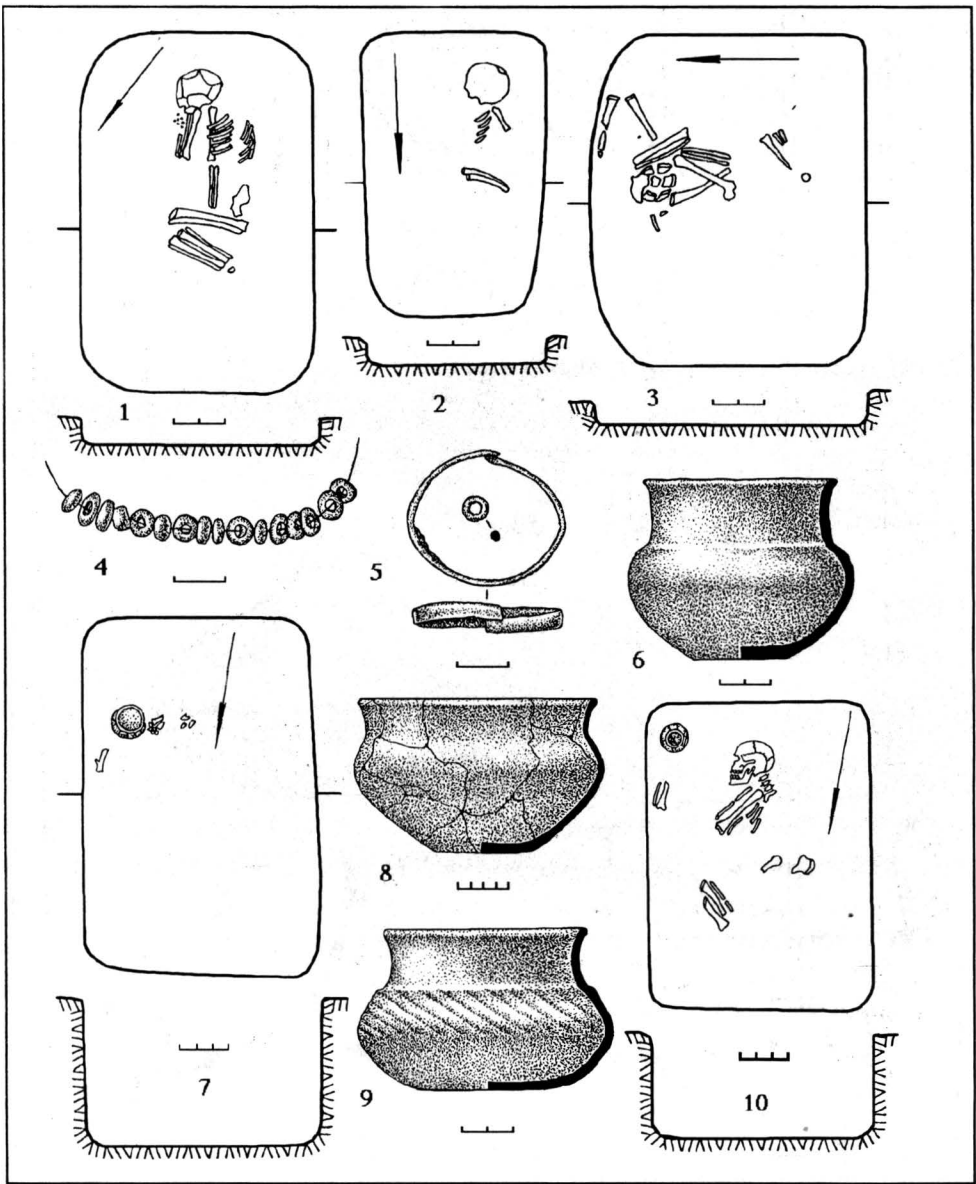

Fig. 7

1 - M. 7; 2 - M. 8; 3 - M. 9; 4 - mărgele (M. 7); 5 - inele și mărgică (M. 9); 6 - cupă (M. 10); 7 - M. 10; 8 - ceașcă (M. 10); 9 - ceașcă (M. 11); 10 - M. 11

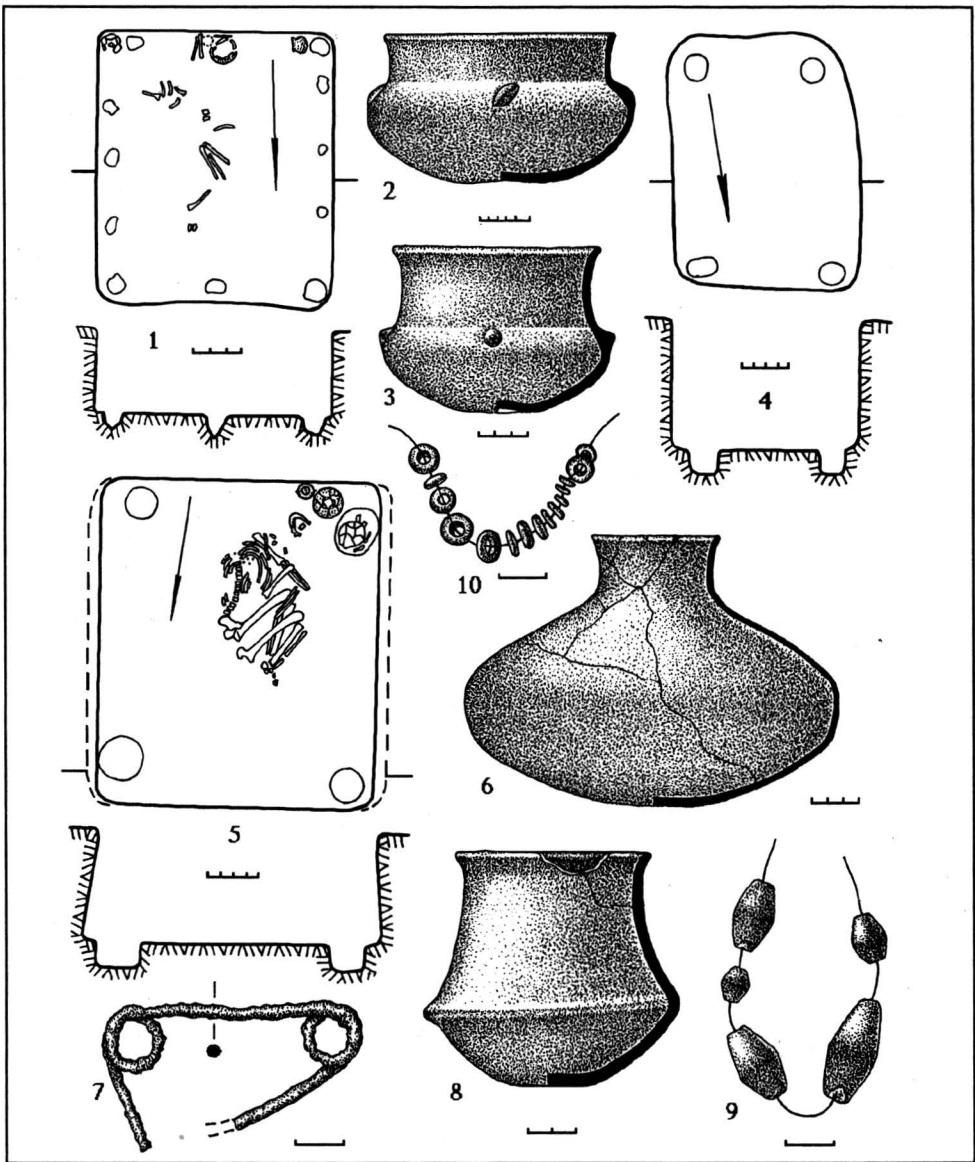

Fig. 8

1 - M. 13; 2 - ceașcă (M. 13); 3 - cupă (M. 13); 4 - M. 12; 5 - M. 14;
 6 - vas de lut (M. 14); 7 fibulă (M. 14); 8 - cupă (M. 14);
 9 - mărgelile de chihlimbar (M. 14); 10 - mărgelile de sticlă (M. 14).

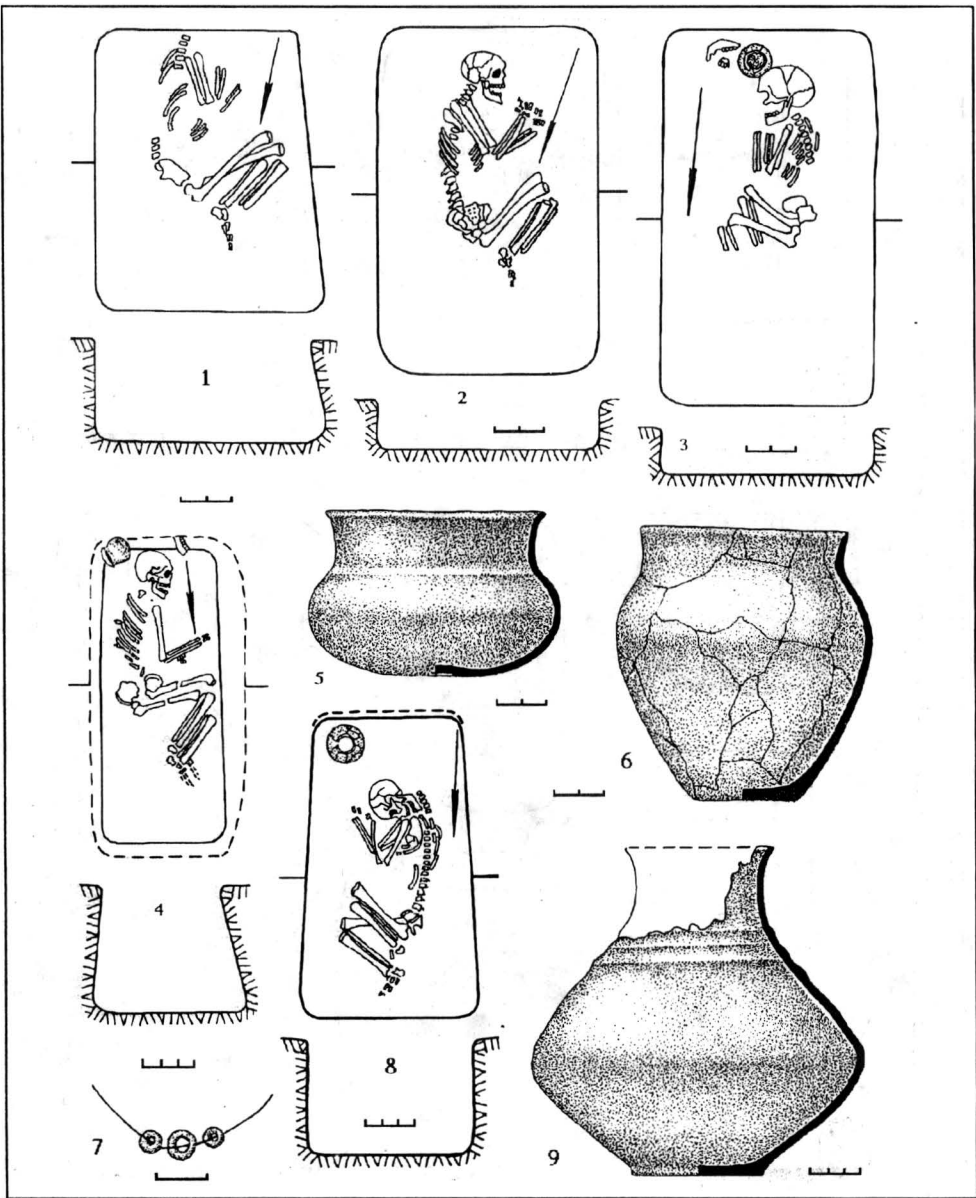

Fig. 9

1 - M. 15; 2 - M. 18; 3 - M. 19; 4 - M. 16; 5 - ceașcă (M. 16);
6 - vas de lut (M. 19); 7 - mărgelile (M. 16); 8 - M. 17; 9 - chiup (M. 17).

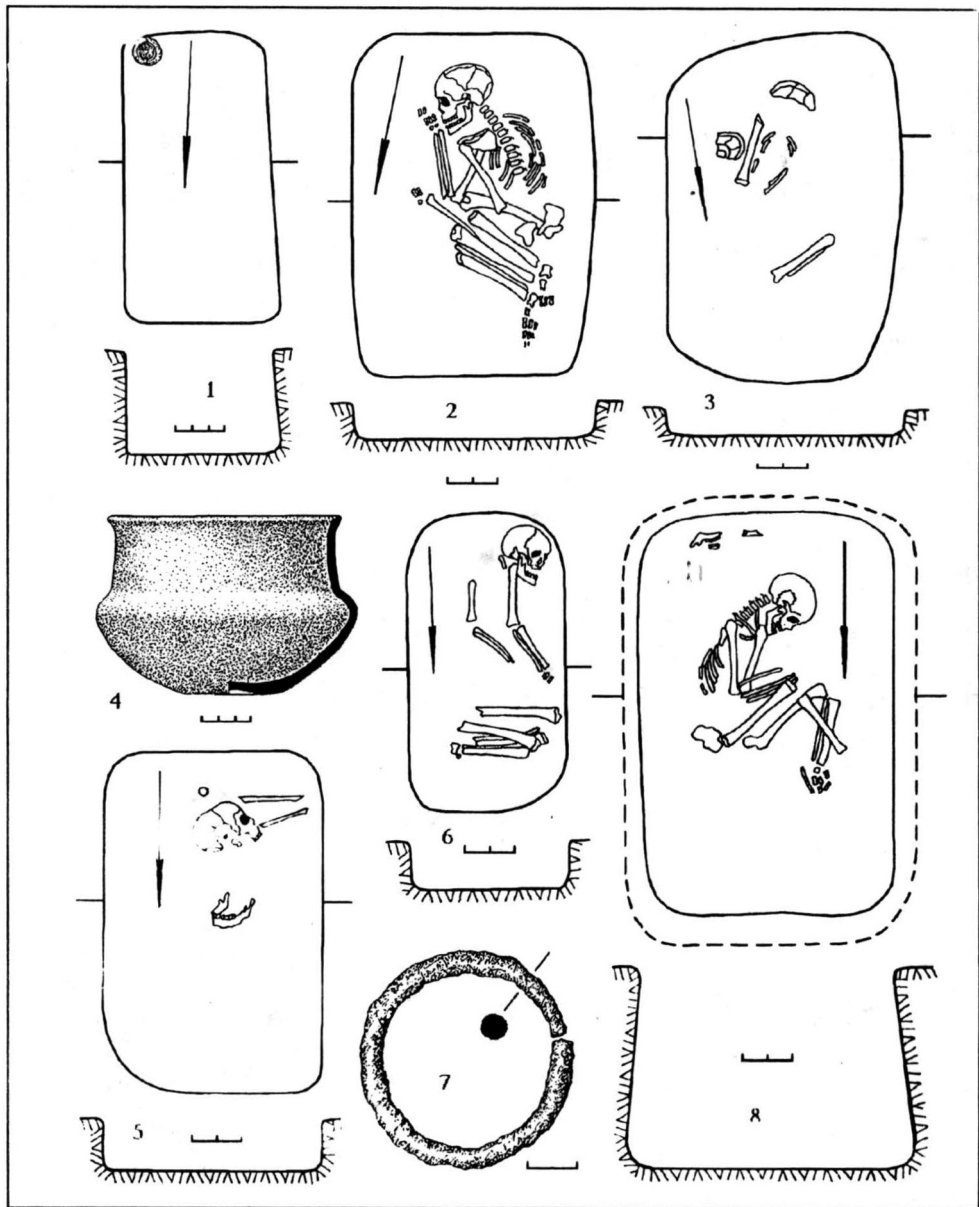

Fig. 10

1 - M. 20; 2 - M. 21; 3 - M. 22; 4 ceașcă (M. 20); 5 - M. 25; 6 - M. 23;
7 - inel (M. 25); 8 - M. 24.

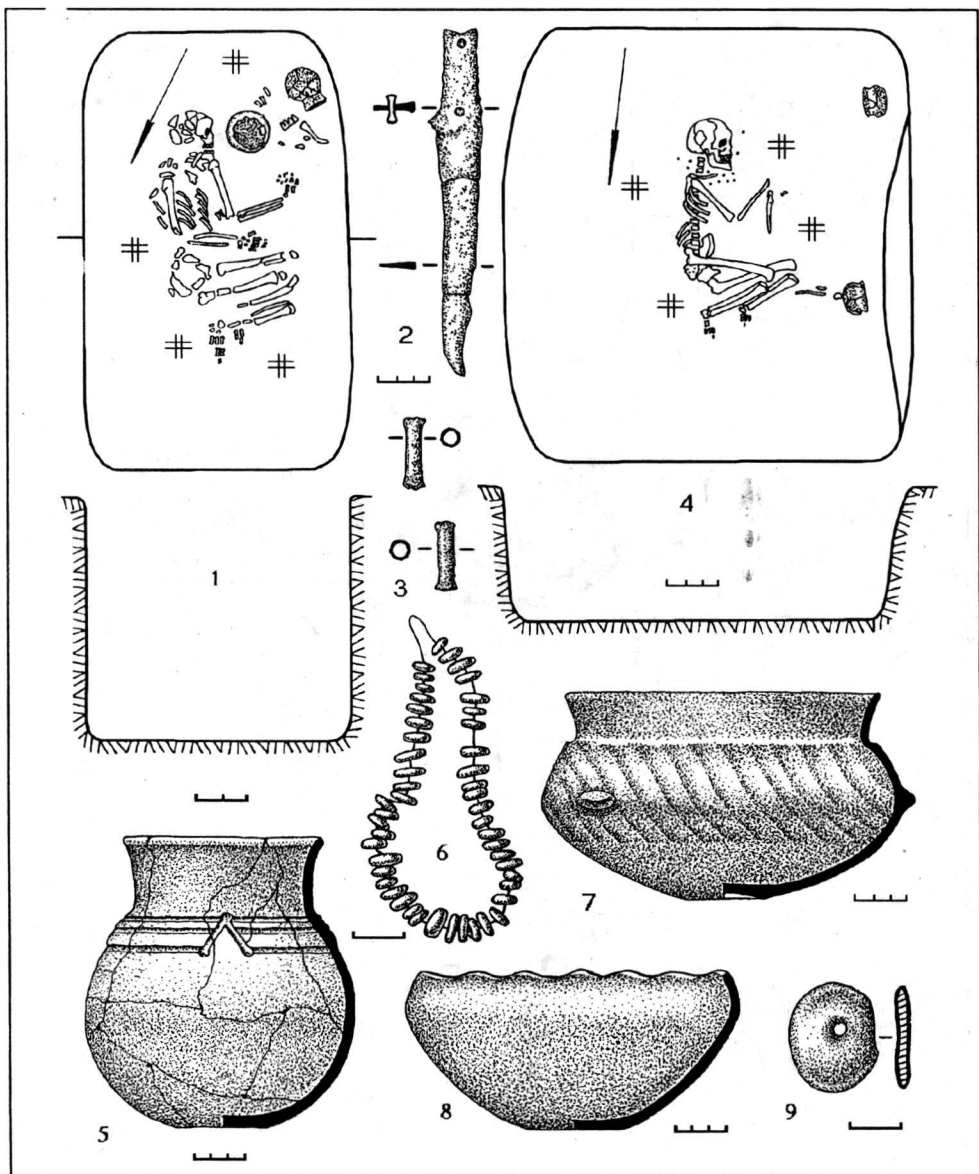

Fig. 11

1 - M. 26; 2 - cuțit (M. 27); 3 - nit pentru cuțit (M. 27); 4 - M. 27;
 5 - cupă (M. 26); 6 - mărgelă (M. 27); 7 - ceașcă (M. 27); 8 - strachină (M. 26);
 9 - mărgică de chihlimbar (M. 27).

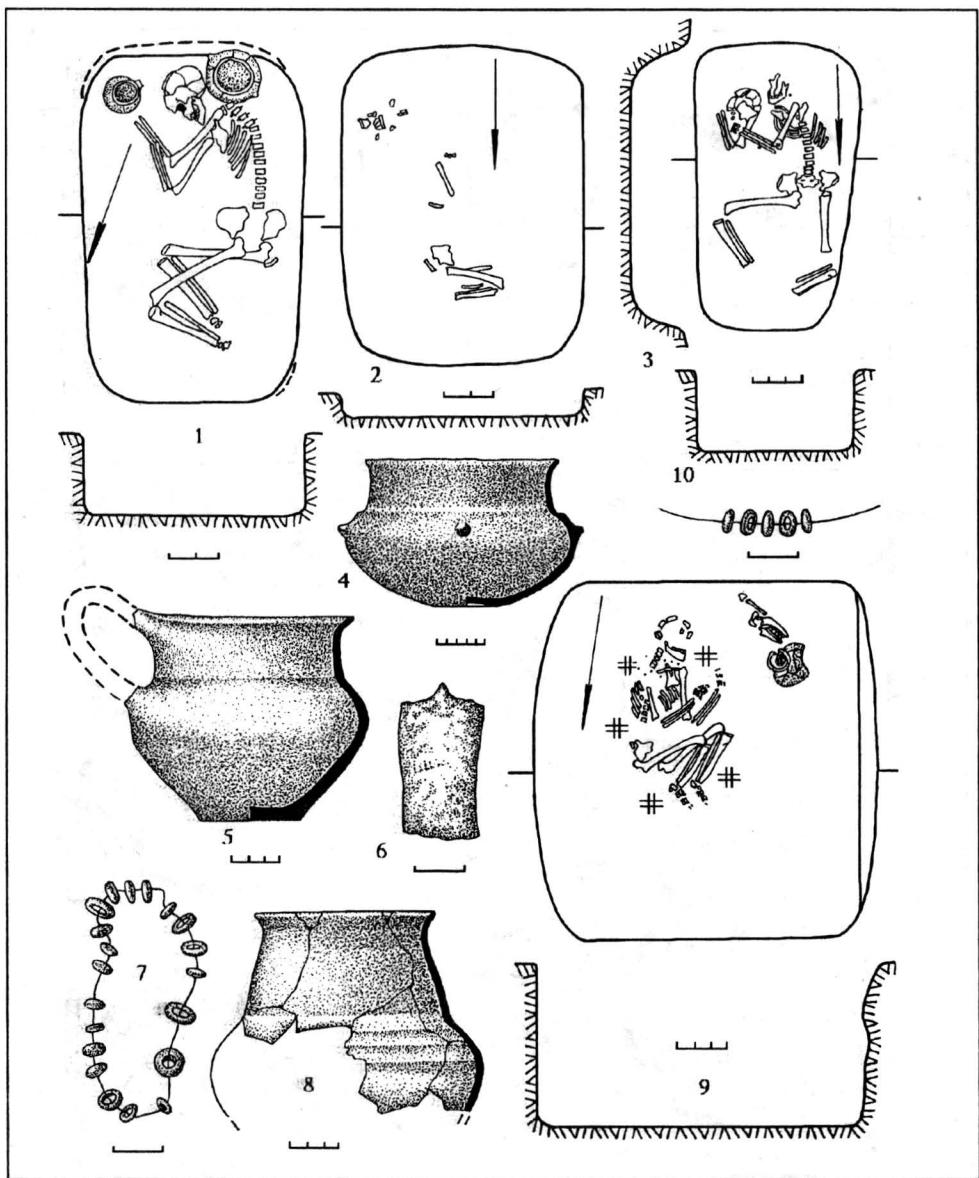

Fig. 12

1 - M. 30; 2 - M. 28; 3 - M. 29; 4 - ceașcă (M. 30); 5 - cană (M. 30);
 6 - cuțit (M. 31); 7 - mărgelile (M. 31); 8 - vas de lut (M. 31); 9 - M. 31;
 10 - mărgelile (M. 29).

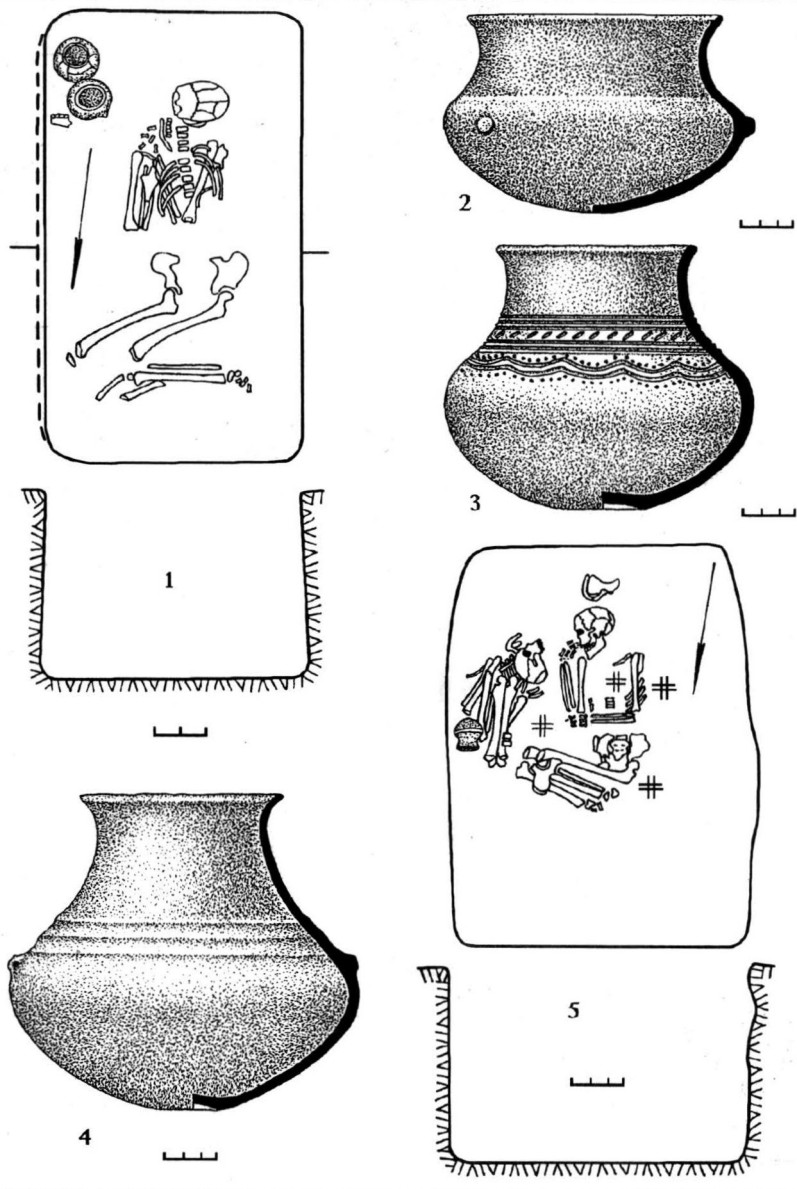

Fig. 13

1 - M. 32; 2 - ceașcă (M. 32); 3 - cupă (M. 32); 4 - chiup (M. 33); 5 - M. 33.

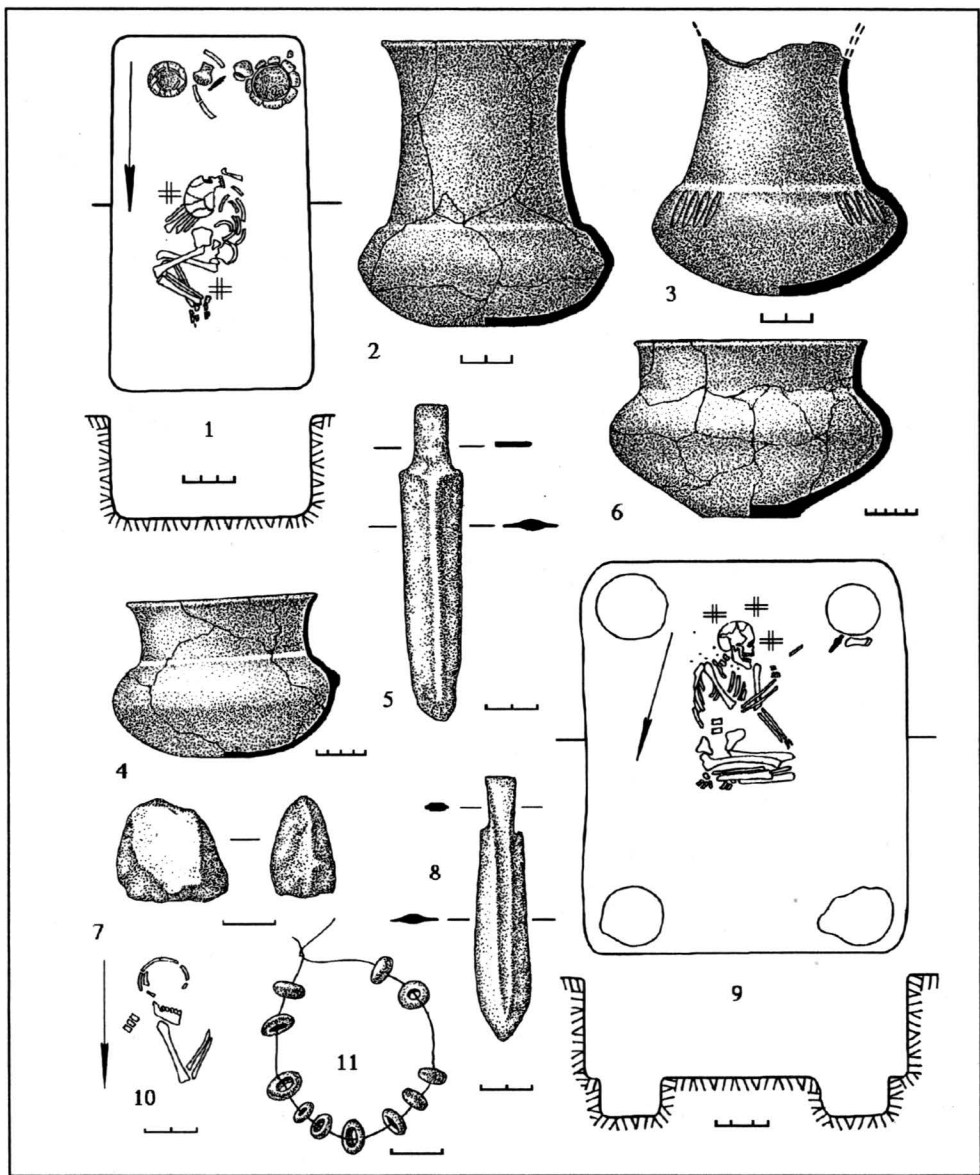

Fig. 14

1 - M. 34; 2 - cupă (M. 34); 3 - cupă (M. 34); 4 - ceașcă (M. 34); 5 - cuțit (M. 34);
 6 - ceașcă (M. 34); 7 - fragment de lustruit (M. 34); 8 - cuțit (M. 35); 9 - M. 35;
 10 - M. 36; 11 - mărgelă (M. 35).

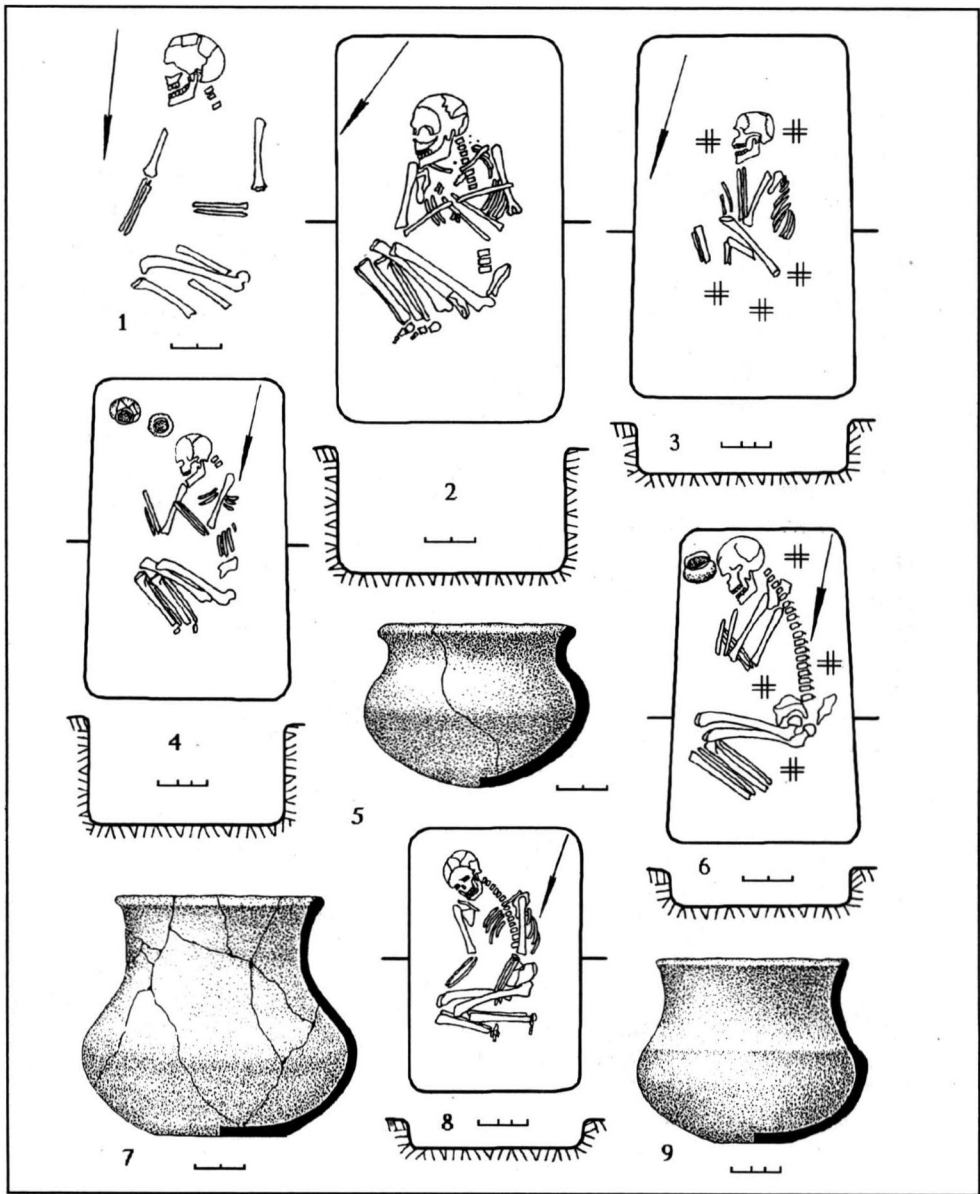

Fig. 15

1 - M. 37; 2 - M. 38; 3 - M. 40; 4 - M. 41; 5 - cupă (M. 41); 6 - M. 42;
 7 - cupă (M. 41); 8 - M. 43; 9 - cupă (M. 42).

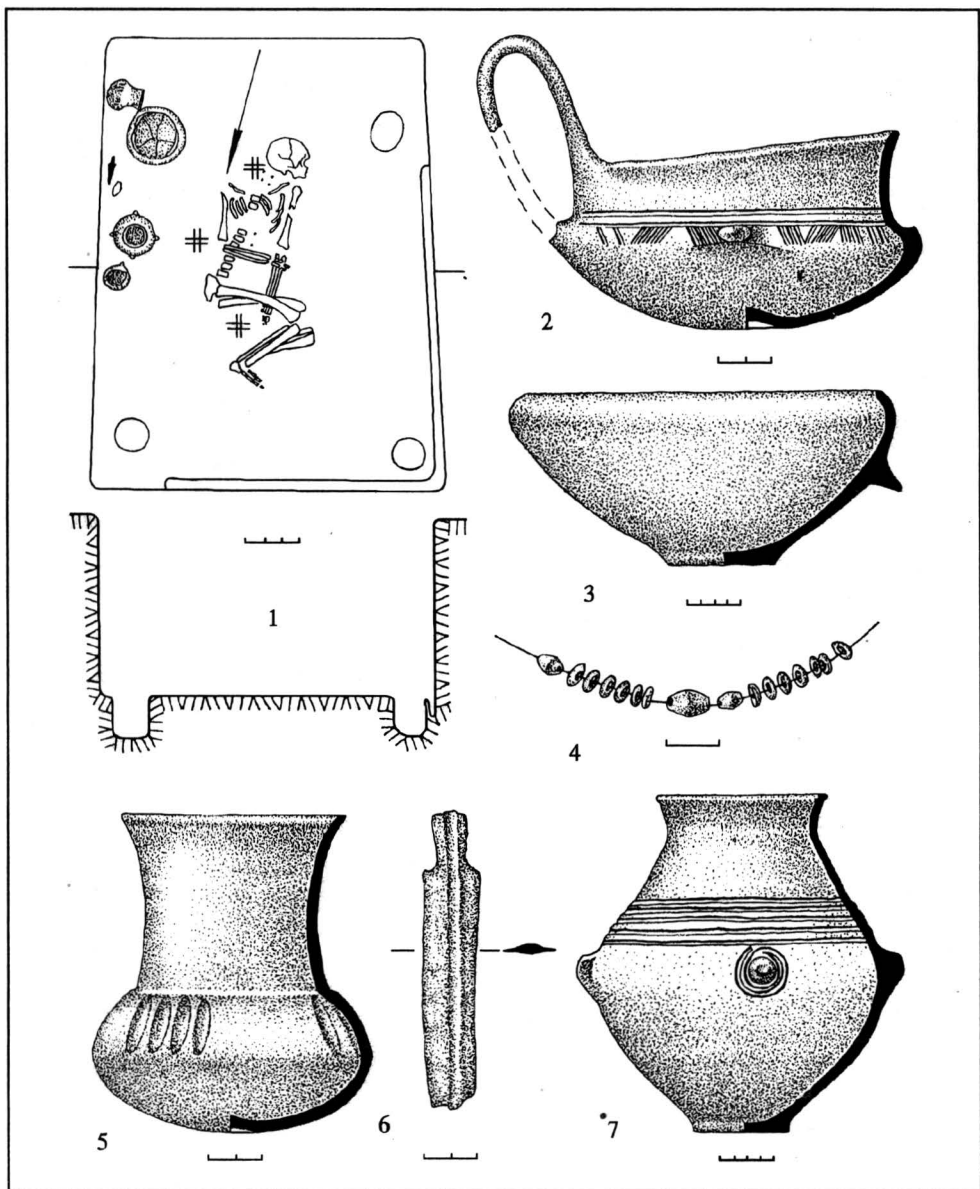

Fig. 16

1 - M. 39; 2 - cană (M. 39); 3 - strachină (M. 39); 4 - mărgelile (M. 39);
5 - cupă (M. 39); 6 - cuțit (M. 39); 7 - chiup (M. 39).

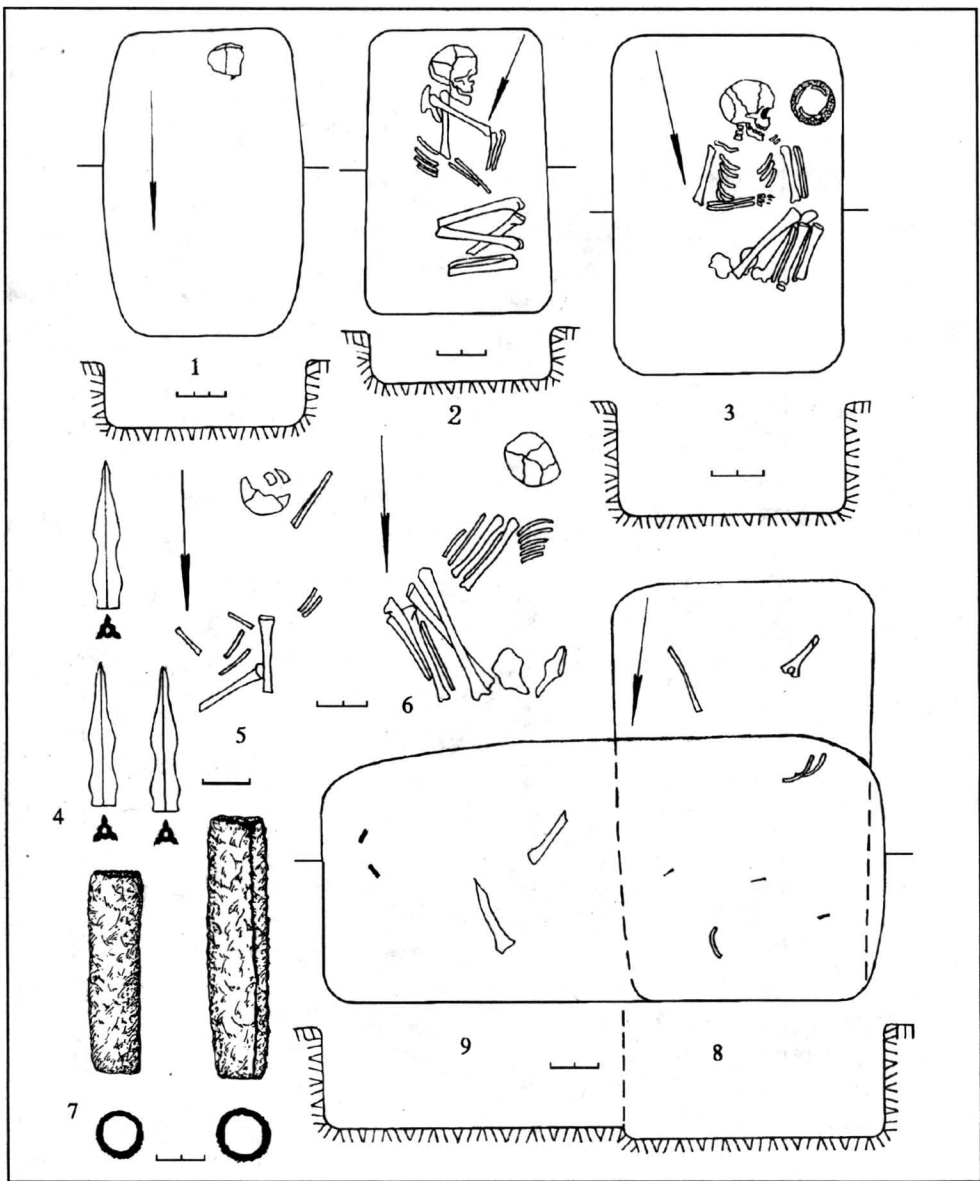

Fig. 17

1 - M. 50; 2 - M. 44; 3 - M. 47; 4 - săgeți (M. 49); 5 - M. 45; 6 - M. 46;
7 - manșon de lance (M. 49); 8 - M. 48; 9 - M. 49.

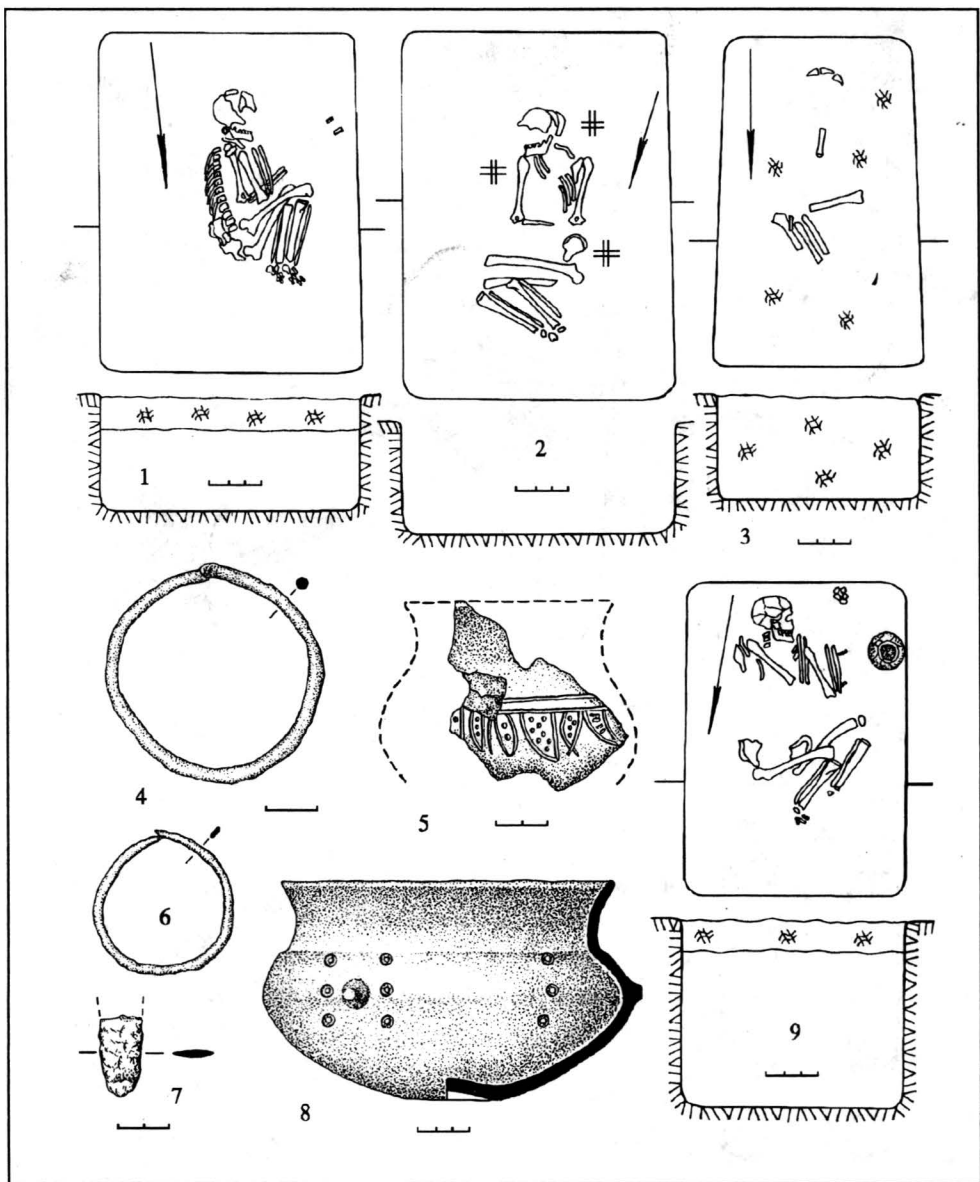

Fig. 18

1 - M. 51; 2 - M. 52; 3 - M. 53; 4 - inel (M. 51); 5 - cupă (M. 54); 6 inel (M. 51);
7 - fragment de cuțit (M. 54); 8 - ceașcă (M. 54); 9 - M. 54.

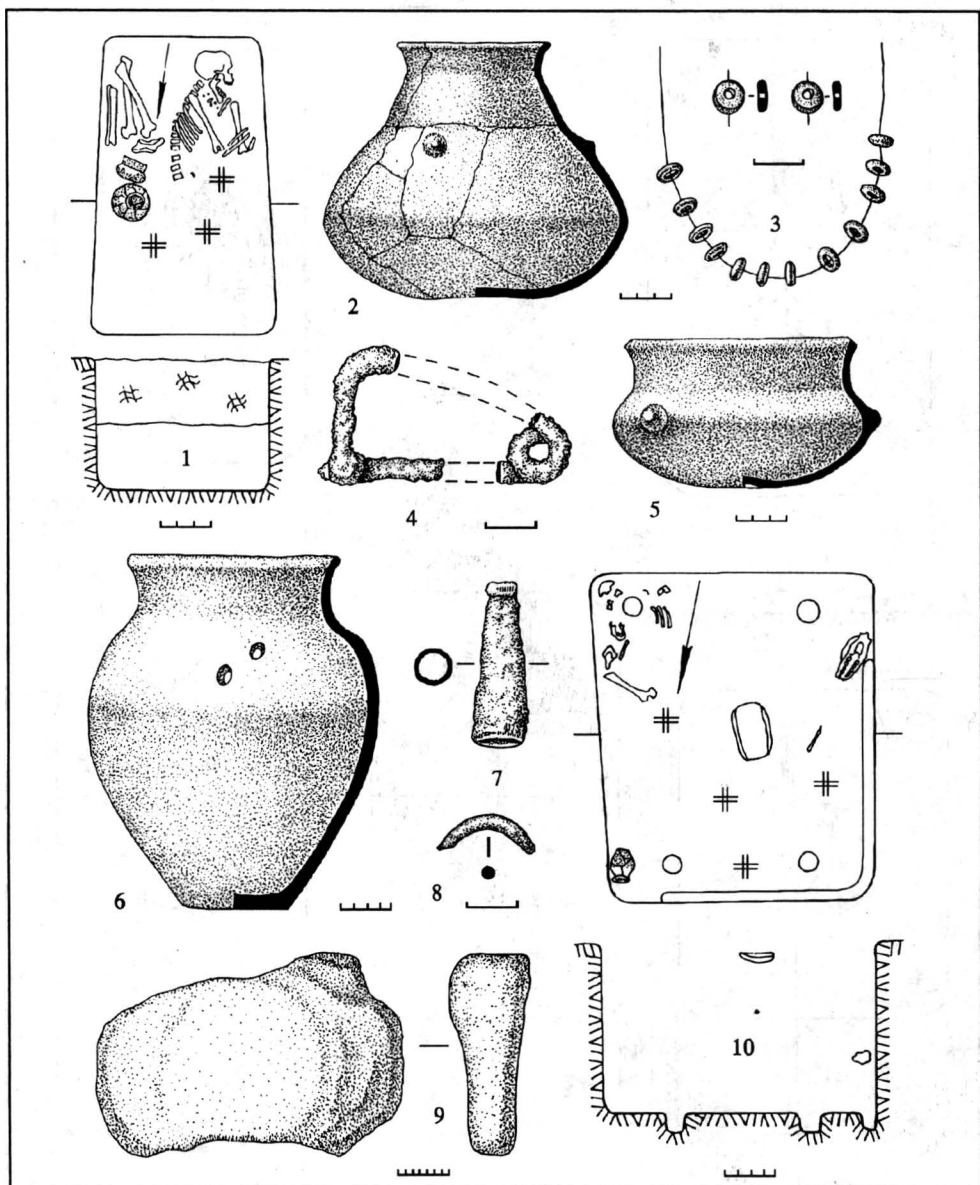

Fig. 19

1 - M. 55; 2 - vas (M. 55); 3 - mărgele (M. 55); 4 - fibulă (M. 55);
 5 - ceașcă (M. 55); 6 - vas (M. 56); 7 - aplică (M. 56); 8 - fragment de inel (M. 56);
 9 - rășniță (M. 56); 10 - M. 56.

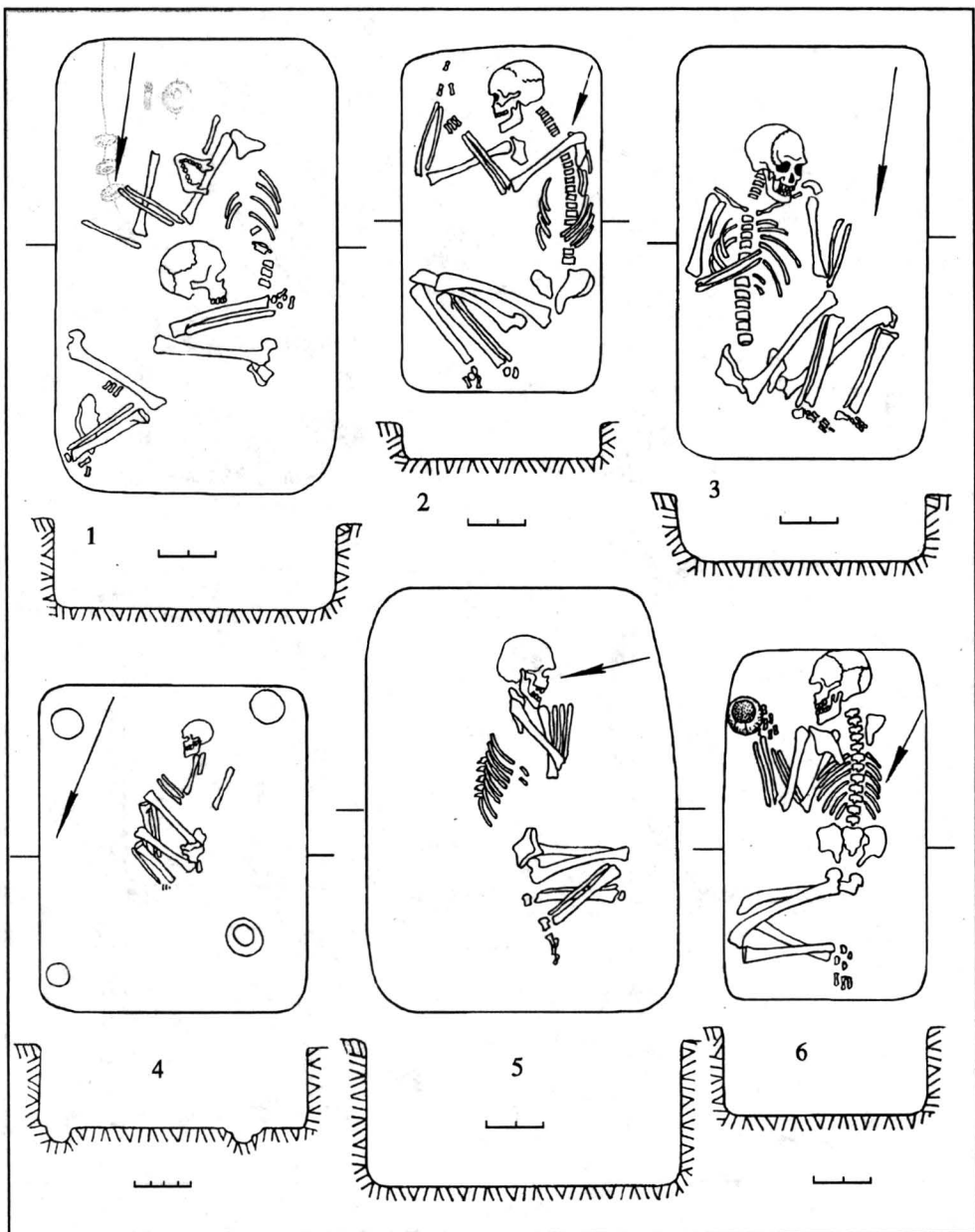

Fig. 20

1 - M. 57; 2 - M. 58; 3 - M. 59; 4 - M. 63; 5 - M. 61; 6 - M. 60.

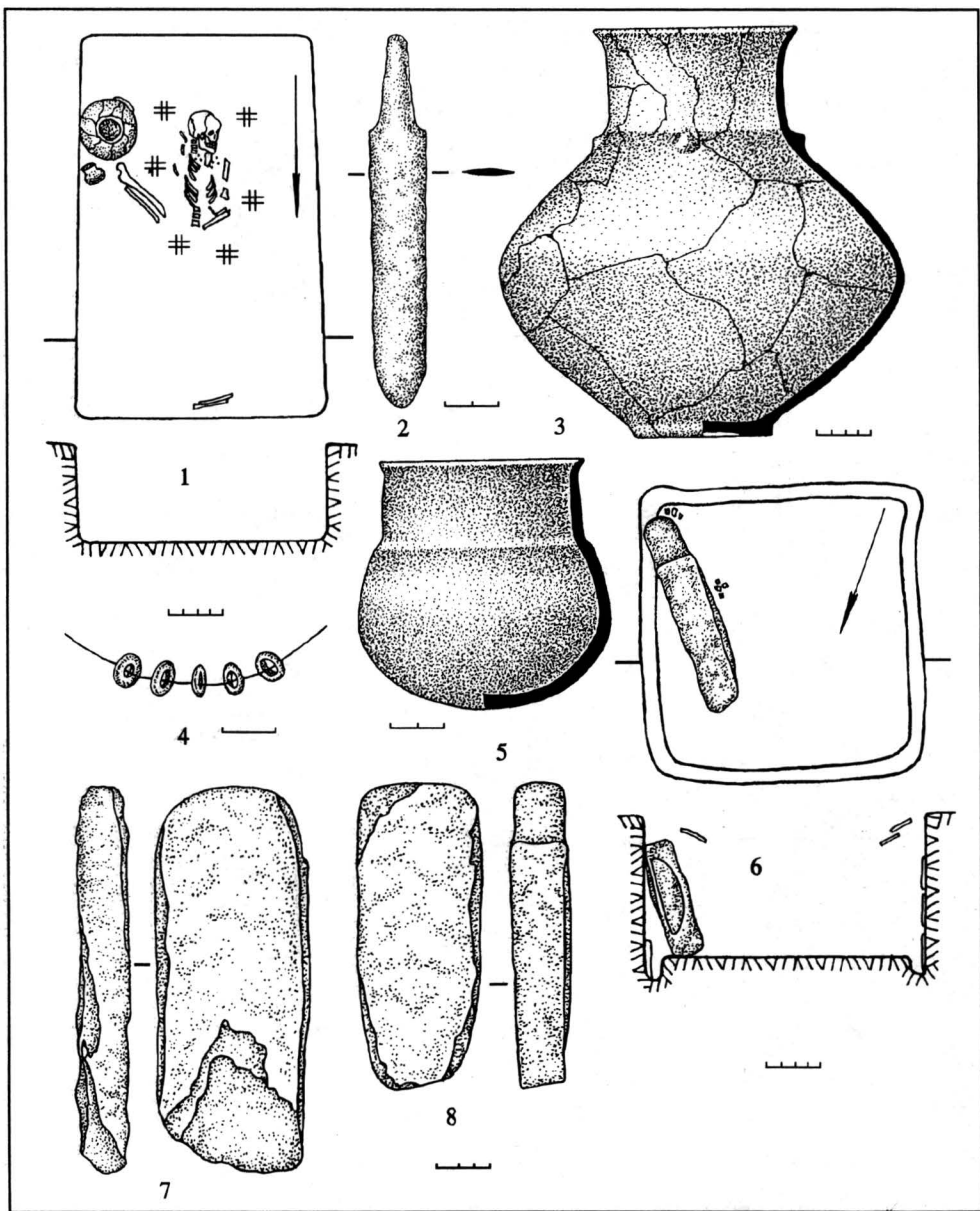

Fig. 21

1 - M. 64; 2 - cuțit (M. 64); 3 - chiup (M. 64); 4 - mărgelile (M. 64);
 5 - cupă (M. 64); 6 - M. 62; 7 - stelă de pe suprafața necropolei; 8 - stelă (M. 62).

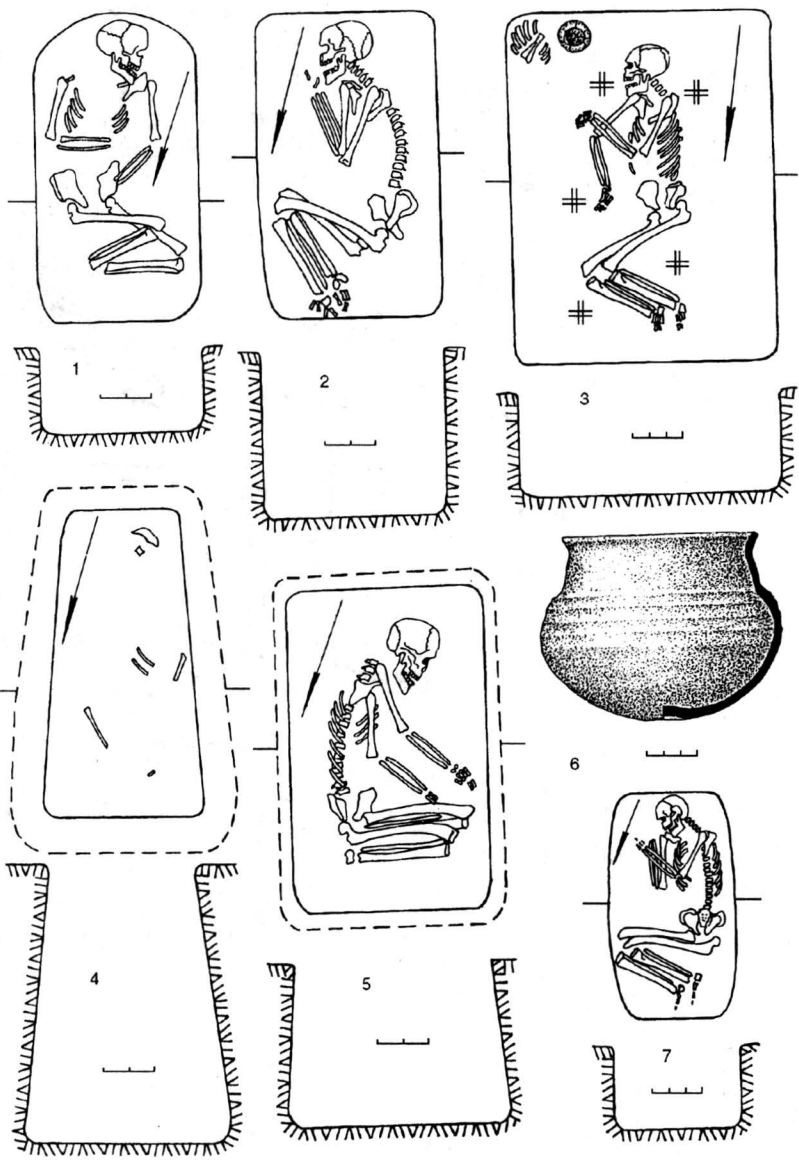

Fig. 22

1 - M. 65; 2 - M. 66; 3 - M. 69; 4 - M. 67; 5 - M. 68;
 6 - ceașcă (M. 69); 7 - M. 70.

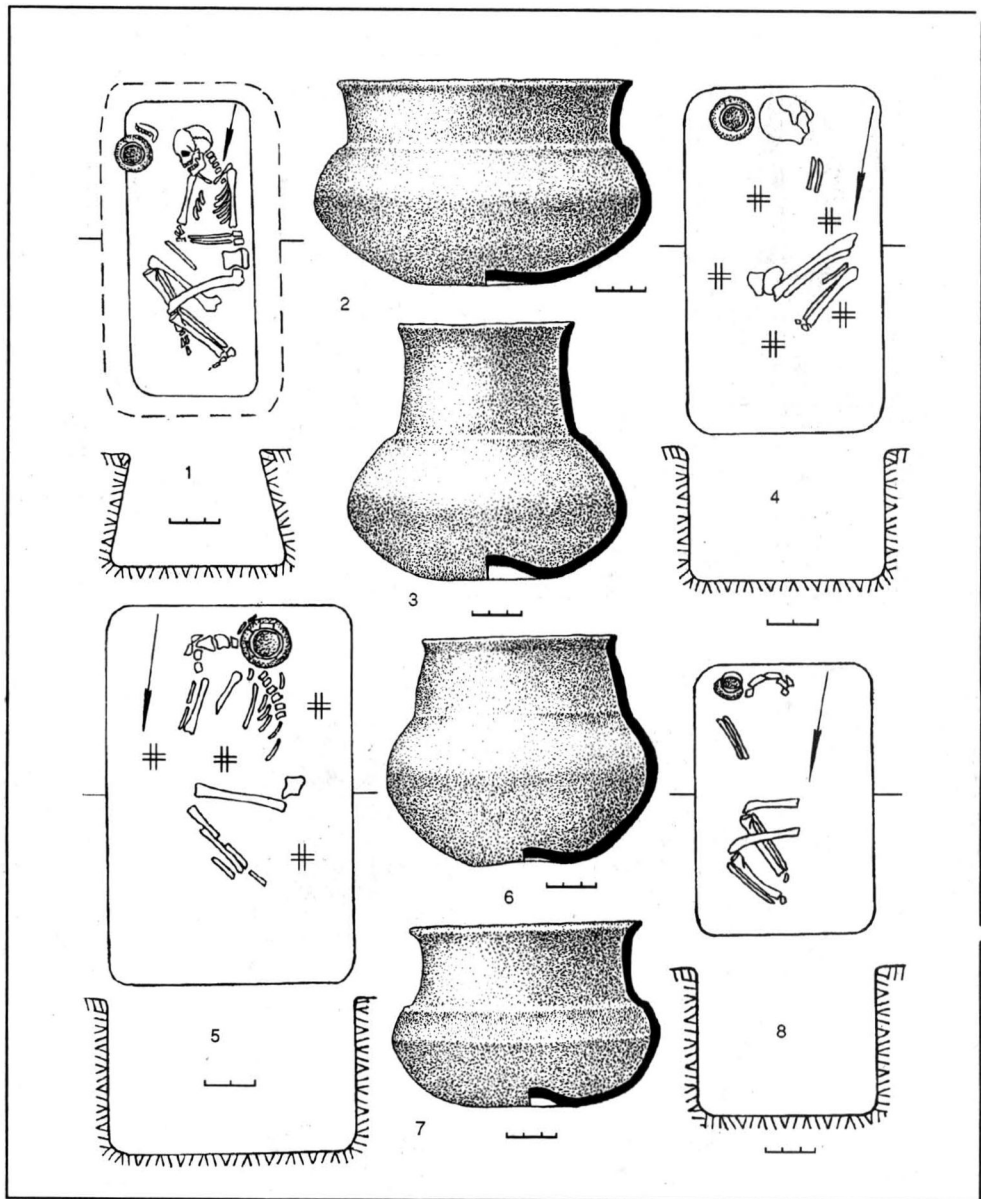

Fig. 23

1 - M. 71; 2 - ceașcă (M. 71); 3 - cupă (M. 72); 4 - M. 72; 5 - M. 74;
6 - cupă (M. 74); 7 - cupă (M. 73); 8 - M. 73.

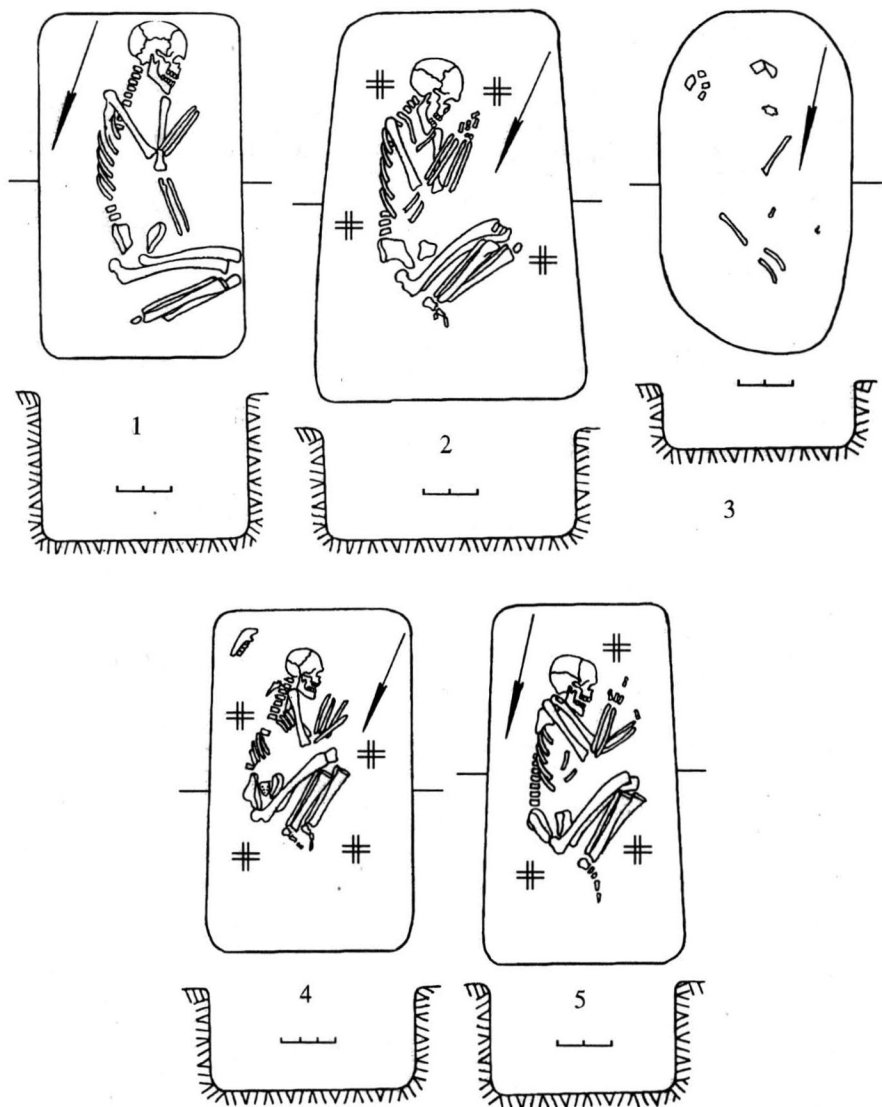

Fig. 24

1 - M. 75; 2 - M. 76; 3 - M. 77; 4 - M. 78; 5 - M. 79.

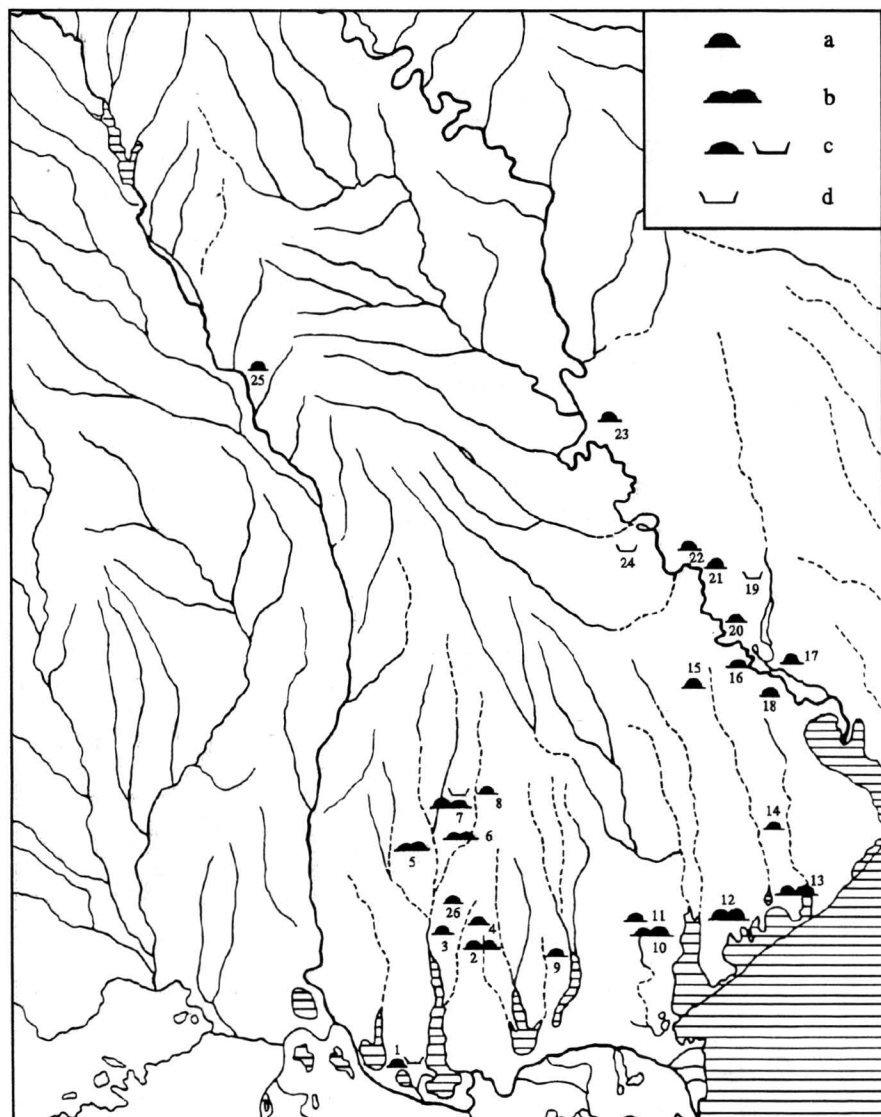

Fig. 25. Harta monumentelor aparținând culturii Belozerka din interfluviul Prut-Nistru.

a. tumuli izolați, b. tumuli grupați, c. necropole tumulare/plane, d. morminte izolate.

1. Budurgeli, 2. Vasilieva, 3. Zaliznicinoe, 4. Kalcevo, 5. Balaban, 6. Taraclia, 7. Cazaclia,
8. Cazaclia I, 9. Dzinilor, 10. Strumok, 11. Baștanovsk, 12. Kociokovatoe, 13. Divizia,
14. Sirokoe, 15. Hađjilar, 16. Olănești, 17. Limanskoe, 18. Olănești II, 19. Novo Kotovsk,
20. Hlinnoe, 21. Suclea, 22. Parcani, 23. Pohreba, 24. Calfa, 15. Petrești, 26. Cairaclia.

Monografii apărute în Seria Bibliotheca Thracologica

- I Adrian FLORESCU, *Repertoriul culturii Noua*, Călărași 1991.
- II Ioan ANDRIȚOIU, *Civilizația tracă în sud-vestul Transilvaniei*, București 1992.
- III Eugen COMȘA, *Bibliografia celei de-a doua epoci a fierului*, București 1993.
- IV Marian GUMĂ, *Prima epocă a fierului în SV României*, București 1993.
- V Mihai SÂMPETRU, *Orașe și cetăți romane târzii*, București 1994.
- VI Attila LÁSZLÓ, *Începuturile epocii fierului la est de Carpați*, București 1994.
- VII Oleg LEVIȚKI (Chișinău), *Cultura hallstattului canelat la răsărit de Carpați*, București 1994.
- VIII Grigore BRÂNCUȘ, *Cercetări asupra fondului traco-dac al limbii române*, București 1995.
- XI Adrian PORUCIUC, *Archaeolinguistica*, București 1995.
- X Vasile URSACHI, *Zargidava - Cetatea Dacică de la Brad*, București 1995.
- XI Viačeslav KOTIGOROŠKO, *Zona Tisei Superioare în perioadele La Tène și romană*, București 1995.
- XII Valentin VASILIEV, *Fortifications de refuge et établissements fortifiés du premier âge du fer en Transylvanie*, București 1995.
- XIII Horia CIUGUDEAN, *Epoca timpurie a bronzului în centrul și sud-vestul Transilvaniei*, București 1996.

